

Καλύτερη Συνηγορία για Καλύτερη Ένταξη

**Δράση κατά των διακρίσεων,
για την ισότητα και τα δικαιώματα
του πολίτη**

onticone
INFORMATION AND DOCUMENTATION CENTRE
on Racism, Xenophobia and Hate-violence

SOS RACISME
PER LA IGUALTAT DE DRETS

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Οι συντελεστές

Καλύτερη συνηγορία για καλύτερη ένταξη - Δράση κατά των διακρίσεων για την ισότητα και τα δικαιώματα του πολίτη, εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου Better advocacy for Better Inclusion (BABI) που χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος Erasmus+. Το έργο υποστηρίζεται από τη **Lunaria** (Ιταλία) σε συνεργασία με το Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία **ANTIFONH** (Ελλάδα), τη **Sos Malta** (Μάλτα) και τη **Sos Racisme Catalunya** (Ισπανία).

Το παρόν έγγραφο αντικατοπτρίζει τις απόψεις μόνο των συγγραφέων και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Το εγχειρίδιο αποτελεί συλλογική εργασία των Paola Andrisani, Grazia Naletto, Roberta Pomponi, (Lunaria), Adria Alcoverro, Martina D'Ottavio, Έφη Γελαστοπούλου, Ανθή Αργυρίου και Σοφία Στεφανίδου (ANTIFONH-Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία), Edo Bazzaco (Sos Racisme), Alexander Hili (Sos Malta). Την Αγγλική μετάφραση και επιμέλεια: Roberta Pomponi (Lunaria).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 3 **Εισαγωγή**

- 5 **ΜΕΡΟΣ 1Ο.**
Συνηγορία σχετικά με θέματα πολιτικών:
ορισμένα θεωρητικά ζητήματα

- 6 **1.1. Η έννοια της συνηγορίας και της πολιτικής υπεράσπισης**
- 10 **1.2. Διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τη συνηγορία**
- 15 **1.3. Η πρόκληση: ΜΚΟ, κοινωνικά κινήματα και συμμετοχή**

- 17 **ΜΕΡΟΣ 2Ο.**
Συνηγορία σχετικά με ζητήματα πολιτικών στον
αντιρατσιστικό κόσμο. Τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής
μελέτης σε τέσσερις Ευρωπαϊκές χώρες

- 18 **2.1 Ο αντιρατσιστικός κόσμος σε Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα
και Μάλτα: Ομοιότητες και Διαφορές**
- 23 **2.2. Η μεθοδολογία**
- 25 **2.3. Ενεργώντας σε ένα πλαίσιο θεσμικού και δομικού ρατσισμού**
- 27 **2.3.1 Θεσμικός ρατσισμός**
- 41 **2.3.2. Δομικός ρατσισμός**
- 55 **2.4. Από τη συμμετοχή στην πρωτοπορία**

- 63 **ΜΕΡΟΣ 3Ο.**
Οι εμπειρίες συνηγορίας που προωθούνται από
μετανάστες, πρόσφυγες, ΜΚΟ και κοινωνικά κινήματα
σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες. Μερικά παραδείγματα

- 64 **ΙΣΠΑΝΙΑ**
- 64 **#RegularizaciónYa [#RegularizationNow]**
- 67 **Comunidad Negra Afrodescendiente y Africana - CNNAE
[Afro-descendant and African Black Community]**

-
- 69 **Sindacato Popular de Vendedores Ambulantes**
[People's Union of Street Vendors]
- 71 **Parad de Pararme** [Stop Stopping me]
- 74 **Fruita amb Justicia Social** [Fruit with Social Justice]
- 76 **Stop Racisme Lloguers** [Stop Racism in Housing Rentals]
- 78 **ΙΤΑΛΙΑ**
- 78 **Italiani Senza Cittadinanza** [Italians without Citizenship Movement]
- 81 **ASGI - Association for Juridical Studies on Immigration**
- 84 **Trama di Terre** [Plot of lands]
- 87 **MEDU** [Medici per i Diritti Umani – Doctors for human rights]
- 90 **CSA EX CANAPIFICIO** [Former Hemp fiber mill]
- 93 **Associazione 21luglio** [Association 21 July]
- 96 **ΕΛΛΑΔΑ**
- 96 **Κατάληψη στέγης, στήριξη προσφύγων, Αθήνα**
- 98 **Αλληλεγγύη Λέσβου** [Lesvos Solidarity]
- 101 **Generation 2.0**
- 103 **Διαπολιτισμικό Λύκειο Ευόσμου**
- 105 **ΜΑΛΤΑ**
- 105 **GWU - General Workers Union**
- 107 **St Jeanne Antide Foundation**
- 109 **Βιβλιογραφία**

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, οι μεταναστεύσεις και η παρουσία αλλοδαπών πολιτών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες βρίσκονται στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου, εμπνέοντας παρεμβάσεις από τοπικούς, εθνικούς και ευρωπαϊκούς θεσμούς. Οι εσωτερικές κρίσεις που αφορούσαν ορισμένες χώρες της Βόρειας Αφρικής το 2011, η ανθρωπιστική κρίση που συνδέεται με τη σύρραξη στη Συρία το 2015, η αύξηση των διά θαλάσσης αφίξεων μεταναστών που καταγράφηκε μεταξύ 2015 και 2017, πρώτα στην Ανατολική Μεσόγειο και μετά στην Κεντρική Μεσόγειο, σε συνδυασμό με τις πολυάριθμες επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρώπη από ομάδες που εντοπίζονται να συνδέονται με τον ισλαμικό ριζοσπαστισμό, έχουν ορίσει ένα σενάριο στο οποίο η εχθρότητα και η μισαλλοδοξία προς πολίτες χωρών εκτός της ΕΕ και πολίτες ξένης καταγωγής είχαν μια επίδραση στον δημόσιο διάλογο και επηρέασαν, λιγότερο ή περισσότερο άμεσα, εθνικές και Ευρωπαϊκές - Κοινοτικές πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου. Ο στόχος του «ελέγχου» και της «ανάσχεσης» της μετανάστευσης έχει θεωρηθεί ως προτεραιότητα. Από τη μια πλευρά, αυτό έχει αυξήσει τη δημόσια παρέμβαση σε πολιτικές που στοχεύουν στην «προστασία» των συνόρων και των ακτών της Ευρώπης και, από την άλλη, έχει μειώσει το ξεκίνημα επείγουσών παρεμβάσεων για την υποδοχή νεοαφιχθέντων μεταναστών. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή αυτών των πολιτικών έχει συχνά οδηγήσει σε σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Είναι μέσα σε αυτό το πλαίσιο που οι πρωτοβουλίες των μεταναστών, των προσφύγων, των νεαρών παιδιών που είναι μετανάστες και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών έχουν πολλαπλασιαστεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Αυτές οι πρωτοβουλίες αναζητούσαν να επιφέρουν μια πολιτιστική, κοινωνική και πολιτική αλλαγή στους τρόπους με τους οποίους η ευρωπαϊκή κοινωνία αντιμετωπίζει τα φαινόμενα και τις διαδικασίες που, για δεκαετίες τώρα, την έχουν μετατρέψει σε μια πλουραλιστική και πολυπολιτισμική πραγματικότητα.

Έναρξη αποστολών έρευνας και διάσωσης μεταναστών στη θάλασσα από μη κυβερνητικές οργανώσεις, δημιουργία χώρων και προγραμμάτων ευρείας υποδοχής (συχνά αυτο-οργανωμένων). Άλλοι δούλεψαν με μια αλληλεγγύη που χτίστηκε από τα κάτω για να εξασφαλίσουν την εγγύηση των κοινωνικών δικαιωμάτων ξεκινώντας από αυτά που αφορούν την υγεία και την εκπαίδευση,

με έργα που αποσκοπούσαν στην αλλαγή και τον αναπροσανατολισμό των αναπαραστάσεων των μεταναστών, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στα μέσα ενημέρωσης, μέχρι και στην προώθηση νομικών ενεργειών ενάντια σε μορφές θεσμικού ρατσισμού και σε εκστρατείες με στόχο την τροποποίηση της νομοθεσίας για την ιθαγένεια, τη μετανάστευση και το άσυλο ή στην απαίτηση τερματισμού των διπλωματικών σχέσεων με τρίτες χώρες που δεν διασφαλίζουν την εγγύηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (όπως η Τουρκία και η Λιβύη): αυτοί είναι μόνο κάποιοι από τους τομείς στους οποίους ενώσεις, άτυπες ομάδες, συμμαχίες, δίκτυα και κοινωνικά κινήματα έχουν παρέμβει τα τελευταία χρόνια, είτε καλύπτοντας το κενό που αφήνουν οι θεσμοί είτε ακόμα για να ζητήσουν (ή και να αποτρέψουν) την παρέμβαση αυτών.

Πολλές από αυτές τις πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να υπάγονται σε αυτό που αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία ως το σύμπαν των δράσεων συνηγορίας. Σε πολλές περιπτώσεις, ειδικά όταν πρόκειται να ασκηθούν πιέσεις στους θεσμούς, το αποτέλεσμα δεν επιτεύχθηκε.

Ως εκ τούτου, η ιδέα του εγχειριδίου είναι να προτείνει έναν προβληματισμό που ξεκινά από ορισμένες βασικές θεωρητικές έννοιες σχετικά με τη συνηγορία (Μέρος 1). Αυτό ακολουθείται από την ανάλυση των αποτελεσμάτων του ανακτηθέντος εμπειρικού υλικού (Μέρος 2) για την παροχή χρήσιμων προτάσεων που θα βασίζονται στην καλύτερη δομή των πρωτοβουλιών συνηγορίας που στοχεύουν στην προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, ενός νέου μοντέλου διαχείρισης της ιθαγένειας και της μετανάστευσης, καθώς και στην καταπολέμηση των διακρίσεων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Το τελευταίο μέρος παρουσιάζει κάποια συγκεκριμένα παραδείγματα συνηγορίας που προωθούνται στην Ισπανία, την Ιταλία, την Ελλάδα και τη Μάλτα (Μέρος 3).

Μέρος Ιο.

**Συνηγορία σχετικά με θέματα πολιτικών:
ορισμένα θεωρητικά ζητήματα**

I.I. Η έννοια της συνηγορίας και της πολιτικής υπεράσπισης

Είναι χρήσιμο να σταθούμε αρχικά στον ορισμό της συνηγορίας και της πολιτικής υπεράσπισης.

Αυτός είναι ένας ορισμός δανεισμένος από την αγγλοσαξονική κουλτούρα, ιδιαίτερα την αμερικανική, η οποία τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για την κατανόηση της πιο δομημένης πραγματικότητας της ευρωπαϊκής κοινωνίας των πολιτών, με πολύ διαφορετικές έννοιες.

Η ετυμολογική προέλευση της λέξης (από το λατινικό *advocare*) αναφέρεται τόσο στην ιδέα της άμυνας όσο και σε αυτήν της αναζήτησης βοήθειας. Στην αγγλική γλώσσα, αυτές οι έννοιες συνοδεύονται από αυτές της υποστήριξης, της παράθεσης και της διεκδίκησης. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι από την αρχή της, η λέξη συνηγορία υπονοεί την ύπαρξη κάποιου που υπερασπίζεται, υποστηρίζει, διεκδικεί για λογαριασμό κάποιου άλλου. Και εδώ βρίσκεται ίσως, όπως θα δούμε, ένα από τα όρια αυτής της ερμηνείας από τις πρωτοβουλίες που θέτουν στο επίκεντρο των αγώνων τη διεκδίκηση και κατοχύρωση δικαιωμάτων καθώς και την παροχή των συμμετοχικών μέσων και του πρωταγωνισμού των άμεσα ενδιαφερόμενων υποκειμένων.

Η αμερικανική και καναδική ακαδημαϊκή βιβλιογραφία έχουν μελετήσει τις δράσεις υπεράσπισης που προωθούνται από κοινωνικούς οργανισμούς με στόχο, αφενός, να παράσχουν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη για τον ορισμό των στρατηγικών υπεράσπισης και, αφετέρου, να αναλύσουν το έργο τους και τα κύρια κρίσιμα σημεία. Μια περαιτέρω αναλυτική συνεισφορά προσφέρεται από το έργο ορισμένων αμερικανικών μη κερδοσκοπικών οργανώσεων. Παρακάτω θα παρουσιάσουμε μια αναδρομή, σίγουρα μερική, σε ορισμένους ορισμούς της συνηγορίας και της πολιτικής υπεράσπισης.

Η συνηγορία ορίζεται ως:

«μια στρατηγική και δημιουργική διαδικασία για να επηρεάσει τις πολιτικές, τις πρακτικές και τις συμπεριφορές που επηρεάζουν τις ζωές των ανθρώπων»,¹

«η σκόπιμη διαδικασία επηρεασμού εκείνων που λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την ανάπτυξη, την αλλαγή και την εφαρμογή πολιτικών»,²

¹ Ruppert A, Wahlgren J, *Advocacy Handbook Refugees' access to higher education and beyond*, 2018. Διαθέσιμο στο: 20114_Advocacy_handbook_V4.indd (wordpress.com)

² Care International, *The Care International Advocacy handbook*, 2014. Διαθέσιμο στο: CI-Global-Advocacy-Handbook.pdf (care-international.org)

«ένα σύνολο οργανωμένων δραστηριοτήτων που έχουν σχεδιαστεί για να επηρεάσουν τις πολιτικές και τις ενέργειες των όσων βρίσκονται στην εξουσία προκειμένου να επιτύχουν μόνιμες και θετικές αλλαγές»,³

«η στρατηγική και σκόπιμη διαδικασία για την αλλαγή των πολιτικών και των πρακτικών. Μπορεί να συμβεί σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, και μια στρατηγική συνηγορίας που επιδιώκει να επιτύχει συνολική αλλαγή θα πρέπει να περιλαμβάνει συντονισμένη δραστηριότητα σε όλα τα επίπεδα»⁴

Σύμφωνα με τον De Santis «η συνηγορία σχετικά με θέματα κοινωνικής πολιτικής συνίσταται σε εκείνες τις σκόπιμες προσπάθειες των ΜΚΟ (Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις) να αλλάξουν τις υπάρχουσες ή προτεινόμενες κυβερνητικές πολιτικές για λογαριασμό ή σε συνεργασία με ομάδες ανθρώπων που έχουν χαρακτηριστεί ως περιθωριοποιημένοι».⁵

Οι παραπάνω ορισμοί επικεντρώνονται σε δραστηριότητες που αποσκοπούν στο να επηρεάσουν τις επιλογές των υπευθύνων λήψης αποφάσεων άμεσα ή έμμεσα. Για αυτό και η προσοχή που αφιέρωσαν ορισμένοι μελετητές στον ορισμό της πολιτικής συνηγορίας που ταυτίζεται με το σύμπλεγμα των «εστιασμένων δραστηριοτήτων που ξεκινούν από ιδιωτικές ομάδες για να επηρεάσουν τη διαδικασία χάραξης πολιτικής»,⁶ «η συνηγορία που στοχεύει στην αλλαγή πολιτικών ή κανονισμών που επηρεάζουν την πρακτική ή τη συλλογική ευημερία» ή ως «κάθε προσπάθεια επηρεασμού των αποφάσεων οποιασδήποτε θεσμικής ελίτ για λογαριασμό του συλλογικού συμφέροντος».⁷

Ένας ευρύτερος ορισμός, προσπαθεί να παρουσιάσει τις πρωτοβουλίες συνηγορίας με πιο περιγραφικό τρόπο, προτείνεται από τον Reid: «Οι δραστηριότητες συνηγορίας μπορεί να περιλαμβάνουν τη δημόσια εκπαίδευση και τον επηρεασμό της κοινής γνώμης, έρευνα για την ερμηνεία των προβλημάτων και την πρόταση προτιμώμενων λύσεων, δράση και κινητοποιήσεις του κοινού, καθορισμός ατζέντας και σχεδιασμός πολιτικής, άσκηση πίεσης, εφαρμογή της πολιτικής,

3 Costanza de Toma, Advocacy Toolkit, Advocacy Toolkit. Guidance on how to advocate for a more enabling environment for civil society in your context, Open Forum for CSO Development Effectiveness 2020. Διαθέσιμο στο: [120110-of-advocacy_toolkit-en-web-2-1.pdf](https://www.concordeurope.org/120110-of-advocacy_toolkit-en-web-2-1.pdf) (concordeurope.org)

4 CIVICUS, UN DESA & Stakeholder Forum, Advocacy toolkit influencing the post-2015 development agenda, 2016.

5 De Santis G., “Voices from the Margins: Policy Advocacy and Marginalized Communities” in Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research, Vol. 1, No 1 Fall / Autumn 2010 pp. 23 – 45.

6 Gen, S. & Wright, A. C. (2018). Strategies of policy advocacy organizations and their theoretical affinities: Evidence from Qmethodology. Policy Studies Journal, 46 (2), pp 298-326.

7 Mosley J., Recognizing New Opportunities: Reconceptualizing Policy Advocacy in Everyday. Organizational Practice, 2013 in Social Work, Volume 58, Issue 3, July 2013, pp 231–239.

παρακολούθηση και ανατροφοδότηση, και δραστηριότητα που σχετίζεται με τις εκλογές. Ωστόσο, δεν υπάρχει συμφωνία σχετικά με το ποιες δραστηριότητες συνιστούν συνηγορία και καμία πηγή δεν παρέχει πλήρη περιγραφή των διαφορετικών ειδών δραστηριοτήτων και στρατηγικών που χρησιμοποιούν οι ομάδες για να ασκήσουν επιρροή στη διαδικασία χάραξης πολιτικής».⁸

Ο ορισμός αυτός έχει το πλεονέκτημα ότι περιλαμβάνει τόσο πρωτοβουλίες που επιδιώκουν να αλλάξουν τη δημόσια πολιτική μέσω άμεσης συνομιλίας ή συνεργασίας με δημόσιους φορείς λήψης αποφάσεων όσο και πρωτοβουλίες που επιδιώκουν την αλλαγή από τα κάτω, μέσω της δημόσιας κινητοποίησης, της πίεσης των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνικής σύγκρουσης.

Ομοίως, ο MacIndoe κάνει διάκριση μεταξύ της *επίσημης συνηγορίας*, στην οποία περιλαμβάνεται άμεση άσκηση πίεσης, διοικητική άσκηση πίεσης, δημιουργία συμμαχιών, δικαστική συνηγορία και μαρτυρίες εμπειρογνομόνων, και της *συνηγορίας βάσης*, που ταυτίζεται με την άσκηση πίεσης από τη βάση, δημόσιες εκδηλώσεις, δημόσια εκπαίδευση, προβολή στα μέσα ενημέρωσης.⁹

Η επεξεργασία ενός λειτουργικού ορισμού της συνηγορίας που μπορεί να εφαρμοστεί σε ευρωπαϊκό πλαίσιο, με ειδική αναφορά στις δραστηριότητες που προωθούνται στον τομέα της μετανάστευσης, του ασύλου και της καταπολέμησης του ρατσισμού, απαιτεί μια σε βάθος εξέταση τουλάχιστον τριών ζητημάτων.

Το πρώτο τίθεται από την ανάγκη υιοθέτησης μιας **ουστημικής προσέγγισης**, που μέχρι τώρα είχε αφαιρεθεί κυρίως από θεσμικούς παράγοντες, η οποία αναγνωρίζει την ύπαρξη δύο διαφορετικών συνδέσεων. Η πρώτη είναι αυτή που υπάρχει μεταξύ των εξελίξεων των μεταναστευτικών πολιτικών από τη μια και της περιχαράκωσης της ξενοφοβίας και του ρατσισμού από την άλλη. Η δεύτερη είναι αυτή που υπάρχει μεταξύ της διάχυσης διαφόρων μορφών διακρίσεων, ξενοφοβίας και ρατσισμού (συμπεριλαμβανομένου του θεσμικού), της ανεπάρκειας πολιτικών «κοινωνικής ένταξης» και ιθαγένειας των μεταναστών και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* (δηλαδή, ανθρώπων που υφίστανται ρατσισμό), που υιοθετούνται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, και του επιπέδου της άμεσης και ενεργητικής συμμετοχής μεταναστών, προσφύγων και ατόμων ξένης καταγωγής στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή αυτών των πολιτικών.

Το δεύτερο ζήτημα αφορά την **προέλευση των πρωτοβουλιών συνηγορίας** και τη διαδικασία με την οποία ορίζονται και αναπτύσσονται. Ένα από τα κρίσιμα

8 Ο ορισμός βρίσκεται στο Gen, Sheldon and Wright, Amy Conley, «A framework for policy advocacy» (2012). Faculty of Social Sciences - Papers. 955. pp. 4-5.

9 MacIndoe, Heather. "How Competition and Specialization Shape Nonprofit Engagement in Policy Advocacy". Nonprofit Policy Forum, 5(2) 2014.

ζητήματα που επισημαίνονται στη βιβλιογραφία σχετικά με τις πρωτοβουλίες πολιτικής συνηγορίας που προωθούνται από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς αφορά τη δημοκρατική πρόκληση που συνεπάγονται: αντανακλούν ή όχι τις προτεραιότητες των ανθρώπων που ισχυρίζονται ότι εκπροσωπούν.¹⁰ Αυτό το ερώτημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά τις πρωτοβουλίες συνηγορίας που προωθούνται στον τομέα της μετανάστευσης και της καταπολέμησης του ρατσισμού, όπου νέες αυτοοργανωμένες υποκειμενικότητες φαίνεται να αναδύονται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, για παράδειγμα στην Ιταλία και την Ισπανία, που αξιολογούν κριτικά το έργο του ιστορικού αντιρατσιστικού κινήματος. Το τρίτο ζήτημα σχετίζεται με τη **θεωρία ή το όραμα της αλλαγής** που πρέπει να επιδιωχθεί, η οποία συνδέεται με την ανάγνωση του σημερινού κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού συστήματος. Εάν υποθεθεί, για παράδειγμα, ότι η ξενοφοβία και ο ρατσισμός είναι δομικά φαινόμενα και οδηγούν σε μορφές θεσμικών διακρίσεων, ένας ορισμός της συνηγορίας που περιλαμβάνει πρωτοβουλίες που απευθύνονται αποκλειστικά σε δημόσιους φορείς λήψης αποφάσεων και όχι επίσης σε μορφές αλληλοβοήθειας, αυτοοργάνωσης και κοινωνικής κινητοποίησης, θα μπορούσε να αποδειχθεί απαρχαιωμένη και αναποτελεσματική. Και, από την άλλη, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι ίδιοι μηχανισμοί ανοιχτής συμμετοχής (που συχνά μόνο «παραχωρούνται») από τους θεσμούς, μπορούν με τη σειρά τους να αναπαράγουν, ανάλογα με τον τρόπο που είναι δομημένοι, μορφές αποκλεισμού και διακρίσεων.

Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την πολυπλοκότητα και τους περιορισμούς των προαναφερθέντων ορισμών, ο λειτουργικός ορισμός της πολιτικής συνηγορίας που προτείνουμε εδώ είναι ο ακόλουθος:

«Η πολιτική συνηγορία είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών που προωθούνται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και εκείνων που αποτελούνται από άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο, με στόχο να επηρεάσουν και να αναπροσανατολίσουν τις δημόσιες πολιτικές σε τοπικό, εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, προς την κατεύθυνση της πρόληψης και της καταπολέμησης των διακρίσεων και τον θεσμικό ρατσισμό, αφενός, και η προώθηση των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων του πολίτη αφετέρου, χάρη στην άμεση συμμετοχή ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ατόμων που υφίστανται διακρίσεις και ρατσισμό και των κοινωνικών κινήματων στον καθορισμό τους».

¹⁰ Βλέπε ειδικότερα: Mosley, J. Recognizing New Opportunities: Reconceptualizing Policy Advocacy in Everyday. *Organizational Practice*, (2013) *Social Work*, 58: 3 231–239 e De Santis G., *Voices from the Margins: Policy Advocacy and Marginalized Communities*, in *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*, Vol. 1, 2010.

1.2. Διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τη συνηγορία

Οι κοινωνικοί φορείς που προωθούν πρωτοβουλίες συνηγορίας ενδιαφέρονται να παράγουν κοινωνική αλλαγή ικανή να έχει θετικό αντίκτυπο στις ζωές των ανθρώπων, αλλά το πολιτικό όραμα του πλαισίου στο οποίο κινούνται, καθώς και οι στρατηγικές και οι δραστηριότητες που επιλέγονται μπορεί να είναι πολύ διαφορετικές. Η διαφορετική ερμηνεία της σχέσης μεταξύ πολιτικής και κοινωνίας, μεταξύ κοινωνικών φορέων και θεσμών και η διαφορετική αντίληψη του τρόπου με τον οποίο μπορεί να ενεργοποιηθεί μια διαδικασία αλλαγής μπορεί να οδηγήσει στην υιοθέτηση πολύ διαφορετικών στρατηγικών συνηγορίας. Στη βιβλιογραφία έχουν εντοπιστεί διαφορετικά μοντέλα συνηγορίας που αναπτύχθηκαν σε κοινωνικές οργανώσεις και προσπαθούν να εντοπίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ ορισμένων από τα συστατικά τους στοιχεία:

- τις θεωρίες αλλαγής στις οποίες βασίζονται,
- τις στρατηγικές συνηγορίας που ακολουθούν,
- τις εισροές από τις οποίες προέρχονται,
- τις δραστηριότητες στις οποίες διαρθρώνονται,
- τους επιλεγμένους συνομιλητές,
- τους επιδιωκόμενους στόχους και τα επιθυμητά αποτελέσματα.¹¹

Μπορούμε να διακρίνουμε συνοπτικά τρεις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της κοινωνικής αλλαγής.

Η πρώτη είναι εμπνευσμένη από τον **θεσμισμό**, και ως εκ τούτου προσδιορίζει την ικανότητα επιρροής και ανακατεύθυνσης των πολιτικών επιλογών των φορέων λήψης αποφάσεων ως κινητήρια δύναμη της κοινωνικής αλλαγής. Στην περίπτωση αυτή, οι πρωτοβουλίες συνηγορίας απευθύνονται άμεσα ή έμμεσα σε ευρωπαϊκούς, εθνικούς ή τοπικούς φορείς **χάραξης πολιτικής**, με στόχο την αλλαγή/αναπροσανατολισμό των πολιτικών.¹²

¹¹ Δείτε ειδικότερα τις συνεισφορές των McIndoe (2002), Gen (2018) και De Santis (2012) που αναφέρθηκαν παραπάνω.

¹² Αυτό περιλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη μεταρρύθμιση του νόμου περί ιθαγένειας και των κανονισμών που διέπουν την είσοδο και την παραμονή μεταναστών στις ευρωπαϊκές χώρες, εκστρατείες για το κλείσιμο των κέντρων κράτησης και των καταυλισμών Ρομά, για τη διαφάνεια των δημοσίων πολιτικών, για την ορθή εφαρμογή των υφιστάμενων κανόνων που διέπουν την πρόσβαση των αλλοδαπών πολιτών στα συστήματα πρόνοιας και στην αγορά εργασίας, στρατηγικές δράσεις κατά των διακρίσεων.

Μια δεύτερη προσέγγιση, που θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως **πολιτισμική**, εντοπίζει την κινητήρια δύναμη της αλλαγής στην αλλαγή του συλλογικού φαντασιακού. Στην περίπτωση αυτή, οι δράσεις συνηγορίας απευθύνονται στον κόσμο του πολιτισμού και των μέσων ενημέρωσης, στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης και στην κοινή γνώμη και αποσκοπούν στην επίτευξη ευρείας συναίνεσης για την υποστήριξη μιας συγκεκριμένης πολιτικής ατζέντας μαζί με τις αφηγήσεις, τις μελέτες και τα έγγραφα πολιτικής που αποσκοπούν στην επίδειξη της εγκυρότητας του προβλήματος που εντοπίστηκε και των λύσεων που προτείνονται τελικά για την επίλυσή του.¹³ Μια τρίτη προσέγγιση είναι αυτή που εμπνέεται από τη **θεωρία της κοινωνικής δικαιοσύνης**. Η προσέγγιση αυτή θέτει στο επίκεντρο της πολιτικής και κοινωνικής αλλαγής τον πρωταγωνισμό και την άμεση συμμετοχή των ανθρώπων που πλήττονται από διάφορες μορφές ανισότητας.¹⁴ Τα κοινωνικά υποκείμενα που εμπνέονται από αυτή τη θεωρητική προσέγγιση τείνουν να αναπτύσσουν μια πλούσια κριτική ανάλυση του υπάρχοντος πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου. Θεωρούν τον ρατσισμό ως δομικό φαινόμενο. Η συμμετοχή μπορεί να λάβει διάφορες μορφές: αυτή της συγκρουσιακής διαμαρτυρίας, αυτή της αυτοοργάνωσης, της αλληλοβοήθειας και της αυτοδιαχείρισης, που επιδιώκουν να οικοδομήσουν την κοινωνική αλλαγή από τα κάτω, ή αυτή της αναζήτησης μιας κριτικής αντιπαράθεσης με θεσμούς μέσω της πρωτοβουλίας και της άμεσης συμμετοχής υποκειμένων που διεκδικούν δικαιώματα.¹⁵

Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα τρία κύρια μοντέλα αναφοράς, μπορούν να προσδιοριστούν διαφορετικές **στρατηγικές συνηγορίας**. Πρόκειται για επίσημες στρατηγικές συνηγορίας, οι οποίες δίνουν προτεραιότητα στους φορείς λήψης αποφάσεων του δημοσίου και στοχεύουν στην αλλαγή πολιτικής, περιλαμβάνουν την άσκηση πίεσης, τη συνεργασία με θεσμούς, τη δημιουργία εκστρατειών/συμμαχιών και την προώθηση στρατηγικών νομικών ενεργειών. Η συνηγορία από τη βάση, από την άλλη πλευρά, περιλαμβάνει διάφορες μορφές δημόσιας κινητοποίησης, εκστρατείες ευαισθητοποίησης και εκστρατείες

13 Αυτό περιλαμβάνει πρωτοβουλίες επικοινωνίας, αυτοδύνησης και αντι-αφήγησης, καθώς και δράσεις που στοχεύουν στην αλλαγή της σχέσης των κυρίαρχων μέσων ενημέρωσης με τους μετανάστες και τις μειονότητες που είναι πιο ευάλωτες στις διακρίσεις.

14 Reisch M., "Defining Social Justice in a Socially Unjust World", in *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 2002 Volume 83, Number 4.

15 Μεταξύ των πρωτοβουλιών συνηγορίας αυτού του τύπου, μπορούμε να συμπεριλάβουμε τις διάφορες μορφές δημόσιων διαδηλώσεων, η δημιουργία αυτο-οργανωμένων χώρων ακρόασης, κοινωνικοποίησης, υποδοχής, χώρων για κοινωνική και νομική βοήθεια και καθοδήγηση, δημόσια καταγγελία παραβιάσεων δικαιωμάτων και διακρίσεων, δίκτυα αλληλεγγύης με στόχο τη διασφάλιση της πρόσβασης στην εκπαίδευση, την εκμάθηση γλωσσών, την υποδοχή σε οικογένειες, αυτοοργανωμένες εμπειρίες εναλλακτικής οικονομίας, αναφορές, ανοιχτές επιστολές που καταγγέλλουν παραβιάσεις του δικαιώματος στο άσυλο και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά μήκος των συνόρων.

στα μέσα ενημέρωσης και την οικοδόμηση αυτοοργανωμένων κοινωνικών εμπειριών.

Οι δράσεις άσκησης πίεσης απευθύνονται κυρίως σε επίσημους φορείς χάραξης πολιτικής με τους οποίους επιδιώκεται η δημιουργία άμεσης σχέσης για την καθοδήγηση των επιλογών τους. Η έμφαση δίνεται στην επίσημη διαδικασία χάραξης πολιτικής. Το lobbying είναι εξ ορισμού μια ελιτίστικη στρατηγική (που πραγματοποιείται από τις ελίτ και στοχεύει σε αυτές), το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει, αλλά κυρίως δεν εμπλέκει, τις κοινωνικές κοινότητες αναφοράς και δεν χρειάζεται να παρεμβαίνει στην κοινή γνώμη.

Η θεσμική σύμπραξη επιδιώκει αλλαγές πολιτικής μέσω της συνεργασίας (π.χ. συμμετοχή σε τραπέζια εργασίας/επιτροπές/συνεδριάσεις) με κυβερνητικά όργανα και θεσμούς.

Η έμμεση πίεση στους φορείς λήψης αποφάσεων του δημοσίου αποσκοπεί στην έμμεση επιρροή των αποφάσεων τους, μέσω της οικοδόμησης συνασπισμών ή εκστρατειών επιδρώντας στην κοινή γνώμη, τα μέσα ενημέρωσης, καθώς και στην προώθηση της γνώσης εναλλακτικών μορφών παρέμβασης που πειραματίζονται στην περιοχή.

Οι στρατηγικές δικαστικές ενέργειες ή ενέργειες που απευθύνονται στον διοικητικό μηχανισμό των θεσμικών οργάνων επιχειρούν να επιφέρουν άμεσα αλλαγή πολιτικής χωρίς να επηρεάσουν τη νομοθετική λειτουργία.

Ο κοινωνικός ακτιβισμός αποσκοπεί να επηρεάσει την κοινή γνώμη προκειμένου να οικοδομηθεί μια ευρεία συναίνεση για πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές, εστιάζοντας στην άμεση συμμετοχή ατόμων και ομάδων που πλήττονται από την ανισότητα και τις διακρίσεις.

Οι πρακτικές της αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης προωθούν μορφές κοινωνικής αλληλοβοήθειας που επιδιώκουν να ανταποκρίνονται άμεσα, στις κοινωνικές ανάγκες (δικαίωμα στη στέγαση, αυτοδιαχειριζόμενη υποδοχή, κλινικές υγείας των ανθρώπων κ.λπ.).

Κατά την αφετηρία μιας πρωτοβουλίας συνηγορίας μπορεί κατά καιρούς να προκύψουν ατομικές ανάγκες και αιτήματα στις δραστηριότητες παροχής ορισμένων υπηρεσιών (νομικές, κοινωνικές, ιατρικές), κρίσεις ή τραυματικά γεγονότα που έχουν επηρεάσει μια κοινότητα (όπως ρατσιστική επίθεση, παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε κέντρο κράτησης, ξαφνική άφιξη μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο σε μια συγκεκριμένη περιοχή κ.ο.κ.) ή συλλογικές ανάγκες, που σχετίζονται με τις δραστηριότητες ατόμων οργανώσεις ή κοινωνικά κινήματα (για παράδειγμα η υπεράσπιση ενός κατεχόμενου χώρου).

Η οικοδόμηση δικτύων και συμμαχιών, η κινητοποίηση της κοινής γνώμης, η

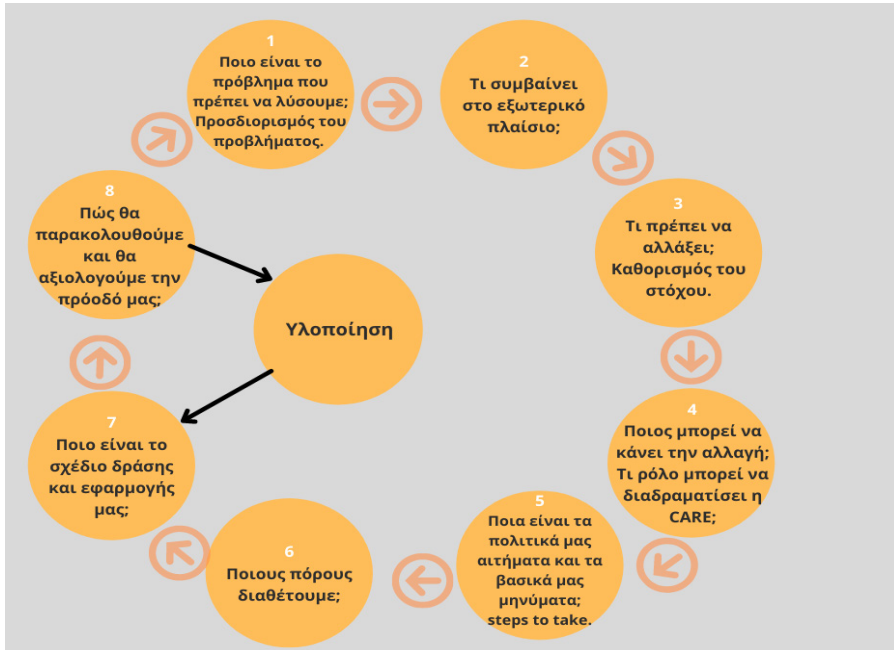
άσκηση πίεσης στα μέσα ενημέρωσης, η παρακολούθηση των πολιτικών και του δημόσιου διαλόγου, η διεξαγωγή έρευνας, οι νομικές διαδικασίες, η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων ή δημόσιων κινητοποιήσεων και η εμπλοκή των φορέων χάραξης πολιτικής είναι οι διάφορες **δραστηριότητες** που μπορούν να προωθηθούν σε μια πρωτοβουλία συνηγορίας.

Η σύλληψη της ιδέας και η ανάπτυξη μιας πρωτοβουλίας συνηγορίας περιλαμβάνει διάφορες φάσεις εργασίας που δομούν το λεγόμενο **Κύκλο Συνηγορίας**. Αρκετές οργανώσεις έχουν αναπτύξει εγχειρίδια αφιερωμένα στις δραστηριότητες συνηγορίας με στόχο να καταστήσουν τις πρωτοβουλίες τους πιο αποτελεσματικές, προτείνοντας περισσότερο ή λιγότερο περίπλοκες διατυπώσεις και αναλύσεις του κύκλου συνηγορίας.¹⁶ Τα βασικά βήματα, συνοψίζονται αποτελεσματικά από την Care International στο παρακάτω γράφημα, και είναι τα εξής.

1. Ορισμός προβλήματος
2. Ανάλυση πλαισίου
3. Ορισμός του στόχου
4. Προσδιορισμός των φορέων που μπορούν να επιφέρουν την αλλαγή
5. Διατύπωση ερωτήσεων πολιτικής και βασικών μηνυμάτων
6. Ανάλυση των διαθέσιμων εσωτερικών και εξωτερικών πόρων
7. Σχέδιο δράσης και υλοποίηση
8. Παρακολούθηση και αξιολόγηση.

¹⁶ Μεταξύ αυτών επισημαίνουμε: Amnesty International, Body politics. The criminalization of sexuality and reproduction. A campaigning toolkit, 2018. / Canadian Community Economic Development Network (Ccednet), The Art of Advocacy A Handbook For Non-Profit Organizations And Charities, 2003. / CARE, The Care International Advocacy Handbook, 2014. / Central European University (Hungary), University of Vienna, University of East London, European Network Against Racism, Refugees' access to higher education and beyond, 2018. / Civicus, Stakeholder Forum, Advocacy Toolkit Influencing the Post-2015 Development Agenda, 2015. / Global protection Cluster, GBV Prevention and Response, Gender-based Violence in Emergencies, Advocacy Handbook, 2014. / Sprechmann S., Pelton E., Advocacy Tools and Guidelines Promoting Policy Change, CARE, 2001; UNICEF, Advocacy Toolkit. A guide to influencing decisions that improve children's lives, 2010. / Education International, Promoting integration of migrants and refugees in and through education, 2018.

Ο σχεδιασμός της συνηγορίας και ο κύκλος υλοποίησής της

Επεξεργασμένο από την πηγή CARE, *The International Advocacy Handbook*, 2014, σελ. 7

Ένας ακριβής ορισμός του Κύκλου Συνηγορίας επιτρέπει τον στρατηγικό σχεδιασμό των πρωτοβουλιών και τον έγκαιρο εντοπισμό τυχόν κενών ή εμποδίων στην αποτελεσματική τους εφαρμογή. Η ανάλυση του εξωτερικού πλαισίου, αφενός, και της εσωτερικής κατάστασης της ομάδας/οργάνωσης, αφετέρου, μπορεί στην πραγματικότητα να αναδείξει ορισμένα στοιχεία αδυναμίας.

Γενικά, οι στιγμές της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, που κυριαρχούνται από τις πολιτικές λιτότητας και περιορισμού των δημοσίων δαπανών και οι ολοένα και πιο επιλεκτικές αντιλήψεις περί ευημερίας, εκθέτουν τα κοινωνικά υποκείμενα σε ορισμένους κινδύνους.¹⁷ Η στενότητα των διαθέσιμων πόρων τείνει να δημιουργήσει ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων που μπορεί να εμποδίσει τη δημιουργία ισχυρών συμμαχιών της κοινωνίας των πολιτών που διαθέτουν μια κάποια αυτονομία. Η αυξανόμενη συμμετοχή των κοινωνικών οργανώσεων στη διαχείριση και στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μπορεί να αυξήσει την εξάρτησή τους από τους θεσμούς και, ως εκ τούτου, να περιορίσει την ανεξαρτησία τους στη διατύπωση πολιτικών αιτημάτων. Η συμμετοχή σε θεσμικά

¹⁷ Mosley J. (2013).

φόρουμ διαβούλευσης/συνεργασίας μπορεί να ενθαρρύνει μηχανισμούς διαβούλευσης και συνεργασίας που μπορούν να διευρύνουν την απόσταση μεταξύ της ηγεσίας των οργανώσεων/κινήματων και των κοινωνικών βάσεων αναφοράς τους.

Μερικά από τα πιθανά **αντίδοτα**, χρήσιμα για τον περιορισμό αυτών των κινδύνων, είναι: η φροντίδα των εσωτερικών δημοκρατικών διαδικασιών, η δημιουργία φυσικών και εικονικών, επίσημων και ανεπίσημων χώρων ακρόασης, αντιπαράθεσης και συμμετοχής - η περιοδική αλλαγή θέσεων, αναθέσεων και αρμοδιοτήτων· η διατήρηση μιας ισχυρής εσωτερικής συνοχής και μιας συλλογικής ταυτότητας σε συνδυασμό με μια ρευστή και συστηματική εσωτερική επικοινωνία, ικανή να αξιοποιήσει με τον καλύτερο τρόπο τα εργαλεία που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

1.3. Η πρόκληση: ΜΚΟ, κοινωνικά κινήματα και συμμετοχή

Ανεξάρτητα από τις στρατηγικές που επιλέγονται, η **δημοκρατία** και η **συμμετοχή** είναι δύο αρχές αναφοράς που πρέπει να καθοδηγούν τις πρωτοβουλίες συνηγορίας και πολιτικής υπεράσπισης που προωθούνται από οργανώσεις και κοινωνικά κινήματα που κινούνται σε έναν ορίζοντα ευρύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης.¹⁸ Σε αυτό-οργανωμένες οντότητες βάσης ή σε μικρότερες οργανώσεις είναι ευκολότερο να εξασκηθεί η συμμετοχή. Αντίθετα, σε μεγαλύτερες και πιο σύνθετες οργανώσεις η κατασκευή συμμετοχικών διαδρομών απαιτεί μεγαλύτερη προσοχή, ιδιαίτερα όταν ο στόχος είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών και εκστρατειών για την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, των διακρίσεων και του ρατσισμού. Η ουσία του θέματος αφορά το επίπεδο και τις μορφές συμμετοχής ομάδων ατόμων που επηρεάζονται άμεσα από την ανισότητα και τις διακρίσεις, ανεξάρτητα από το αν στοχεύουν σε κοινωνική αλλαγή, πολιτισμική αλλαγή ή αλλαγή της δημόσιας πολιτικής. Ενώ οι παράγοντες που εμποδίζουν τη συμμετοχή όσων επηρεάζονται άμεσα σε πρωτοβουλίες συνηγορίας έχουν διερευνηθεί επαρκώς, η μελέτη των παραγόντων που μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση δεν έχουν διερευνηθεί τόσο διεξοδικά.¹⁹

18 Lombardi E., Messina A., Polimanti O., *Lavorare bene. Manuale sull'organizzazione e le forme di lavoro nel terzo settore (Working well. Handbook on organization and forms of work in the third sector, ed)*, Edizioni lavoro, 1999.

19 Βλ.: De Santis, 2010, cit; Lo Schiavo L., *Immigrazione, cittadinanza, partecipazione: le nuove domande di inclusione nello spazio pubblico. Processi di auto-organizzazione e partecipazione degli immigrati (Immigration, citizenship, participation: new demands for inclusion in public space. Processes*

Μεταξύ των παραγόντων που εμποδίζουν τη συμμετοχή, έχουν εντοπιστεί **υποκειμενικά εμπόδια** (υλικά προβλήματα που σχετίζονται με την καθημερινή επιβίωση, έλλειψη χρόνου, επίπεδο εκπαίδευσης ή εμπειρίας στα κοινά), **οργανωτικά εμπόδια** (έλλειψη προσωπικού ή ακτιβιστών που να είναι αφιερωμένοι στην ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής, συγκέντρωση του χρόνου και των πόρων στην παροχή υπηρεσιών παρά στην πολιτική και κοινωνική συμμετοχή, δράση σε ανταγωνιστικό περιβάλλον, διατήρηση μιας σχέσης προσανατολισμένης στο «χρήστη» αντί της άμεσης εμπλοκή στη ζωή της ομάδας/οργάνωσης), **εμπόδια θεσμικής προέλευσης** (έλλειψη αναγνώρισης των ενδιαμέσων φορέων, προτίμηση για πιο δομημένες οργανώσεις, επιλεκτικά συστήματα διαπίστευσης και διαβούλευσης, πολιτική τοποθέτηση που νομιμοποιεί τις ανισότητες).

Οι μορφές και τα επίπεδα συμμετοχής που μελετήθηκαν είναι πολλαπλά και μπορεί να αφορούν μόνο την προέλευση της διαδικασίας συνηγορίας, να την διατρέχουν εξ ολοκλήρου ή, και πάλι, να απουσιάζουν εντελώς. Οι κοινωνικές ανάγκες ή οι διεκδικήσεις δικαιωμάτων που εκφράζονται άμεσα από τα άτομα που απευθύνονται στις υπηρεσίες εμπνέουν πολλές δράσεις συνηγορίας, αλλά δεν συνεπάγονται απαραίτητα άμεση συμμετοχή στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη των κοινωνικών και πολιτικών πρωτοβουλιών που προωθούνται από τα υποκείμενα στα οποία απευθύνονται. Μερικές μορφές συμμετοχής αντιπροσωπεύονται από τη συμμετοχή αποκλεισμένων/ατόμων που υφίστανται διακρίσεις και ρατσισμό σε ενημερωτικές εκστρατείες στα μέσα μαζικής ενημέρωσης (π.χ. με της δημοσίευσης συνεντεύξεων ή της πρακτικής της αφήγησης), σε δημόσιες εκδηλώσεις και κινητοποιήσεις ή συναντήσεις που οργανώνονται με θεσμικά όργανα.

Η δημιουργία εσωτερικών ομάδων συζήτησης, η διοργάνωση σεμιναρίων, το άνοιγμα χώρων κοινωνικοποίησης, η διεξαγωγή συμμετοχικών κοινωνικών ερευνών, χρήσιμων για την ανάλυση σε βάθος του εξωτερικού κοινωνικού πλαισίου και των αναδυόμενων κοινωνικών αναγκών, είναι μερικά από τα εργαλεία που δοκιμάστηκαν για τη διευκόλυνση συμπεριληπτικών συμμετοχικών διαδικασιών. Όπως θα δούμε με μεγαλύτερη σαφήνεια στο επόμενο κεφάλαιο, το αίτημα που φαίνεται να αναδύεται με αυξανόμενη πίεση από τα άτομα που υφίστανται διακρίσεις, τα φυλετικοποιημένα άτομα, διεκδικούν αυτόνομους χώρους πολιτικής έκφρασης, μεγαλύτερη προβολή των μέσων ενημέρωσης και άμεση σχέση με τους θεσμούς.

of self-organization and participation of immigrants, ed), p. 25, Department of Cognitive, Psychological, Pedagogical Sciences and Cultural Studies (COSPECS), University of Messina, Quaderni di intercultura I/2009; Mantovan C., *Immigrazione e cittadinanza. Auto-organizzazione e partecipazione dei migranti in Italia* (Immigration and Citizenship. Self-organization and participation of migrants in Italy, ed), p. 82, FrancoAngeli, Milan, 2007.

Μέρος 20.

**Συνηγορία σχετικά με ζητήματα
πολιτικών στον αντιρατσιστικό κόσμο.
Τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής μελέτης
σε τέσσερις Ευρωπαϊκές χώρες**

2.1 Ο αντιρατσιστικός κόσμος σε Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα και Μάλτα: Ομοιότητες και Διαφορές

Η παρουσίαση μιας επισκόπησης των κοινωνικών οντοτήτων που λειτουργούν σε διαφορετικούς τομείς εργασίας που σχετίζονται με τη μετανάστευση και την καταπολέμηση του ρατσισμού στην Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και τη Μάλτα δεν είναι εύκολη για πολλούς λόγους που δεν σχετίζονται μόνο με την ποικιλομορφία των διαφορετικών εθνικών πλαισίων. Η φύση του πεδίου διαφέρει σε σχέση με το νομικό καθεστώς, την οργανωτική δομή, τη σύνθεση της κοινωνικής βάσης, την κοινωνική αποστολή και την πολιτική ατζέντα της κάθε χώρας. Παράλληλα με τις τυπικά δομημένες οργανώσεις, υπάρχει έντονη παρουσία μιας άτυπης υποκειμενικότητας (αυθόρμητες επιτροπές, εκστρατείες, κατελιημμένοι χώροι) των οποίων η οργάνωση είναι πολύ «ρευστή» και δύσκολο να προσδιοριστεί. Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται σε αυτό το κεφάλαιο, μας ανάγκασε να κάνουμε επιλογές έχοντας επίγνωση του περιορισμού παρουσίασης της συνολικής εικόνας που προκύπτει. Ως εκ τούτου, επιχειρούμε να αναδείξουμε ορισμένα από τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον αντιρατσιστικό κόσμο στις τέσσερις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, εστιάζοντας στις ομοιότητες και τις διαφορές που τους χαρακτηρίζουν.

Η Ιταλία, πέρα από τα πολλά σημεία επαφής με την ισπανική πραγματικότητα, παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες που αφορούν κυρίως τις ενώσεις των κοινοτήτων μεταναστών,²⁰ ένα σημαντικό μέρος του κόσμου των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (που όμως συχνά αποκλείεται από τις θεσμικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και των κινημάτων που τις αφορούν) και των δικτύων που σχηματίζονται από τις νέες γενιές παιδιών μεταναστών (τα λεγόμενα «G2» ή «δεύτερη γενιά μεταναστών») ή του «Italiani senza Cittadinanza» («Ιταλοί χωρίς ιθαγένεια»);²¹

Σε αντίθεση η Μάλτα, η οποία, διαμαρτύρεται για την απουσία μορφών αυτοορ-

20 Βλέπε: Lunaria, "Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Italian antiracist realities", p. 10, διαθέσιμο στο: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-ITALY.pdf>

21 Η Ιταλία δεν έχει πολλές εθνικές στατιστικές σχετικά με το φαινόμενο, αλλά η Lunaria αναφέρει ότι οι ενώσεις μεταναστών είναι μέρος του κόσμου του τρίτου τομέα που βρίζεται σε μεγάλη ζύμωση και εξέλιξη και που θα πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά στις διάφορες φάσεις ανάπτυξης και αλλαγής.

γάνωσης των μεταναστών, ακόμη και της πρώτης γενιάς, θεωρώντας αυτόν τον παράγοντα πολύ σημαντικό δείκτη της έλλειψης σταθερότητας και «ριζώματος» των μεταναστευτικών κοινοτήτων.²²

Μεταξύ των κινημάτων και των οργανώσεων στην Ισπανία, ωστόσο, είναι εμφανής η συνύπαρξη ενός αντιρατσισμού με περισσότερο πολιτικό χαρακτήρα, που είναι χαρακτηριστικός για τα κινήματα βάσης, και ενός άλλου τύπου αντιρατσισμού που χαρακτηρίζει τον τρόπο λειτουργίας των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και που δεν λαμβάνει υπόψη τη δομική και θεσμική διάσταση των ρατσιστικών διακρίσεων. Στην Ισπανία, επομένως, αναδύεται μια ιδιόμορφη διάσταση του τρόπου με τον οποίο τα αντιρατσιστικά κινήματα βάσης αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν την έννοια της «συνηγορίας»²³ για να περιγράψουν πολιτικές δράσεις διεκδίκησης και καταγγελίας.²⁴

Από την άποψη αυτή, αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει, μεταξύ των διαφόρων αντιρατσιστικών οργανώσεων, ένα ευρύ φάσμα ενεργειών που θεωρούνται «κομβικές» σε επίπεδο συνηγορίας: από διαδηλώσεις και δράσεις διαμαρτυρίας στο δημόσιο χώρο, μέχρι συναντήσεις με πολιτικούς και/ή θεσμικούς φορείς για την προώθηση νομοθετικών μέτρων, την τροποποίηση πρωτοκόλλων δράσης, την καταγγελία θεσμικών πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις, από το συντονισμό με άλλες αντιρατσιστικές οντότητες ή με κοινωνικά κινήματα που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένους τομείς, μέχρι την οργάνωση δράσεων επικοινωνίας που απευθύνονται στα μέσα ενημέρωσης ή εκστρατείες καταγγελίας και την προβολή ρατσιστικών πρακτικών στα κοινωνικά δίκτυα.

Πολλοί από τους φορείς που ερωτήθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας έχουν πραγματοποιήσει περισσότερες από μία από αυτές τις δράσεις με την πάροδο του χρόνου: σε ορισμένες περιπτώσεις, με συνεκτικό και συντονισμένο τρόπο, έστω και αν δεν είναι πάντα στο πλαίσιο μιας στρατηγικής συνηγορίας που βασίζεται σε μια θεωρία αλλαγής, σε άλλες περιπτώσεις, με σχεδόν εντελώς ασυνείδητο και αυθόρμητο τρόπο. Αυτό είναι ένα προβληματικό ζήτημα που μοιράζονται και οι τέσσερις χώρες που ερευνήθηκαν.

22 Σύμφωνα με την έκθεση της Μάλτας, οι περισσότεροι από τους μετανάστες προσπαθούν να φύγουν από τη Μάλτα το συντομότερο δυνατό, καθώς αισθάνονται ότι θεωρούνται ανεπιθύμητοι από τη χώρα και τους ανθρώπους αυτής.

23 Η Sos Racisme αναφέρεται στη ρητή σύνδεση των δράσεων και των τακτικών υπεράσπισης με πολιτικές θεωρίες δράσης που τις υποστηρίζουν. Από την άποψη αυτή, βλ. για παράδειγμα: Gen, S. & Wright, AC (2018). Strategies of policy advocacy organizations and their theoretical affinities: Evidence from Q-methodology. *Policy Studies Journal*, 46 (2), 298-326.

24 Βλ. επίσης: “Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Spanish antiracist realities”, p. 7, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-SPAIN.pdf>.

Από την άποψη αυτή, η Ελλάδα έχει επίπεδα συμμετοχής στην κοινωνία των πολιτών ή σε εθελοντικές οργανώσεις «κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο».²⁵ Ταυτόχρονα, όμως, υπάρχουν άτυπα δίκτυα και οργανώσεις που παίζουν παρόμοιο ρόλο με την κοινωνία των πολιτών. Αυτές οι οργανώσεις, διαφόρων μεγεθών, εργάζονται σε διαφορετικά μέτωπα, καλύπτοντας συχνά τις βασικές ανάγκες των μεταναστών και των προσφύγων που, κατ' αρχήν, θα έπρεπε να καλύπτονται από τους επίσημους θεσμούς και υπηρεσίες. Υπάρχουν οργανώσεις με πολυετή εμπειρία, κάποιες ιδρύθηκαν για να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες προκλήσεις που προέκυψαν τα τελευταία χρόνια, καθώς και ξένες οργανώσεις από όλη την Ευρώπη που εργάζονται στην Ελλάδα επίσης τα τελευταία χρόνια. Όμως, παρά την ποικιλόμορφη αυτή παρουσία, η «επίσημη» συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών παραμένει χαμηλή σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ.²⁶

Η Μάλτα φαίνεται να βρίσκεται σε μια μάλλον ιδιαίτερη κατάσταση σε σύγκριση με τις άλλες τρεις χώρες. Ορίζεται ως «χασοτική»,²⁷ καθώς διαμαρτύρεται για αρκετές ελλείψεις και υπογραμμίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την υποστήριξη των δράσεων συνηγορίας παρά τις πολλές δυσκολίες. Επιπλέον, και πάλι σε αντίθεση με τις άλλες 3 χώρες, το κύριο χαρακτηριστικό στο τοπικό αντιρατσιστικό κόσμο είναι η σοβαρή έλλειψη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και η έλλειψη συντονισμού μεταξύ άτυπων ομάδων και των ίδιων των ΜΚΟ.²⁸

Πέρα από τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας, το πρώτο γεγονός που αναδεικνύεται με ομοιότητες και διαφορές είναι αυτό που σχετίζεται με τη δύσκολη «ταξινόμηση» λόγω της εγγενούς πολυπλοκότητας των χωρών ως προς τους διαφορετικούς «χώρους αντιρατσισμού», τα πεδία παρέμβασης και τα επίπεδα και τους τύπους οργάνωσης.

Από οργανωτικής απόψεως, οι μεγάλες εθνικές οργανώσεις, που αρθρώνονται

25 Βλ.: Αντιγόνη, "Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 23 Greek antiracist realities", p. 6, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-GREECE.pdf>.

26 Η Αντιγόνη προσπάθησε να πάρει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και έτσι εντοπίστηκαν έξι τύποι που εργάζονται με πρόσφυγες και μετανάστες από τότε που ξεκίνησε η μεταναστευτική κρίση. Αυτή η κατηγοριοποίηση είναι διαπερατή καθώς υπάρχουν δίκτυα όπως οι Ομάδες Εργασίας Συνηγορίας στα οποία συμμετέχουν οντότητες από διαφορετικές κατηγορίες.

27 Εκτός από αυτό, στη Μάλτα υπάρχει επίσης ένα στοιχείο αποδιοργάνωσης που γίνεται αισθητό στον τομέα της κοινωνίας των πολιτών ως ένας βαθμός αλληλοεπικάλυψης στους σκοπούς και στους στόχους των διαφόρων ομάδων. Αυτό φαίνεται ότι προκαλεί την επανάληψη του έργου που επιτελούν, τη σπατάλη πόρων λόγω της έλλειψης συντονισμού και του μικρού μεγέθους της Μάλτας.

28 Βλ.: Sos Malta, "Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 15 Maltese antiracist realities", p. 8, διαθέσιμο στο: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-MALTA.pdf>.

σε τοπικά γραφεία, πλαισιώνονται από ενώσεις με εθνικό χαρακτήρα, αλλά απουσιάζουν από την περιφέρεια. Η Ισπανία αναφέρει την παρουσία αυτο-οργανωμένων χώρων βάσης σε τοπικό επίπεδο, που χτίστηκαν και αρθρώθηκαν χάρη στον ακτιβισμό.

Ως εκ τούτου, υπάρχουν υβριδικές οντότητες με εκπροσώπηση που εκτείνεται σε ευρύτερες περιοχές, οι οποίες δεν συμπίπτουν πάντοτε με τα στενά περιφερειακά όρια και τις οργανώσεις τοπικού επιπέδου. Πέρα από αυτές τις πολυάριθμες δομημένες οντότητες, υπάρχουν πολλές άλλες με τη μορφή, δομημένη ή μη, της ένωσης ή του συνεταιρισμού που λειτουργούν τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Υπάρχουν εκστρατείες διαμαρτυρίας και ευαισθητοποίησης και κοινωνικά κινήματα που σε διάφορες περιπτώσεις παρέχουν απτές υπηρεσίες σε μετανάστες που έχουν ανάγκη, όπως στέγαση σε κατελημμένα κτίρια (στην Ελλάδα, για παράδειγμα, υπάρχουν αναρχικές πρωτοβουλίες που λειτουργούν εκτός οποιουδήποτε κυβερνητικού πλαισίου αφιερωμένες κυρίως στη στέγαση).²⁹ Υπάρχουν επίσης, κινήματα που σχηματίζονται, πλαισιώνοντας έναν στόχο και ρέουν με ρευστό τρόπο σε μια κοινότητα που, ωστόσο, δεν έχει τη δομή του ανήκειν ή τουλάχιστον δεν την εκδηλώνει (τα κινήματα No Borders, για παράδειγμα, που υπάρχουν και στις τέσσερις χώρες, ή τα ισπανικά δίκτυα και οι αυτοοργανωμένες πλατφόρμες³⁰ που βρίσκονται πολύ κοντά στα ιταλικά φόρουμ). Πολλές ομάδες έχουν δημιουργηθεί αυθόρμητα σε τοπικό επίπεδο για την παροχή υπηρεσιών σε αιτούντες άσυλο, προσωρινά διαμένοντες ή υπό καθεστώς μετακίνησης (η Ελλάδα αναφέρει λίγο ή πολύ άτυπες πρωτοβουλίες στις οποίες συμμετείχαν και κρατικοί υπάλληλοι που εργάστηκαν παράλληλα εθελοντικά για την κάλυψη των αναγκών αιτούντων και δικαιούχων διεθνούς προστασίας).³¹ Ορισμένες από αυτές τις οντότητες δικτυώνονται και πέρα από τα εθνικά σύνορα, φέρνοντας σε επαφή τα κοινά ενδιαφέροντα άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο που μας βοηθά να σκιαγραφήσουμε καλύτερα αυτή τη συνολική εικόνα είναι αυτό που αφορά τα διάφορα μέτωπα στα οποία εμπλέκονται αυτές οι οντότητες.

29 Αναρχικές πρωτοβουλίες που δραστηριοποιούνται εκτός οποιουδήποτε κυβερνητικού πλαισίου αφιερώνοντας το επίκεντρο των δράσεων τους κυρίως στη στέγαση αλλά και στην πολιτική ενδυνάμωση. Οι καταλήψεις στέγης για τους πρόσφυγες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη αποτελούν παραδείγματα αυτών των πρωτοβουλιών.

30 Οι πλατφόρμες που δημιουργούνται σε τοπικό επίπεδο είναι σταθερές συμμαχίες μεταξύ διαφορετικών χώρων ακτιβισμού και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, για να εργαστούν σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα.

31 Βλ. Αντιγόνη, «Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 23 Greek antiracist realities», p. 7, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-GREECE.pdf>.

Το πρώτο, πολύ ευρύ και κοινό, είναι αυτό που σχετίζεται με το θέμα της υποδοχής, τόσο από την άποψη της υλικής διαχείρισης και των υπηρεσιών που σχετίζονται με αυτό, όσο και, με μια πιο διευρυμένη οπτική, ως αγώνας για τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο και για μια επαρκή μεταρρύθμιση του ίδιου του δικαιώματος στο άσυλο και στη διεθνή προστασία. Ένας άλλος διαχρονικός άξονας δέσμευσης είναι αυτός των «συνόρων», είτε πρόκειται για τα χερσαία είτε για τα θαλάσσια σύνορα, με όλες τις παραβιάσεις δικαιωμάτων που τα συνοδεύουν. Εδώ έχουμε πρωτοβουλίες διάσωσης ή πρωτοβουλίες που αφορούν μετανάστες που περνούν κατά μήκος της λεγόμενης «Βαλκανικής Οδού» (φαινόμενο που χαρακτηρίζει έντονα την Ελλάδα για παράδειγμα), ή εκείνους που φυλάνε τα βουνά των γαλλικών συνόρων ή αυτούς που είναι παρόντες στα λιμάνια.

Εκτός από αυτούς τους συλλογικούς αγώνες, υπάρχουν και εκείνοι κατά των ΠροΑναχωρησιακών Κέντρων Κράτησης (αλλά και των τωρινών Κλειστών Ελεγχόμενων Δομών Νήσων), τόποι κατ'εξοχήν αναστολής του νόμου, όπου έχουν σημειωθεί και εξακολουθούν να συμβαίνουν πολλές παραβιάσεις δικαιωμάτων (το ζήτημα αυτό εξετάζεται ιδιαίτερα στην Ιταλία και την Ισπανία).

Αναμφίβολα, υπάρχει δέσμευση που επικεντρώνεται γύρω από τα δικαιώματα της ιθαγένειας. Το τελευταίο είναι μια πολύ ευρεία έννοια, κοινή και στις τέσσερις χώρες, η οποία περιλαμβάνει όλους τους αγώνες για την πλήρη απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τους αγώνες κατά των θεσμικών διακρίσεων. Ένα κεντρικό ερώτημα, το οποίο παραμένει ανοιχτό και θεματοποιείται διαφορετικά στις τέσσερις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, είναι αυτό που σχετίζεται με τη συμμετοχή μεταναστών, μειονοτήτων και παιδιών μεταναστευτικής καταγωγής, στις εκστρατείες συνηγορίας που τους αφορούν: σε ποιο βαθμό οι μετανάστες και άτομα που πλήττονται από τον ρατσισμό και τις διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένης της θεσμικής διάκρισης, είναι αποτελεσματικοί πρωταγωνιστές και αυτόνομοι «οικοδόμοι» μονοπατιών συνηγορίας;

Και πόσο, αντίστοιχα, οι δράσεις συνηγορίας εξακολουθούν να καθοδηγούνται από ντόπιους; Πρόκειται για ένα θέμα που εξετάζεται υπό διαφορετικές οπτικές γωνίες, οι οποίες αντανακλούν την πολυπλοκότητα του.

Οι λόγοι που αναφέρονται ως εμπόδια (από την επείγουσα πτυχή των γεγονότων μέχρι τα γλωσσικά εμπόδια και την κοινωνικο-επαγγελματική επισφάλεια) στη συμμετοχή αξίζουν να αναλυθούν διεξοδικά, όχι μόνο υπό το πρίσμα της μεμονωμένης πραγματικότητας κάθε χώρας, αλλά και υπό το πρίσμα ενός κοινού οράματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.2. Η μεθοδολογία

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζουμε τα κύρια αποτελέσματα μιας ποιοτικής έρευνας, στην οποία συμμετείχαν 78 οργανώσεις/πρωτοβουλίες/δίκτυα (ενώσεις μεταναστών, προσφύγων και πολιτών αλλοδαπής καταγωγής, μη κυβερνητικών οργανώσεων, άτυπες επιτροπές, εκστρατείες και άτυπες ομάδες) που δραστηριοποιούνται στην Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και τη Μάλτα για την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προώθηση των δικαιωμάτων ιθαγένειας μεταναστών, αιτούντων άσυλο, προσφύγων, πολιτών αλλοδαπής καταγωγής, Ρομά. Η έρευνα αποσκοπούσε στην ανάλυση της εμπειρίας της συνηγορίας που αποκτήθηκε από τις οργανώσεις που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις, εστιάζοντας σε τρεις κύριες πτυχές:

- 1η. Προτεραιοποίηση στην πολιτική ατζέντα, των δικαιώματα που διεκδικούνται και τις κοινωνικές ανάγκες στις οποίες σκοπεύουν να ανταποκριθούν οι πρωτοβουλίες συνηγορίας.
- 2η. Συμμετοχή, εκπροσώπηση και ηγεσία των μεταναστών και φυλετικοποιημένων ατόμων στον καθορισμό της πολιτικής ατζέντας. Βελτίωση των συστημάτων εσωτερικής οργάνωσης και τα κύρια εμπόδια που μπορούν να περιορίσουν τον πρωταγωνισμό, την ηγεσία και τη συμμετοχή των φυλετικοποιημένων ατόμων στο αντιρατσιστικό αγώνα.
- 3η. Πραγματοποίηση κάποιων υποδειγματικών πολιτικών συνηγορίας.

Θέσαμε ως στόχο να επαληθεύσουμε αν και κατά πόσο η έννοια της συνηγορίας (ιδίως της πολιτικής συνηγορίας) είναι εφαρμόσιμη στον αντιρατσιστικό κόσμο των χωρών που συμμετέχουν στην έρευνα και, αν ναι, με ποιες στρατηγικές και με ποιες πρακτικές είναι εφαρμόζεται.

Η μεθοδολογία της έρευνας περιελάμβανε τρεις φάσεις.

Στην πρώτη φάση πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση και ανάλυση της διεθνούς βιβλιογραφίας παρέχοντας τη βασική θεωρητική υποστήριξη σχετικά με τον ορισμό της συνηγορίας, τα υφιστάμενα μοντέλα συνηγορίας, τα στάδια του κύκλου συνηγορίας και τα κύρια θέματα που καλύπτουν οι μελέτες που ανέλυσαν τις πρωτοβουλίες συνηγορίας που πραγματοποιήθηκαν από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας επικεντρώθηκε στο θέμα της συμμετοχής των αλλοδαπών πολιτών στη δημόσια και συναφή ζωή και στις δημόσιες πολιτικές που πειραματίζονται σε τοπικό επίπεδο για τη διευκόλυνση των διαδικασιών κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη. Η ανασκόπηση οργανώθηκε σε συνοπτικά φύλλα έρευνας.

Σε μια δεύτερη φάση, προχωρήσαμε στην επεξεργασία ενός πλαισίου συνεντεύξεων για τη διεξαγωγή ημιδομημένων ποιοτικών συνεντεύξεων με ενώσεις/επιτροπές/ κινήματα που ασχολούνται με τον τομέα της διασφάλισης των δικαιωμάτων των μεταναστών, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων και την καταπολέμηση των ξενοφοβικών και ρατσιστικών διακρίσεων. Στη συνέχεια, προχωρήσαμε στον προσδιορισμό πέντε τομέων παρέμβασης στους οποίους επικεντρώνουμε την προσοχή μας: καταπολέμηση των διακρίσεων, πρόνοια, εργασία, εκπαίδευση και κατάρτιση, υγεία.

Τα κριτήρια που μας οδήγησαν στην επιλογή των κοινωνικών οντοτήτων για τη λήψη των συνεντεύξεων είναι τα ακόλουθα:

- Η άσκηση κάποιας μορφής συνηγορίας.
- Η δέσμευση σε έναν τουλάχιστον από τους πέντε επιλεγμένους θεματικούς τομείς.
- Η εκπροσώπηση αυτοοργανωμένων οντοτήτων από μετανάστες, αλλοδαπούς πολίτες ή άτομα αλλοδαπής καταγωγής, αλλά και από πιο επίσημες αντιρατσιστικές οργανώσεις.
- Η ανάγκη ανάλυσης των πρακτικών συνηγορίας που πραγματοποιούνται τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.
- Η ανάγκη αλληλεπίδρασης με οντότητες που εφαρμόζουν διαφορετικές στρατηγικές συνηγορίας (με αναφορά στους αποδέκτες, τις πρακτικές, τα εργαλεία ενεργοποίησης και επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται).

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Μαρτίου και Ιουλίου 2021 χρησιμοποιώντας, ανάλογα με τη χώρα, διαδικτυακές πλατφόρμες, τηλεφωνικές συνομιλίες ή δια ζώσης συνεντεύξεις. Οι συνεντεύξεις, ηχογραφήθηκαν και στη συνέχεια συνοψίστηκαν σε τυποποιημένες μορφές. Ακολούθησε, η ανάλυση λαμβάνοντας υπόψη τις τρεις κύριες διαστάσεις που διερευνήθηκαν: η κοινωνική αποστολή και η πολιτική ατζέντα, οι συμμετοχικές διαδικασίες και η εμπειρία συνηγορίας που αποκτήθηκε από τις οντότητες που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Η τελευταία φάση ήταν αφιερωμένη στη σύνταξη των εθνικών εκθέσεων.³²

³² Οι αναφορές είναι διαθέσιμες εδώ: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/babi-better-advocacy-better-inclusion-eng/>

2.3. Ενεργώντας σε ένα πλαίσιο θεσμικού και δομικού ρατσισμού

Η διάκριση μεταξύ πολιτών και μη πολιτών, που βασίζεται στην έννοια της ιθαγένειας με επίκεντρο την εθνικότητα και τον τόπο γέννησης, διατρέχει την ιστορία των φιλελεύθερων δημοκρατιών. Χάρη σε αυτή τη διάκριση, τα φιλελεύθερα-δημοκρατικά έθνη-κράτη έχουν στερήσει «νομικά» ολόκληρες κοινωνικές ομάδες από θεμελιώδη δικαιώματα μέσα σε μια φαινομενικά σταθερή δημοκρατική τάξη.³³

Η διάκριση μεταξύ πολιτών και μη πολιτών, μεταξύ υπηκόων και μη υπηκόων, μπορεί να θεωρηθεί ως η «μητέρα των διακρίσεων» που διαχέεται όχι μόνο στην εθνική νομοθεσία για τη μετανάστευση και το άσυλο, αλλά και στους κανόνες που ρυθμίζουν την ιδιοκτησία και την πρόσβαση σε ορισμένα θεμελιώδη ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Η παγκόσμια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2008, μαζί με τις ακόλουθες πολιτικές λιτότητας, συνέβαλαν στην εμβάθυνση στην Ευρώπη των αποστάσεων που χωρίζουν τους πολίτες της ΕΕ από τους πολίτες εκτός ΕΕ.

Τα ευρωπαϊκά και τα εθνικά θεσμικά όργανα τείνουν μέχρι στιγμής να καταργούν την υφιστάμενη σχέση μεταξύ των πολιτικών για τη μετανάστευση και το άσυλο και της εξάπλωσης των διακρίσεων και του ρατσισμού που πλήττουν ιδιαίτερα τους μετανάστες, τους αιτούντες άσυλο, τους πρόσφυγες, τους Ρομά, τα άτομα αφρικανικής καταγωγής και τις θρησκευτικές μειονότητες. Ωστόσο, αυτή η σχέση γίνεται ολοένα και πιο εμφανής τα τελευταία χρόνια, όταν για να την αντιμετωπίσει των επικαλούμενων ως ανθρωπιστικές, μεταναστευτικές και προσφυγικές «κρίσεις», όπου η υιοθέτηση πολιτικών επιλογών που εμπνέονται αποκλειστικά από την κατηγορία της «έκτακτης ανάγκης», κάθε άλλο παρά εξασφαλίζουν την χρηστή «διακυβέρνηση» της μετανάστευσης. Αντίθετα, συμβάλλει στην τροφοδότηση της εξάπλωσης των διαφόρων μορφών διακρίσεων, ξενοφοβίας και ρατσισμού σε κοινωνικό, πολιτικό και θεσμικό επίπεδο.

Η ανθρωπιστική κρίση του 2015, οι πολυάριθμες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έπληξαν εκατοντάδες πρόσφυγες κατά μήκος της Βαλκανικής Οδού το 2019 και το 2020, η τρέχουσα κρίση στα σύνορα μεταξύ Πολωνίας και Λευκορωσίας, ο θάνατος μεταναστών στη Μάγχι και οι πολυάριθμοι θάνατοι που συνεχίζουν να συμβαίνουν στη Μεσόγειο, αναδεικνύουν το χάσμα μεταξύ

33 Arendt H., «The Decline of the Nation State and the End of Human Rights», The Origins of Totalitarianism, 1953.

της τυπικής προστασίας των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος αναζήτησης προστασίας, που προβλέπεται από το δίκαιο της ΕΕ, και της αποτελεσματικής διασφάλισης αυτών των δικαιωμάτων. Επιπλέον, καθιστούν όλο και πιο σαφή την τρέχουσα άρρηκτη σχέση μεταξύ της μετανάστευσης, των πολιτικών ασφάλειας και της εδραίωσης των δομικών και θεσμικών μορφών ξενοφοβίας και ρατσισμού. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι ευρωπαϊκοί θεσμοί σήμερα δεν αποκλείουν «τους μετανάστες μόνο από ένα συγκεκριμένο σύνολο δικαιωμάτων, αλλά από το ίδιο το δικαίωμα να έχουν δικαιώματα» (*Urbán 2019, 116*).³⁴

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά του ρατσισμού 2020-2025, υιοθετεί την έννοια του δομικού ρατσισμού ταυτίζοντας τον με τις ρατσιστικές διακρίσεις, ιδέες και συμπεριφορές όχι μόνο με πράξεις που αποδίδονται σε άτομα, αλλά και με πράξεις και εκδηλώσεις ενός δημόσιου, θεσμικού, κοινωνικού και πολιτιστικού συστήματος που συμβάλλει με διάφορες μορφές στην εδραίωση και επανάληψη των προκαταλήψεων, στερεοτύπων, ανισοτήτων και διακρίσεων.³⁵

Η αξιολόγηση του κοινοτικού νομικού πλαισίου για τις διακρίσεις και τον ρατσισμό είναι ένας από τους στόχους που προσδιορίζονται στο Σχέδιο, το οποίο περιλαμβάνει διάφορα μέτρα για την παρακολούθηση της εφαρμογής από τα κράτη μέλη της Οδηγίας 43/2000, η οποία εφαρμόζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ προσώπων ανεξαρτήτως «φυλετικής και εθνικής καταγωγής», απαγορεύοντας τις διακρίσεις στους τομείς της απασχόλησης, των συνθηκών εργασίας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής προστασίας, καθώς και της απόφασης-πλαισίου για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας του Συμβουλίου της 28ης Νοεμβρίου 2008, η οποία αποσκοπεί στην επιβολή κυρώσεων για τις εκδηλώσεις ρατσισμού και ξενοφοβίας το ποινικό επίπεδο.

Η αναγνώριση του δομικού και συστημικού χαρακτήρα της ξενοφοβίας και του ρατσισμού αποτελεί απαραίτητο βήμα στην προσπάθεια εντοπισμού των βαθιών ριζών των διακρίσεων και των πολλαπλών παραβιάσεων δικαιωμάτων που επηρεάζουν μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες, νεαρά άτομα - «παιδιά μεταναστευτικής καταγωγής», θρησκευτικές μειονότητες ή αυτούς με αλλοδαπή καταγωγή.

Εδώ θα επικεντρωθούμε πρώτα στις μορφές θεσμικού ρατσισμού που ορίζονται

34 Urbán, M. 2019. La Emergencia de Vox. Apuntes para combatir la extrema derecha española. Βαρθελώνη: Sylone/Viento Sur.

35 Το Σχέδιο είναι διαθέσιμο εδώ: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-2025_en.pdf

ως το σύνολο πράξεων, συμπεριφορών, καταχρήσεων, παρενοχλήσεων, διακρίσεων και βίας που ασκούνται από πρόσωπα ή οντότητες που διαδραματίζουν θεσμικό ρόλο σε πολιτικό ή διοικητικό επίπεδο με βάση την εθνικότητα ή την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και πρακτικές, τα σωματικά χαρακτηριστικά, τις πολιτιστικές πρακτικές και νομικό καθεστώς.³⁶ Στις εκδηλώσεις θεσμικού ρατσισμού περιλαμβάνονται οι κανόνες που μπορεί να περιέχονται στους νόμους για τη μετανάστευση, τις απελάσεις, τη διοικητική κράτηση κ.λπ. και τις διοικητικές πρακτικές (π.χ. παράνομες επαναπροωθήσεις που εμποδίζουν την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος για διεθνή προστασία ή διαδικασίες που εμποδίζουν την πρόσβαση σε δικαιώματα) που έχουν σκοπό ή αποτέλεσμα την καταστροφή ή υπονόμηση της αναγνώρισης, απόλαυσης ή άσκησης, επί ίσοις όροις, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα και σε οποιονδήποτε άλλο τομέα της δημόσιας ζωής ή/και προσβολής της αξιοπρέπειας του ατόμου, δημιουργώντας ένα εκφοβιστικό, εχθρικό, εξευτελιστικό, ταπεινωτικό και προσβλητικό κλίμα. Αυτά τα πρότυπα, οι ιδέες και οι πρακτικές βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο του δημόσιου λόγου για τη μετανάστευση, συμβάλλουν στην παραγωγή και αναπαραγωγή του ρατσισμού, και εμποδίζουν τη δράση συνηγορίας των αντιρατσιστικών κινήματων. Στις επόμενες σελίδες θα προσπαθήσουμε να τα επισημάνουμε ξεκινώντας από τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν με 78 οργανώσεις και κοινωνικές ομάδες που δραστηριοποιούνται σε πρωτοβουλίες αντιρατσιστικής συνηγορίας στην Ιταλία, την Ελλάδα, την Ισπανία και τη Μάλτα.

Στο δεύτερο μέρος, θα επικεντρωθούμε στις μορφές δομικού ρατσισμού που επηρεάζουν τον κοινωνικοοικονομικό κόσμο, τον κόσμο της πληροφορίας, τον πολιτισμό και την κοινωνία.

2.3.1 Θεσμικός ρατσισμός

Πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει υιοθετήσει κοινή νομοθεσία για την αποκαλούμενη οικονομική μετανάστευση.³⁷ Μια πρόταση της Επιτροπής που υποβλήθη-

36 Βλ.: A. Rivera, “Razzismo”, στο: UTET, *Diritti umani. Cultura dei diritti e dignità della persona nell'epoca della globalizzazione*, 6 τόμ., 2007; Naletto G. (επιμέλεια), *Rapporto sul razzismo in Italia*, Manifestolibri, 2009.

37 Βλ.: Favilli C., “Il diritto dell'Unione europea e il fenomeno migratorio”, στο Zorzella N., Giovannetti M. (a cura di), *Ius Migrandi*, Franco Angeli, 2021.

κε το 2001 δεν συζητήθηκε ποτέ και αργότερα αποσύρθηκε. Αυτή φαίνεται να είναι η κύρια αδυναμία των πολιτικών που έχουν υιοθετηθεί μέχρι στιγμής για την αντιμετώπιση της «παράνομης» μετανάστευσης: η απουσία νόμιμων οδών εισόδου για την οικονομική μετανάστευση, εκτός από το ότι προκαλεί σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, τροφοδοτεί αφενός την παράνομη διακίνηση ανθρώπων και αφετέρου τις περιπτώσεις εργαλειακής χρήσης της διαδικασίας αιτήματος για διεθνή προστασία. Επιπλέον, ασκεί πίεση στα εθνικά συστήματα υποδοχής και συνεπάγεται αυξανόμενες ανθρωπίνες και οικονομικές δεσμεύσεις στις πολιτικές «επιτήρησης, ελέγχου, κράτησης και επαναπατρισμού».

Οι μεταρρυθμίσεις των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια και οι διοικητικές πρακτικές που υιοθετήθηκαν στην Ισπανία, την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Μάλτα παρουσιάζουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: την επιλογή να δοθεί προτεραιότητα στην καταπολέμηση της μετανάστευσης που ορίζεται ως «παράνομη», με την άρνηση πρόσβασης σε ασφαλή λιμάνια σε πλοία που παρέχουν διάσωση στη θάλασσα (στην Ιταλία, στην Ελλάδα όπως στη Μάλτα) και με απωθήσεις στα χερσαία σύνορα (στην Ισπανία στη Θέουτα και τη Μελίγια, στην Ιταλία στα σύνορα με τη Σλοβενία, στην Ελλάδα στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία στον Έβρο). Και αυτό συμβαίνει ακόμη και όταν σημαίνει ότι τίθεται σε κίνδυνο η ζωή εκατοντάδων μεταναστών και ότι τους αρνείται το δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο, ένα δικαίωμα που αναγνωρίζεται επίσημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο βάσει του κανονισμού του Δουβλίνου.

Ο νόμος Bossi-Fini³⁸ που εγκρίθηκε στην Ιταλία το 2002 μπορεί να θεωρηθεί από αυτή την άποψη μια υποδειγματική περίπτωση, διότι άνοιξε το δρόμο για μια πιο περιοριστική πολιτική σχετικά με την είσοδο, παραμονή και απέλαση των ανθρώπων χωρίς έγγραφα, εισάγοντας ποινικές κυρώσεις κατά της «παράτυπης» μετανάστευσης. Ο νόμος Bossi-Fini είναι ένα σημαντικό ιστορικό σημείο αναφοράς, διότι αντιπροσωπεύει τη στιγμή κατά την οποία όχι μόνο η Ιταλία, αλλά πολλές ευρωπαϊκές χώρες άρχισαν να θεσπίζουν νόμους που μετέτρεπαν τη μετανάστευση από κοινωνικό και ανθρωπιστικό φαινόμενο που πρέπει να ρυθμίζεται, διασφαλίζοντας τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, σε πρόβλημα δημόσιας τάξης.

Αυτή η προσέγγιση αντικατοπτρίζεται επίσης στο **Νέο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο**

38 Νόμος Αρ. 189/2002, ο λεγόμενος Bossi-Fini, πήρε το όνομά του από τον Umberto Bossi ηγέτη της Λέγκας του Βορρά (Lega Nord) και τον Gianfranco Fini ηγέτη της Εθνικής Συμμαχίας (National Alliance). Τα δύο δεξιά κόμματα συμμετείχαν στον κυβερνητικό συνασπισμό με επικεφαλής τον Σίλβιο Μπερλουσκόνι, ηγέτη της Forza Italia.

για τη Μετανάστευση και το Άσυλο³⁹ που προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο του 2020, το οποίο έχει μεταξύ των βασικών στόχων του: την επιτάχυνση και τον «εξορθολογισμό» των διαδικασιών εξέτασης των αιτήσεων ασύλου - την καθιέρωση ενός «ευέλικτου συστήματος» αλληλεγγύης μεταξύ των χωρών μελών σε καταστάσεις «μεταναστευτικής κρίσης» - την ανάπτυξη της συνεργασίας με τρίτες χώρες με στόχο την καταπολέμηση της μετανάστευσης και τη συνεργασία για την επανεισοδή- τη δημιουργία ενός συστήματος κοινής διακυβέρνησης της μετανάστευσης και της επιστροφής. Για άλλη μια φορά, η προσοχή της Κοινότητας φαίνεται να μην είναι ισορροπημένη προς την πλευρά των δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην ενίσχυση του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, στην παρεμπόδιση της εισόδου και στις επιχειρήσεις επιστροφής.⁴⁰ Αυτές οι μεταρρυθμίσεις συνοδεύτηκαν από μια δημόσια, και συγκεκριμένα πολιτική, συζήτηση κυρίως προσανατολισμένη στην ασφάλεια,⁴¹ η οποία τείνει να συνδέει κατά καιρούς τις μεταναστεύσεις με τα φαινόμενα ανασφάλειας/παρανομίας, του κινδύνου εισβολής, της πολιτιστικής/θρησκευτικής ασυμβατότητας, του μη βιώσιμου οικονομικού και κοινωνικού δημόσιου κόστους, του υποτιθέμενου ανταγωνισμού μεταξύ ημεδαπών και μη υπηκόων/μειονοτήτων στην κοινωνική πρόνοια και την αγορά εργασίας ή του κινδύνου εξάπλωσης της ισλαμικής τρομοκρατίας, προκειμένου να δικαιολογηθεί το κλείσιμο της Ευρώπης φρούριο.⁴² Αυτή η τάση για ασφάλεια χαρακτηρίζει τη διαχείριση της άφιξης μεταναστών και προσφύγων από τις κυβερνήσεις της Ιταλίας, της Ελλάδας και της Μάλτας,

39 Βλ.: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Νέο Σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο. Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:609:FIN>

40 Δείτε: Asgi, Le criticità del patto europeo migrazione e asilo alla luce del contesto italiano, Ιανουάριος 2021. Διαθέσιμο στο: <https://www.asgi.it/asilo-e-protezione-internazionale/criticita-patto-europeo-migrazione-e-asilo-contesto-italiano/>). Στην Ιταλία υπάρχουν διάφορες πρωτοβουλίες συνηγορίας που προωθούνται από την κοινωνία των πολιτών με στόχο την έκκληση για ενδελεχή αναθεώρηση του Ευρωπαϊκού Συμφώνου. Μεταξύ αυτών, εκτός από τη δέμευση του Asgi, επισημαίνουμε εκείνη του πρώην Canapificio di Caserta που πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Forum Cambiare l'ordine delle cose και ένα μανιφέστο που συντάχθηκε από την εθνική εκστρατεία Io accolgo στην οποία συμμετείχε επίσης η Lunaria.

41 Η ομιλία «ασπίδα» της προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula Von Der Leyen, η οποία εκφωνήθηκε τον Μάρτιο του 2020 εν μέσω της ελληνοτουρκικής κρίσης στα σύνορα του ποταμού Έβρου, ενσαρκώνει αυτή την ιδέα της τιτλοποίησης που χαρακτηρίζει τα σύνορα (φρούριο) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

42 Για μια ανάλυση του ευρωπαϊκού δημόσιου διαλόγου για τη μετανάστευση, βλ.: Lunaria, Adice, Antigone-Information and documentation center on Racism, Ecology, Peace and Non-Violence, Grenzenlos, Kisa και SOS Racisme, (επιμ.). Words are stones. Analysis of public hate speech in six European countries, 2019. Διαθέσιμη στο: <https://www.cronachediordinariorazzismo.org/international-report/?preview=true>

με συνεχείς παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα hotspot και στα κέντρα κράτησης. Αυτό συμβαίνει και σήμερα στο hotspot της Λέσβου,⁴³ στο ισπανικό Centros de Internamiento de Extranjeros, στα κέντρα κράτησης της Μάλτας και στο ιταλικό Centri di Permanenza per il Rimpatrio, όπου κρατούνται αλλοδαποί πολίτες χωρίς έγγραφα που έχουν λάβει εντολή απέλασης, αλλά και πολλοί αιτούντες άσυλο.

Τέλος, όπως καταγγέλθηκε από πολλές δράσεις συνηγορίας στις τέσσερις χώρες που αναλύθηκαν, παρόλο που οι διαδικασίες ασύλου είναι κοινές σε όλη την ΕΕ, κάθε κράτος μέλος τις εφαρμόζει με διαφορετικό τρόπο, συχνά υπονομώντας τη δίκαιη διαδικασία υποδοχής, παραλαβής και εξέτασης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και τα πρότυπα της υποδοχής των αιτούντων άσυλο.⁴⁴

Η αλλαγή των πολιτικών που σχετίζονται με την είσοδο, τη διέλευση και την υποδοχή των μεταναστών είναι απαραίτητη για να διασφαλισθεί ο σεβασμός των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δικαιώματος στην κινητικότητα. Η κοινωνία των πολιτών και οι ΜΚΟ καλούνται να αποκαλύψουν την ύπαρξη όλων των χώρων παραβίασης δικαιωμάτων, να φέρουν στην επιφάνεια τις διακρίσεις που δημιουργούν και να εντοπίσουν τις πολιτικές που τις προκαλούν.

43 Οι πολιτικές τιλοποίησης και οι αφηγήσεις τους οδηγούν στην εξομάλυνση κατάφωρα παράνομων ενεργειών όπως οι απωθήσεις στα σύνορα. Η ύπαρξη ενός στρατοπέδου όπως η Μόρια στη Λέσβο και η ίδια η ιδέα ενός «hot spot» αποτελούν από μόνες τους ένα μνημείο παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ένα παράδειγμα του τι παράγει η ρητορική περί ασφάλειας και φρουρίου. Η πρωτοβουλία Lesbos Solidarity (δείτε το ενημερωτικό δελτίο παρακάτω και την εθνική έκθεση για την Ελλάδα διαθέσιμη εδώ: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-GREECE.pdf>), που προωθήθηκε για να δώσει φωνή στα αιτήματα των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο στη Μόρια και να αναπληρώσει την απουσία κρατικής παρέμβασης για τις πιο βασικές ανάγκες, όπως στέγαση, σχολεία, ψυχολογική υποστήριξη κ.λπ., αποκάλυψε τον ανθρωπινό πόνο που κρύβεται πίσω από τις αφηγήσεις και τις πολιτικές που φέρουν τον τίτλο της ασφάλειας.

44 Ιδιαίτερα αφιερωμένοι στο να ζητούν το κλείσιμο των κέντρων κράτησης είναι στην Ισπανία η Comunidad Negra Afrodescendiente y Africana - CENNAE και η εκστρατεία Tanquem els CIEs/CIES NO - στην Ιταλία η εκστρατεία LasCIEEntrare αγωνίζεται με τον ίδιο στόχο (δείτε τις αναλυτικές πληροφορίες στις εθνικές εκθέσεις).

Πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου. Η κοινωνική ατζέντα

- Έναρξη ευρωπαϊκών δημόσιων αποστολών αναζήτησης και διάσωσης μεταναστών στη θάλασσα.
- Εγκατάλειψη σε επίπεδο ΕΕ η κατάργηση του όρου της οικονομικής μετανάστευσης.
- Μεταρρύθμιση του κανονισμού του Δουβλίνου, ιδιαίτερα στο πεδίο αναφοράς για την υποχρέωση υποβολής αίτησης ασύλου στη χώρα πρώτης εισόδου.
- Να ανοίξουν ανθρωπιστικοί διάδρομοι για τους αιτούντες άσυλο.
- Εισαγωγή, ως υποχρεωτικής, της αρχής αλληλεγγύης στις παρεμβάσεις υποδοχής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Προώθηση διεθνούς συνεργασίας που να αποκλείει κάθε μορφή οικονομικής στήριξης σε κυβερνήσεις χωρών που δεν εγγυώνται τα ανθρωπina δικαιώματα.
- Σεβασμός των διεθνών κανόνων που απαγορεύουν την παραβίαση της αρχής της μη επαναπρώθησης αιτούντων άσυλο και προσφύγων, διασφαλίζοντας το δικαίωμα τους να ζητήσουν άσυλο και ακυρώνοντας τη χρήση του ορισμού της «ασφαλούς τρίτης χώρας».
- Προσαρμογή των εθνικών πολιτικών στους κανόνες που προστατεύουν το δικαίωμα στο άσυλο και περιέχονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, στη Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες και στις διάφορες ευρωπαϊκές οδηγίες σχετικά με το θέμα.
- Κατάργηση του συστήματος hot-spot και του καθεστώτος διοικητικής κράτησης.
- Προώθηση ανεξάρτητων πρωτοβουλιών παρακολούθησης των ανθρωπινων δικαιωμάτων κατά μήκος των συνόρων της ΕΕ και εντός των εδαφών των κρατών μελών.
- Εισαγωγή μηχανισμών νομοποίησης που θα επιτρέπουν στους αλλοδαπούς που διαμένουν μόνιμα στην Ευρώπη να λαμβάνουν άδεια παραμονής.

Εθνοτικό ή φυλετικό προφίλ

Η έμφαση που δίνεται στην «απαγόρευση» στη διαχείριση της μετανάστευσης προκαλεί πολλαπλές παραβιάσεις δικαιωμάτων από την αστυνομία που δρα στα σύνορα (όπως στην Ελλάδα), αλλά και στο εσωτερικό επιμέρους χωρών, όπου συχνά καταγράφονται καταχρήσεις κατά τη διάρκεια στοχευμένων ελέγχων εγγράφων που αφορούν επίσης μόνιμους διαμένοντες μετανάστες και πολίτες με αλλοδαπή καταγωγή δημιουργώντας φαινόμενα εθνοτικού/φυλετικού χαρακτηρισμού. Αυτός ο ορισμός αναφέρεται σε επιχειρήσεις που αφορούν στην έρευνα και παρακολούθηση, που διεξάγεται από υπηρεσίες επιβολής του νόμου λόγω προκαταλήψεων που βασίζονται σε σωματικά χαρακτηριστικά, γλώσσα, θρησκεία, καταγωγή, εθνικότητα. Οι παρεμβάσεις επιβολής του νόμου είναι από τους τομείς με τα υψηλότερα ποσοστά διακρίσεων, που συνδέονται με στερεότυπα που περιλαμβάνουν ρατσιστικά κίνητρα.

Πολυάριθμες εκθέσεις που έχουν δημοσιευτεί από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δείχνουν ότι τα άτομα με διαφορετικά φυλετικά χαρακτηριστικά ή και ξένη υπηκοότητα ελέγχονται από την αστυνομία πιο συχνά από άτομα που είναι «λευκά» ή/και έχουν την εθνικότητα από τις τέσσερις χώρες του έργου.⁴⁵ Επιπλέον, οι διακρίσεις από την αστυνομία τείνουν να πλήττουν συχνότερα άτομα με χαμηλότερα εισοδήματα.

Πολλές περιπτώσεις διακρίσεων που υφίστανται μειονοτικές ή μεταναστευτικές ομάδες δεν καταγγέλλονται στην αστυνομία λόγω του φόβου αντιποίνων ή της έλλειψης εμπιστοσύνης στις αρχές και στη δυνατότητα απονομής δικαιοσύνης. Η συνεχής αίσθηση ανασφάλειας και ευαλωτότητας στην οποία ζουν πυροδοτεί έναν φαύλο κύκλο που συμβάλλει στη διαιώνιση και αναπαραγωγή της άниσης μεταχείρισης και δυσχεραίνει την κοινωνική ένταξη των νεοεισερχόμενων στην ευρωπαϊκή κοινωνία και τις σχέσεις τους με τις τοπικές κοινωνίες.

45 Στην Ισπανία, έχουν προσωθηθεί διάφορες πρωτοβουλίες για την πρόληψη αυτού του φαινομένου, κυρίως μέσω της παρακολούθησης και της καταγγελίας αυθαιρέτων ελέγχων εγγράφων και παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το SOS Racisme, μια από τις οργανώσεις που συνυπογράφει το παρόν έγχειριδιο, έχει μακρά εμπειρία στην τεκμηρίωση αυτού του φαινομένου. Δείτε επίσης, τα ενημερωτικά δελτία αφιερωμένα στους Colectivo Jardins de Santa Pau, το Sindicato Popular de Vendedores Ambulantes, την εκστρατεία Parad de Parme, την Espacio Antirracista de Salt-Girona που περιέχονται στην Ισπανική Εθνική Έκθεση. Στην Ιταλία, στη Ferrara, η συλλογικότητα Occhio ai Media προσέθεσε μια παρόμοια πρωτοβουλία παρακολούθησης και καταγγέλλοντας την επανάληψη αστυνομικών επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης, την παραμονή των τοπικών εκλογών, μέσω της παραγωγής ενός βίντεο-ντοκιμαντέρ. Η συλλογικότητα ανέδειξε πώς οι επιχειρήσεις αυτές, με τη συνενοχή του τοπικού Τύπου, συνέβαλαν στην τροφοδότηση και διάδοση στην κοινή γνώμη της σύνδεσης της παρουσίας υπηκόων χωρών εκτός ΕΕ με την αύξηση της ανασφάλειας. Δείτε το ενημερωτικό δελτίο που περιέχεται στην ιταλική εθνική έκθεση.

Εθνοτική/φυλετική σκιαγράφηση. Η κοινωνική ατζέντα

- Αναγνώριση της πραγματικής διάστασης της εθνοτικής/ φυλετικής σκιαγράφησης και δημόσια καταδίκη της.
- Λήψη μέτρων για την πρόληψη και αποτροπή της ταυτοποίησης με βάση το χρώμα του δέρματος ή τα φυσικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά.
- Συλλογή δεδομένων για κάθε επιχείρηση ταυτοποίησης που πραγματοποιείται και δημοσίευση στατιστικών στοιχείων για το θέμα.
- Θέσπιση μέτρων για την παρακολούθηση του έργου των υπηρεσιών επιβολής του νόμου και επιβολή κυρώσεων σε αστυνομικούς που διενεργούν ελέγχους στηριζόμενους στη διάκριση με διακριτικό και άδικο τρόπο.
- Διευκόλυνση των μηχανισμών υποβολής αναφορών και καταγγελιών για πληθυσμούς που υπόκεινται σε αυθαίρετες ταυτοποιήσεις και έρευνες.
- Διάδοση πληροφοριών σχετικά με τα δικαιώματα και τις εγγυήσεις των ανθρώπων και ανταπόκριση σε αναφορές και καταγγελίες που γίνονται για παράνομες συμπεριφορές.
- Εκπαίδευση των οργάνων επιβολής του νόμου για την πρόληψη εθνοτικών/φυλετικών προκαταλήψεων.
- Παύση της στοχευμένης συγκέντρωσης παρουσίας των οργάνων επιβολής του νόμου σε περιοχές με μεγάλη πυκνότητα ξένων πληθυσμών.

Από τους κανόνες στις διοικητικές πρακτικές: η υποδοχή που αποκλείει

Οι διακρίσεις, η παραβίαση των δικαιωμάτων και οι μορφές θεσμικού ρατσισμού δημιουργούνται όχι μόνο από άδικους νόμους, αλλά και από τους τύπους και τις διοικητικές διαδικασίες με τις οποίες εφαρμόζονται (ή δεν εφαρμόζονται) οι νόμοι, και από τα μοντέλα διαχείρισης που υιοθετούνται στα διάφορα κράτη μέλη, τόσο στον τομέα της υποδοχής των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων όσο και στον τομέα των πολιτικών ιθαγένειας και της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των μειονοτήτων.

Στον τομέα της υποδοχής έχουν αναδειχθεί τέσσερα κρίσιμα ζητήματα δομικής φύσεως που αφορούν: 1. Το μοντέλο υποδοχής που επιλέχθηκε. 2. Την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων αρχών. 3. Την ανεπάρκεια ή η κατάχρηση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων. 4. Την έλλειψη διαφάνειας στο έργο των θεσμών. Η ανάγκη συγκρότησης ενός δημόσιου, συντονισμένου και αποτελεσματικού μοντέλου υποδοχής των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στις διάφορες χώρες μέλη της Ε.Ε., καταναμημένες σε όλη την επικράτεια, είναι μία από τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται. Αν και η Ισπανία, η Μάλτα, η Ελλάδα και η Ιταλία διαθέτουν διαφορετικά συστήματα υποδοχής, αυτό που είναι κοινό σε όλα είναι η εκτίμηση της ουσιαστικής ανεπάρκειας των παρεμβάσεων που έχουν υιοθετηθεί μέχρι σήμερα, σε σύγκριση με την υπάρχουσα «ζήτηση για υποδοχή» και την επίμονη τάση συγκέντρωσης των αιτούντων άσυλο σε μεγάλες δομές, συχνά απομονωμένες.

Αρχικά, είναι σημαντικό να υπενθυμίσουμε την ανάγκη σαφούς διάκρισης των δημόσιων προγραμμάτων, έργων και κέντρων υποδοχής αιτούντων άσυλο και προσφύγων από τα συστήματα διοικητικής κράτησης, τα οποία έχουν εντελώς διαφορετική λειτουργία, με στόχο τον επαναπατρισμό μεταναστών για τους οποίους έχει εκδοθεί απόφαση απέλασης. Τα τελευταία είναι στην πραγματικότητα κλειστές δομές που παρεμβαίνουν για να περιορίσουν την ελευθερία κίνησης των προσώπων, ακόμη κι αν αυτά συχνά και ακατάλληλα αφομοιώνονται στο σύστημα υποδοχής.

Δεύτερον, ποικίλες εμπειρίες από την κοινωνία των πολιτών αναδεικνύουν την ανάγκη να εγκαταλειφθεί η καθαρά φιλανθρωπική αντίληψη της υποδοχής και της αλληλεγγύης και να επανεξεταστούν σε βάθος τα κυβερνητικά συστήματα υποδοχής που τείνουν να εξευτελίζουν τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες και να τους κρατούν σε μια παθητική κατάσταση εξάρτησης από τη δημόσια παρέμβαση. Για παράδειγμα, κάποιες εμπειρίες αυτοδιαχειριζόμενης υποδοχής που δοκιμάστηκαν στην Ελλάδα, προσπάθησαν να αποκαταστήσουν την αξιοπρέπεια σε αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες και να προωθήσουν την αυτονομία τους μέσω

οριζόντιων μορφών αυτοοργάνωσης και αυτοδιαχείρισης, με στόχο την ανάθεση άμεσης ευθύνης στους εμπλεκόμενους. Υποδειγματικές από αυτή την άποψη είναι οι εμπειρίες (που δυστυχώς έλλεισαν βίαια από την αστυνομία) που πραγματοποιήθηκαν στο City Plaza στην Αθήνα και στο Ορφανοτροφείο στη Θεσσαλονίκη. Η κατάσταση στην Ιταλία είναι ακόμη πιο περίπλοκη λόγω της ύπαρξης ενός δυαδικού θεσμικού συστήματος υποδοχής, το οποίο διαρθρώνεται στα λεγόμενα έκτακτα κέντρα υποδοχής (CAS), τα οποία διαχειρίζονται οι Νομαρχίες (περιφερειακά γραφεία που εξαρτώνται από το Υπουργείο Εσωτερικών) και στο SAI (Σύστημα Υποδοχής και Ένταξης), που περιλαμβάνει τη συνεργασία δήμων και φορέων του τρίτου τομέα σε έργα υποδοχής μικρού και μεσαίου μεγέθους, τα οποία είναι διασκορπισμένα σε όλη τη χώρα. Ενώ τα CAS περιορίζονται στην παροχή απλής υλικής υποδοχής και είναι ως επί το πλείστον μεγάλα και δομικά ακατάλληλα για να εξασφαλίσουν εξασφαλισμένη και εξειδικευμένη βοήθεια στους ανθρώπους που φιλοξενούνται, τα έργα SAI, αν και παρουσιάζουν ορισμένους περιορισμούς στη συγκεκριμένη εφαρμογή τους, είναι το θεσμικό μοντέλο που θεωρείται το καλύτερο από την κοινωνία των πολιτών, επειδή έχουν σχεδιαστεί για να προωθήσουν την αυτονομία και την προοδευτική ένταξη των ατόμων που φιλοξενούνται στις τοπικές κοινωνίες. Στην Ιταλία, επομένως, το θέμα που θέτουν πολλές από τις κοινωνικές οργανώσεις που ρωτήθηκαν είναι αυτό της προοδευτικής ακύρωσης του κυβερνητικού συστήματος υποδοχής «έκτακτης ανάγκης» και της επέκτασης του αριθμού των προγραμματίμων υποδοχής που διαχειρίζονται σε δημοτικό επίπεδο. Παρόμοια χαρακτηριστικά και προβλήματα υπάρχουν και στο ισπανικό σύστημα, όπου φαίνεται ιδιαίτερα δύσκολος ο συντονισμός των παρεμβάσεων στην πρώτη φάση υποδοχής με αυτές της δεύτερης φάσης υποδοχής, η οποία θα πρέπει να προάγει την εργασία και την κοινωνική ένταξη των προσφύγων.⁴⁶

Ο κατακερματισμός των θεσμικών αρμοδιοτήτων στον τομέα της υποδοχής και της κοινωνικής ένταξης μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων είναι στην πραγματικότητα ένα άλλο σημαντικό κρίσιμο ζήτημα, τόσο σε κεντρικό επίπεδο (λόγω της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων Υπουργείων), όσο και στη σχέση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης (εθνικό, περιφερειακό και δημοτικό). Αυτό φαίνεται να απορρέει από τη μη ισορροπημένη κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων αρχών (η οποία, για παράδειγμα, στην Ελλάδα περιορίζει σημαντικά το εύρος και την αυτονομία παρέμβασης των τοπικών αρχών), από την έλλειψη επαρκούς εθνικού σχεδιασμού, αλλά και από τον πολιτικό ανταγωνισμό που μπορεί να φέρει

46 Βλ.: Ribera Almandoz, O. Delclós, C. Garcés Mascareñas. B. 2020. Casa nostra, casa vostra; Condiçions i trajectòries d'accés a l'habitatge de sol·licitants d'asil i refugiats a Catalunya. Βαρκελώνη: CIDOB.

αντιμέτωπους τους θεσμούς που καθοδηγούνται από πολιτικές δυνάμεις διαφορετικών πεποιθήσεων.⁴⁷

Αυτό εμποδίζει σημαντικά τον αποτελεσματικό συντονισμό των παρεμβάσεων. Αντίθετα, ο εξορθολογισμός του συστήματος διαχείρισης θα πρέπει να αποδίδει στους δήμους κεντρικό ρόλο στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των παρεμβάσεων υποδοχής και κοινωνικής ένταξης, καθώς είναι οι φορείς που βρίσκονται πιο κοντά στην περιοχή και, επομένως, είναι δυνητικά πιο ικανοί να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν τις καθημερινές ανάγκες του αιτούντες άσυλο και προσφύγων.⁴⁸

Η έλλειψη ή/και η κακή χρήση δημόσιων πόρων που διατίθενται για τις πολιτικές υποδοχής (και κοινωνικής ένταξης), αφενός, ευνοεί την επείγουσα διαχείριση των παρεμβάσεων, αφετέρου καθορίζει σε πολλές περιπτώσεις μια ποιότητα υπηρεσιών που δεν συνάδει με τα ελάχιστα πρότυπα υποδοχής που ορίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η απόφαση να προκριθεί η συγκέντρωση πολλών αιτούντων άσυλο σε μεγάλα κυβερνητικά κέντρα ανταποκρίνεται επίσης στην επιθυμία να εφαρμοστούν «οικονομίες κλίμακας» στη διαχείριση των υπηρεσιών, και πολυάριθμες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν καταγραφεί ακριβώς σε αυτά τα μεγάλα κέντρα για αιτούντες άσυλο στην Ιταλία και στην Ελλάδα, σύμφωνα με πολλές έρευνες που έγιναν από την κοινωνία των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης.⁴⁹ Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι περικοπές των διαθέσιμων δημόσιων πόρων οδήγησαν στην ξαφνική διακοπή των προγραμμάτων υποδοχής και στέγασης που θεωρήθηκαν αποτελεσματικά. Αυτή είναι η περίπτωση του προγράμματος ΕΣΤΙΑ, ενός στεγαστικού προγράμματος που, παρά την υποχρηματοδότηση και τη μη ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου στέγασης, κατάφερε να φιλοξενήσει σημαντική μερίδα των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Το πρόγραμμα σταμάτησε στις αρχές του καλοκαιριού του 2020, όταν ανακοινώθηκε ότι θα ξεκινούσε ένα πιο

47 Αυτή είναι η περίπτωση του δημάρχου Χαλκίδας (Ελλάδα), ο οποίος αρνήθηκε να διαθέσει σχολικά λεωφορεία στα παιδιά ενός καταυλισμού για να έχουν πρόσβαση στο σχολείο, παραλείποντας να εγγυηθεί τα θεμελιώδη δικαιώματα των παιδιών που προστατεύονται από την ελληνική νομοθεσία. Μόνο αφού ο υπεύθυνος εκπαιδευτικών του καταυλισμού δημοσιοποίησε την υπόθεση με άρθρο του στον Τύπο, μεταφέροντας την υπόθεση στον Συνήγορο του Πολίτη και αφού έγινε γνωστή η υπόθεση σε εθνικό επίπεδο, οι δικαστικές αρχές άσκησαν πίεση στον δήμαρχο, ο οποίος τελικά ενέδωσε στα αιτήματα.

48 Αυτό το αίτημα επισημάνθηκε από πολλές από τις οργανώσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνα στην Ελλάδα (Άρσις, Lesbos Solidarity, Ελληνικό Φόρουμ για τους Πρόσφυγες) και στην Ιταλία (Arci, Ex Canapificio di Caserta, No cap, Naga, Refugees welcome, Tempi moderni). Για λεπτομέρειες, ανατρέξτε στις σχετικές εθνικές εκθέσεις.

49 Βλ. για παράδειγμα: Refugees Support Aegean, The “hotspot” experiment: removing human rights from the equation, 2018, διαθέσιμο στο: <https://rsaegean.org/en/the-hotspots-experiment/>; Asgi, Moria: EU policy is to blame, not refugees, 2020, διαθέσιμο στο: <https://www.asgi.it/notizie/moria-colpa-della-politica-ue-non-dei-rifugiati/>; Περιοδικές εκθέσεις που δημοσιεύονται στην Ιταλία από την καμπάνια LasciateCIEntrare, διαθέσιμες στο: <https://www.lasciatecientrare.it/viaggio-nellitalia-della-mala-accoglienza/>.

ολοκληρωμένο πρόγραμμα στεγαστικής πολιτικής. Ωστόσο, από το φθινόπωρο του 2021, δεν φαίνεται να έχει υποβληθεί κανένα εθνικό σχέδιο.⁵⁰

Το πρόβλημα της έλλειψης πόρων φαίνεται να προβάλλεται από τα θεσμικά όργανα ως δικαιολογία για τις όλο και πιο περιοριστικές πολιτικές που υπονομεύουν τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων και την ένταξή τους στις τοπικές αγορές εργασίας. Παγιδευμένοι σε γραφειοκρατικούς λαβύρινθους και σε περιόδους αναμονής που εμποδίζουν την πρόσβασή τους σε βασικά στοιχεία όπως η ένταξη στο φορολογικό μητρώο (ΑΦΜ), οι μετανάστες αφήνονται σε μια συνθήκη ευαλωτότητας, καταλήγοντας συχνά να εργάζονται παράνομα, σε πολύ επισφαλείς συνθήκες.

Η έλλειψη συνεκτικού σχεδιασμού των πολιτικών υποδοχής, κοινωνικής και εργασιακής ένταξης, συντονισμένου μεταξύ διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης, δημιουργεί καφκικές καταστάσεις που υπονομεύουν κάθε πραγματική διαδικασία οικοδόμησης της αυτονομίας των ανθρώπων.

Η έλλειψη διαφάνειας των δημοσίων πολιτικών που υιοθετούνται και των πόρων που διατίθενται σε αυτές, ανοίγει ασφαλώς χώρο για αυτές τις σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων. Ακριβώς για το θέμα της διαφάνειας στην Ιταλία, έχουν αναπτυχθεί διάφορες πρωτοβουλίες παρακολούθησης από τους πολίτες, προκειμένου να ζητηθεί από τα διάφορα αρμόδια όργανα η συστηματική δημοσίευση στοιχείων για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που φιλοξενούνται στα κυβερνητικά κέντρα, η χαρτογράφηση των υφιστάμενων έργων και κέντρων υποδοχής, οι δημόσιοι διαγωνισμοί για την ανάθεση υπηρεσιών, οι συμβάσεις που προβλέπονται για τη διαχείρισή τους, αλλά και για την πρόσβαση της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης στα διάφορα κέντρα.⁵¹ Το πρόβλημα της διαφάνειας είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε όλες τις χώρες που εξετάστηκαν σε σχέση με το σύστημα των hot spots και των κέντρων κράτησης. Για άλλη μια φορά, η περίπτωση των «hot spots» στα ελληνικά νησιά, και το γνωστό ως αντιπροσωπευτικό στρατόπεδο της Μόριας στη Λέσβο, όπου έχουν διαπιστωθεί πολυάριθμες παραβιάσεις της ελληνικής νομοθεσίας και των οδηγιών της ΕΕ, είναι υποδειγματική σε αρνητικό επίπεδο. Μη κυβερνητικές οργανώσεις που βρίσκονται στην περιοχή, όπως η «Lesvos Solidarity», προσπάθησαν να καλύψουν την απουσία του κράτους για να αντιμετωπίσουν βασικές ανάγκες των φιλοξενούμενων (όπως στέγαση, σχολεία, ψυχολογική υποστήριξη κ.λπ.).

50 Δείτε την ελληνική εθνική έκθεση.

51 Βλ. σχετικά στα ενημερωτικά δελτία αφιερωμένα στην ActionAid Italy, η οποία διενεργεί συστηματική παρακολούθηση του Cas, και σε αυτό που είναι αφιερωμένο στην LasciateCIEntrare, μια εκστρατεία ενεργή τόσο στο Cpr όσο και στο Cas, που παρουσιάζεται στην ιταλική εθνική έκθεση.

Υποδοχή. Η κοινωνική ατζέντα

- Απόδοση αρμοδιοτήτων για την υποδοχή και την κοινωνική ένταξη αιτούντων άσυλο και προσφύγων στα αρμόδια Υπουργεία σχετικά με την Κοινωνική Πολιτική και Εργασία, με την ταυτόχρονη κατάργηση κάθε αρμοδιότητας στον τομέα αυτό εκ μέρους των Υπουργείων Εσωτερικών.
- Ενίσχυση της ικανότητας σχεδιασμού μέσω της πρόσληψης από τις δημόσιες διοικήσεις κατάλληλου ειδικευμένου προσωπικού (συμπεριλαμβανομένων ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο) και με την ενεργό συμμετοχή μεταναστών, προσφύγων και αντιρατσιστικών ενώσεων σε ολόκληρο τον κύκλο μελέτης και σχεδίασης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των παρεμβάσεων.
- Προετοιμασία, εντός συγκεκριμένου και κατάλληλου χρονικού πλαισίου, πολυετών εθνικών σχεδίων υποδοχής που περιλαμβάνουν τη συμμετοχή των διαφόρων εμπλεκόμενων επιπέδων διακυβέρνησης (υπουργεία, εκπρόσωποι των τοπικών αρχών, ιδιαίτερα των δήμων).
- Αύξηση των ευρωπαϊκών και εθνικών πόρων που διατίθενται για τις πολιτικές υποδοχής, την κοινωνική ένταξη και την ιθαγένεια των μεταναστών και των προσφύγων.
- Τροποποίηση μοντέλων διαχείρισης υπηρεσιών. Οι προσκλήσεις υποβολής προσφορών δεν θα πρέπει να επιβραβεύουν μόνο το χαμηλό κόστος των υπηρεσιών, αλλά και την ποιότητα του απασχολούμενου προσωπικού και των παρεχόμενων υπηρεσιών, τα έργα μικρής κλίμακας, την ευρεία υποδοχή και την υποδοχή με βάση την οικογένεια, τη δικτύωση στην επικράτεια και την ικανότητα δημιουργίας οδών για την έξοδο των αιτούντων άσυλο και προσφύγων από το σύστημα υποδοχής.
- Αποϊδρυματοποίηση της υποδοχής των αιτούντων άσυλο και προσφύγων σε όλες τις πιθανές μορφές, συμπεριλαμβανομένης της αναγνώρισης της κοινωνικής αξίας των αυτοοργανωμένων εμπειριών. Παύση των αναγκαστικών εξώσεων που πραγματοποιούνται με επιχειρήσεις από τα όργανα της δημόσιας τάξης, με σκοπό καθαρά την ασφάλεια.
- Τοποθέτηση στο επίκεντρο της διαχείρισης του συστήματος υποδοχής ο ρόλος των δήμων, δίνοντάς τους αυτονομία στον προγραμματισμό και τις δαπάνες.
- Αύξηση της διαφάνειας των δημοσίων πολιτικών που υιοθετούνται προβλέποντας τη συστηματική δημοσίευση διαφόρων επίσημων στοιχείων σχετικά με το σύστημα υποδοχής (υφιστάμενα κέντρα, φορείς διαχείρισης, ποσά συμφωνιών, πληροφορίες για πρόσωπα που υποδέχονται, αποτελέσματα δραστηριοτήτων παρακολούθησης και αξιολόγησης).
- Ενίσχυση των υπηρεσιών για τους ανήλικους ασυνόδευτους και τις πιο ευάλωτες κατηγορίες αιτούντων άσυλο και προσφύγων, αποφεύγοντας καθ' οιονδήποτε τρόπο την τοποθέτησή τους σε κέντρα κράτησης.

Ιθαγένεια που διαιωνίζει τον αποκλεισμό

Η δυσκολία πρόσβασης στην ιθαγένεια είναι ένα άλλο κοινό πρόβλημα.

Ο ορισμός της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, όπως προβλέπεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας, δεν προσδιορίζει το καθεστώς του Ευρωπαίου πολίτη ως διαφορετικό από αυτό του πολίτη ενός κράτους μέλους: στην πραγματικότητα, όποιος έχει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους είναι πολίτης της Ένωσης. «Η ιθαγένεια της Ένωσης συμπληρώνει την εθνική ιθαγένεια και δεν την αντικαθιστά». Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια, καθώς και η ιθαγένεια που ορίζεται στα επιμέρους κράτη μέλη, παραμένει συνδεδεμένη με την εθνικότητα και βασίζεται στο δικαίωμα του αίματος (*ius sanguinis*) και συνεπάγεται μια εκ των προτέρων διάκριση και την αντίθεση μεταξύ των δικαιωμάτων των «εθνικών» πολιτών και των δικαιωμάτων των αλλοδαπών πολιτών.

Εδώ και αρκετό καιρό, έχει αναπτυχθεί ένας προβληματισμός στον κόσμο των ευρωπαϊκών κινημάτων που τείνει να προτείνει μια προσέγγιση της ιθαγένειας που βασίζεται στην καθολικότητα των δικαιωμάτων του ατόμου και της παραμονής του στην περιοχή, αντί της αποκλειστικής αρχής της ιθαγένειας. Υπό αυτή την έννοια, η ιδιότητα της ιθαγένειας είναι αναγνωρίσιμη στο σύνολο των ανθρώπων, κοινωνικών και θεσμικών σχέσεων που συνιστούν την εμπειρία των ανθρώπων που ζουν σε μια δεδομένη περιοχή. Σε έναν ολοένα και πιο δικτυωμένο κόσμο, στον οποίο τα αγαθά, το κεφάλαιο και οι καταναλωτές κυκλοφορούν ελεύθερα, είναι αδύνατο να αρνηθούμε αυτούς που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους, είτε ενός εξαιρετικά άνισου παγκόσμιου οικονομικού και κοινωνικού συστήματος είτε λόγω συγκρούσεων ή προσωπικών διώξεων, το δικαίωμα να μετακινηθούν και να αναπτύξουν ένα σχέδιο ζωής αλλού.

Όσοι καταφέρνουν να εγκατασταθούν μόνιμα σε ευρωπαϊκές χώρες γίνονται αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται ή μεγαλώνουν στην Ευρώπη: ο αποκλεισμός τους ή η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απομάκρυνση τους από την ιθαγένεια και την πολιτική κοινότητα σημαίνει ότι διασπάται μια κοινωνία που ήδη χαρακτηρίζεται από σοβαρές μορφές ανισότητας και διακρίσεων, υπονομεύοντας τη συνοχή της. Η παρεμπόδιση της απόκτησης της ιθαγένειας σημαίνει συγκεκριμένα την άρνηση άσκησης πολιτικών δικαιωμάτων, πρωτίστως του δικαιώματος ψήφου. Δεύτερον, μια περιοριστική ρύθμιση της ιθαγένειας έχει ως συνέπεια την άδικη παράταση της έκθεσης των αλλοδαπών πολιτών, μεταναστών και προσφύγων στον κίνδυνο διαφορετικής μεταχείρισης στον κοινωνικό, υγειονομικό, εργασιακό, ακόμη και αστικό και ψυχαγωγικό τομέα.

Για αυτούς τους λόγους, πολλές καμπάνιες, ενώσεις και άτυπες ομάδες συμμετέχουν

σε δράσεις συνηγορίας που αποσκοπούν, αφενός, στη μεταρρύθμιση των εθνικών νομοθεσιών για την ιθαγένεια και, αφετέρου, στην υποστήριξη αλλοδαπών πολιτών κατά τη διάρκεια των πολύπλοκων νομικών διαδικασιών που απαιτούνται σήμερα για να υποβάλλουν αίτηση για αυτή. Στην περίπτωση της Ελλάδας ή της Ιταλίας, πολλές οργανώσεις και κινήματα έχουν αφιερωθεί αποκλειστικά σε αυτά τα ζητήματα εδώ και πολλά χρόνια, καθώς η πρόσβαση στην ελληνική ή ιταλική υπηκοότητα, τόσο για ανηλίκους όσο και για ενήλικες που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν σε αυτές τις χώρες, δεν είναι απλή.⁵² Η αυτοοργάνωση, η κινητοποίηση του κοινού και η δημιουργική χρήση νέων καναλιών επικοινωνίας είναι μερικά από τα πιο χρησιμοποιούμενα εργαλεία σε αυτές τις εκστρατείες συνηγορίας που βλέπουν την ηγεσία των λεγόμενων «μεταναστών δεύτερης γενιάς»⁵³ στην προώθηση δράσεων που απευθύνονται τόσο στους φορείς χάραξης πολιτικής όσο και στην κοινή γνώμη.

Ιθαγένεια. Η κοινωνική ατζέντα

- Αποδέσμευση της υπηκοότητας από την ιθαγένεια.
- Μεταρρύθμιση της εθνικής νομοθεσίας για την ιθαγένεια με την τροποποίηση της απαιτούμενης ελάχιστης περιόδου παραμονής στη χώρα και υιοθέτηση του *ius soli* (δικαίωμα παραμονής) ως αρχή αναφοράς για ανηλίκους που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στη χώρα.
- Εγγύηση της ορθής εφαρμογής της νομοθεσίας, απλοποίηση των διαδικασιών υποβολής της αίτησης και τήρηση του χρονοδιαγράμματος για τη ολοκλήρωση των διαδικασιών.
- Αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου, τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο, σε αλλοδαπούς πολίτες τρίτων χωρών που διαβιούν μόνιμα στην επικράτεια.

52 Η Generation 2.0 στην Ελλάδα και η ASGI – Ένωση Νομικών Μελετών για τη Μετανάστευση (Ομάδα Κατά των Διακρίσεων), Ιταλοί Χωρίς Ιθαγένεια στην Ιταλία (βλ. εθνικές εκθέσεις) αγωνίζονται εδώ και πολλά χρόνια σε διαφορετικά επίπεδα για τη διευκόλυνση των διαδικασιών απόκτησης ιθαγένειας με πολιτικές και νομικές δράσεις συνηγορίας που στοχεύουν στη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας, αλλά και με δραστηριότητες παρακολούθησης στο πεδίο για να κατανοήσουμε στενά πού εντοπίζονται τα γραφειοκρατικά προβλήματα που προκύπτουν από αυτούς τους περιοριστικούς νόμους. Παρά την επικέντρωση σε διάφορα ζητήματα, η μεταρρύθμιση του νόμου περί ιθαγένειας αποτελεί κοινό στόχο σε πολλές από τις πρωτοβουλίες και τις οργανώσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, καθώς αναδεικνύεται ως ανυπέρβλητο εμπόδιο για κάθε πρωτοβουλία (από την προστασία των δικαιωμάτων την εργασία). Στην Ιταλία, 8 από τις 20 οργανώσεις και πρωτοβουλίες που ερωτήθηκαν έχουν μεταξύ των κύριων στόχων τους τη μεταρρύθμιση του νόμου περί ιθαγένειας.

53 Αυτή είναι η περίπτωση της Generation 2.0 RED στην Ελλάδα (βλ. παρακάτω σε επιλεγμένες πρωτοβουλίες). Μία από τις οργανώσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, με επιβεβαίωση μετανάστες δεύτερης γενιάς, οι οποίοι έχουν πολυετή εμπειρία που ξεκινά πολύ πριν από την τρέχουσα ανθρωπιστική κρίση, στη νομική άσκηση πίεσης. Η αποκτηθείσα γνώση και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν πολύ χρήσιμες στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών και των προσφύγων που φτάνουν τώρα στην Ελλάδα.

2.3.2. Δομικός ρατσισμός

Η αρχή της ισότητας αποτελεί έναν από τους πυλώνες του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος απαγορεύει «κάθε μορφή διάκρισης με βάση, το φύλο, τη «φυλή», το χρώμα ή την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, τα γενετικά χαρακτηριστικά, τη γλώσσα, τη θρησκεία ή τις θρησκευτικές πεποιθήσεις, τις πολιτικές ή άλλες πεποιθήσεις, την ιδιότητα μέλους εθνικής μειονότητας, την περιουσία, την αναπηρία, την ηλικία ή τον γενετήσιο προσανατολισμό» (Άρθρο 21). Οι οδηγίες 43 και 78 του 2000 παρείχαν επίσης ένα νομικό πλαίσιο αναφοράς για την εγγύηση της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη στους διάφορους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής: στον κόσμο της επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, της υγείας, της εκπαίδευσης, της στέγασης και της πρόσβασης σε δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες. Αυτές οι οδηγίες έχουν μεταφερθεί στα νομικά συστήματα των κρατών μελών της ΕΕ, αλλά η αποτελεσματική εγγύηση της ίσης μεταχείρισης σε αυτούς τους τομείς απέχει πολύ από το να επιτευχθεί. Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φαίνεται να το γνωρίζει αυτό, όταν προσδιορίζει την εκπαίδευση, την εργασία, την υγειονομική περίθαλψη και τη στέγαση ως τομείς προτεραιότητας για παρέμβαση στο νέο «Σχέδιο Δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη 2021-2027».⁵⁴

Ακριβώς σε αυτούς τους τομείς, μετανάστες, ενώσεις και ορισμένες αυτοοργανωμένες εμπειρίες στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ισπανία και τη Μάλτα έχουν διαπιστώσει την επιμονή σημαντικών κρίσιμων ζητημάτων που προκαλούν σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων και διακρίσεις. Στην πραγματικότητα, ο συστημικός ρατσισμός δεν έχει μόνο θεσμική προέλευση. Είναι δομικά ριζωμένη στο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, χάρη στη διατήρηση εκείνων των σχέσεων ανισότητας στις οποίες βασίζεται το νεοφιλελεύθερο καπιταλιστικό μοντέλο ανάπτυξης. Ο θεσμικός ρατσισμός και ο δομικός ρατσισμός επικαλύπτονται, συμπλέκονται και τροφοδοτούν ο ένας τον άλλον και δεν είναι πάντα δυνατό να καθορισθεί με βεβαιότητα μια σειρά ιεραρχίας μεταξύ του ρόλου που διαδραματίζουν οι θεσμοί, οι οικονομικές δυνάμεις, τα μέσα ενημέρωσης και η κοινωνική συμπεριφορά στην παραγωγή και αναπαραγωγή διαφορετικών μορφών διακρίσεων και ρατσισμού.

⁵⁴ Το Σχέδιο Δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021 – 2027 είναι διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files_en?file=202011/action_plan_on_integration_and_inclusion_2021-2027.pdf

Η αγορά εργασίας

Ένα από τα παραδείγματα αυτής της επικάλυψης και συμπλοκής αντιπροσωπεύεται από την τοποθέτηση μεταναστών στην αγορά εργασίας. Η ιστορία της μετανάστευσης, από την εποχή των μεγάλων υπερωκεάνιων μεταναστεύσεων του 1800, μας λέει στην πραγματικότητα πώς οι αλλοδαποί εργαζόμενοι τείνουν να κατατάσσονται στα λιγότερο προστατευμένα, λιγότερο καταρτισμένα και πιο επαχθή τμήματα της αγοράς εργασίας, που χαρακτηρίζονται από υψηλό επίπεδο επισφάλειας, εκμετάλλευσης και αδήλωτης εργασίας. Ακόμη και σήμερα, στις τέσσερις υπό έρευνα χώρες, οι τομείς της γεωργίας, της οικιακής εργασίας και της φροντίδας, των μεταφορών, των κατασκευών και της εστίασης είναι οι τομείς που εκφράζουν μια έντονη «εθνοποίηση» της εργασίας.⁵⁵

Τα δομικά στοιχεία του τρέχοντος οικονομικού συστήματος είναι η πηγή αυτού του φαινομένου, στην πραγματικότητα, είναι η αγορά, που ενδιαφέρεται να διατηρήσει το κόστος εργασίας σε χαμηλά επίπεδα, είναι αυτή που ρυθμίζει τη ζήτηση και την προσφορά απασχόλησης. Ωστόσο, οι θεσμικές πολιτικές παίζουν επίσης ρόλο όταν, για παράδειγμα: εμποδίζουν τη μετανάστευση για λόγους εργασίας, δεν καταπολεμούν, με αυτόν τον τρόπο, αποτελεσματικά τις μορφές εκμετάλλευσης και την αδήλωτη εργασία. Προβλέπουν περίπλοκες διαδικασίες για την αναγνώριση των προσόντων ή διαμορφώνουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης για αλλοδαπούς πολίτες με τέτοιο τρόπο που να αναπαράγουν το μοντέλο του διαχωρισμού των θέσεων εργασίας που διαμορφώνει η αγορά. Η ανάληψη δράσης για τη διόρθωση αυτού του μοντέλου δεν είναι εύκολη, αλλά ορισμένες από τις εμπειρίες συνηγορίας που αναλύθηκαν προσφέρουν χρήσιμη τροφή για σκέψη.

Στην Ισπανία και την Ιταλία, έχουν προωθηθεί πολυάριθμες εκστρατείες και πρωτοβουλίες που ζητούν τη νομιμοποίηση αλλοδαπών πολιτών χωρίς έγγραφα.⁵⁶ Η νομιμοποίηση της διαμονής και εργασίας θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα στην προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων έναντι των αναγκών της αγοράς και να τιμωρήσει την εργασιακή εκμετάλλευση, η οποία σε ορισμένες

55 Βλ. Pugliese E., “Gli immigrati nel mercato del lavoro ei modelli regionali di inserimento”, στο Carchedi F. (επιμέλεια), *La risorsa inaspettata*, Ediesse, 1999 και Pugliese E., (επιμέλεια), *Rapporto immigrazione*, Ρώμη, Ires - Ediesse, 2000.

56 Η Asgi, η ActionAid, η πρώην Canapificio of Caserta, η Naga, η Coordinamento immigrati of Bologna και η καμπάνια στην Ιταλία *Ero straniero* είναι πολύ αφοσιωμένοι σε αυτό το μέτωπο. Στην Ισπανία, η καμπάνια #RegularizaciónYa, η Comunidad Negra Afrodescendiente y Africana και η Sindicato Popular de Vendedores Ambulantes αγωνίζονται για την εισαγωγή άνευ όρων και μόνιμων μηχανισμών νομιμοποίησης για όλους τους μετανάστες χωρίς χαρτιά.

περιοχές αγγίζει τα όρια της δουλείας. Η εισαγωγή στη νομοθεσία, σε όλες τις χώρες μέλη, κανόνων που ευνοούν την ανάδειξη και καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας (εθνικής και ξένης) και των συλλογικών διαπραγματεύσεων είναι μονόδρομος.⁵⁷

Η συμμετοχή μεταναστών και προσφύγων εργαζομένων σε τοπικά συνδικάτα μπορεί να ενισχύσει τον αγώνα των μεταναστών για εργασιακά δικαιώματα, να προσφέρει ευκαιρίες για πολιτική ανάπτυξη και αγώνα επί ίσοις όροις με τους ντόπιους εργαζόμενους.⁵⁸

Οι μη βιώσιμες συνθήκες στέγασης συνοδεύουν την εργασιακή εκμετάλλευση των εποχικών εργαζομένων στις αγροτικές περιοχές. Η ενεργοποίηση των τοπικών κυβερνήσεων μπορεί να είναι καθοριστική για την εξασφάλιση κατάλληλων στεγαστικών λύσεων, όπως έδειξε η εκστρατεία *Fruita amb Justícia Social* που προωθήθηκε από εποχικούς εργάτες στην Καταλονία κατά τη διάρκεια της συγκομιδής φρούτων.⁵⁹

57 Στην Ιταλία, η εμπειρία της NoCap είναι υποδειγματική από αυτή την άποψη. Αυτός ο σύλλογος δημιουργήθηκε μετά από απεργία εργατών στα αγροκτημάτων Nardò και αγωνίστηκε για την έγκριση ενός νέου νόμου κατά της «caporalato» (καταναγκαστικής εργασίας) και συνεχίζει να εργάζεται για να διευκολύνει τη διαφυγή από τα «γκέτο» πολλών μεταναστών και την εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη στις κοινότητες όπου ζουν.

58 Για παράδειγμα, στη Μάλτα, το Γενικό Συνδικάτο Εργαζομένων ηγήθηκε μιας ενδιαφέρουσας πρωτοβουλίας που ζητά από τις εταιρείες να προσαρμόσουν τις υπηρεσίες υγείας ώστε να λαμβάνουν υπόψη την κουλτούρα των μεταναστών εργαζομένων. Μια άλλη σημαντική εμπειρία είναι αυτή της προαναφερθείσας *Sindacato Popular de Vendedores Ambulantes*, η οποία, με αυτοοργανωμένη μορφή, έχει προωθήσει δημόσιες πρωτοβουλίες και συναντήσεις με φορείς για να σταματήσει την κακοποίηση πλανόδιων πωλητών χωρίς χαρτιά από την αστυνομία και έχει επίσης δημιουργήσει εμπειρίες αλληλοβοήθειας.

59 *Fruita amb Justícia Social* (Φρούτα με Κοινωνική Δικαιοσύνη, βλ. ενότητα Επιλεγμένες Πρωτοβουλίες) ασχολήθηκε με ένα επαναλαμβανόμενο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στη γεωργία, αυτό των συνθηκών στέγασης και των εργασιακών συνθηκών των εποχιακών φρουτοσυλλεκτών που μετακινούνται από περιοχή σε περιοχή. Αυτό το μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό συχνά ξει στους δρόμους και οι εργοδάβοι εκμεταλλεύονται την παράτυπη κατάστασή τους. Η καμπάνια ενέπλεξε με επιτυχία τους δήμους να αντιμετωπίσουν αυτό το ζήτημα.

Εργασία. Η κοινωνική ατζέντα

- Ενίσχυση της εθνικής νομοθεσίας κατά της παράνομης εργασίας και της παράνομης απασχόλησης.
- Ενθάρρυνση της ανάδειξης της αδήλωτης εργασίας με τη θέσπιση μόνιμων και διαρθρωτικών μηχανισμών για τη νομιμοποίηση των εργαζομένων που δεν διαθέτουν έγγραφα.
- Διευκόλυνση της απόκτησης άδειας διαμονής για λόγους αυτοαπασχόλησης από πλανόδιους πωλητές.
- Απλοποίηση των απαραίτητων διαδικασιών για την αναγνώριση των προσόντων.
- Παροχή κινήτρων για προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που απευθύνονται σε μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που ανοίγουν κατάλληλους δρόμους για την είσοδο στην αγορά εργασίας.

Στέγαση

Το δικαίωμα στην αξιοπρεπή στέγαση αποτελεί πυλώνα της διαδικασίας κοινωνικής ένταξης. Ωστόσο, αυτό το δικαίωμα στερείται από πολλούς μετανάστες σε όλα τα στάδια του μεταναστευτικού τους εγχειρήματος. Οι επισφαλείς συνθήκες στέγασης και οι διακρίσεις επηρεάζουν τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες τόσο εντός όσο και εκτός των προγραμμάτων υποδοχής και συμβάλλουν στην επιδείνωση των συνθηκών ευαλωτότητας τους.

Διαπιστώνονται κρίσιμες αναφορές όσον αφορά τους ανήλικους ασυνόδευτους αλλοδαπούς, τις γυναίκες θύματα βίας, τις οικογένειες με παιδιά και άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτες συνθήκες. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η υποδοχή θα πρέπει να διασφαλίζεται με την παροχή ειδικών εγκαταστάσεων, χωρίς να αναγκάζονται οι άνθρωποι να υποβάλλονται σε χρονοβόρες διαδικασίες αξιολόγησης μόνο και μόνο για να εξακριβωθεί το δικαίωμά τους στη στέγαση. Ο προσωρινός χαρακτήρας που χαρακτηρίζει τη θεσμική υποδοχή εμποδίζει την κατασκευή εναλλακτικών οδών για την οικιστική ένταξη και συχνά προκαλεί την επιστροφή στην έλλειψη στέγης.

Οι τέσσερις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα έχουν επίσης ως κοινό χαρακτηριστικό τη δυσκολία των μεταναστών να αποκτήσουν άδεια εγγραφής στον δήμο διαμονής τους.

Περιπτώσεις διακρίσεων εντοπίζονται στην πρόσβαση στην ιδιωτική αγορά ενοικιάσεων από αλλοδαπούς πολίτες ή πολίτες αλλοδαπής καταγωγής με βάση εθνικούς, «εθνοτικούς» ή «φυλετικούς» λόγους εξακολουθούν να επαναλαμβάνονται σε όλες τις χώρες που εξετάστηκαν. Αυτό συμβαίνει σε ένα πλαίσιο στο οποίο, εν μέρει λόγω των προοδευτικών περικοπών στις δημόσιες και κοινωνικές δαπάνες τα τελευταία χρόνια, όλο και πιο μεγάλα τμήματα του «εθνικού» πληθυσμού βρίσκονται σε συνθήκες ανέχειας ή στεγαστικής φτώχειας: σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες, οι δημόσιες στεγαστικές πολιτικές δεν επαρκούν για να καλύψουν την υπάρχουσα ζήτηση. Η κατάσταση αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση των φαινομένων γκετοποίησης και στεγαστικού διαχωρισμού που πλήττουν ιδιαίτερα τις μεγάλες αστικές περιφέρειες.

Ελλείπει κυβερνητικής παρέμβασης, οι ΜΚΟ και άλλες άτυπες ομάδες προσπαθούν να προωθήσουν αυτοδιαχειριζόμενες πρωτοβουλίες. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της λεγόμενης «προσφυγικής κρίσης» λόγω έλλειψης χώρων αξιοπρεπούς στέγασης, πολλές ομάδες από τον αντιεξουσιαστικό, αριστερό και αναρχικό χώρο υποστήριξαν καταλήψεις κατοικιών όπου στεγάζονταν και υποστηρίζονταν πρόσφυγες.⁶⁰ Στην Ισπανία, αντίθετα, στην Καταλανική περιφέρεια La Garrotxa, η πλατφόρμα Stop Racisme Lloguers ενεργοποιήθηκε για να καταγγείλει δημόσια τις ρατσιστικές διακρίσεις στην πρόσβαση στη στέγαση, υποστήριξε όσους επηρεάζονταν με διοικητικές και νομικές ενέργειες και διεκδίκησε από την κυβέρνηση να εισαγάγει απλούς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς αναφοράς και καταγγελίας. Στην Ιταλία, οι Refugees Welcome πειραματίζεται εδώ και αρκετό καιρό με τη φιλοξενία στο σπίτι ως εναλλακτική μορφή στέγασης σε σχέση με τη θεσμική στέγαση.⁶¹

60 Παράδειγματα αυτών των πρωτοβουλιών στην Ελλάδα περιλαμβάνουν την υποστήριξη της στέγασης προσφύγων στη Θεσσαλονίκη (Ορφανοτροφείο) ή στην Αθήνα (City Plaza).

61 Ανατρέξτε στις εθνικές εκθέσεις για περισσότερες λεπτομέρειες.

Στέγαση. Η κοινωνική ατζέντα

- Δρομολόγηση νέων σχεδίων δημόσιας στέγασης, διάθεση των απαραίτητων πόρων για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης στεγαστικής δυσφορίας που αφορά μεγάλα τμήματα του «γηγενούς» πληθυσμού, μαζί με πρόσφυγες, μετανάστες και πολίτες ξένης καταγωγής.
- Διαφοροποίηση των στεγαστικών προγραμμάτων για αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις απαιτήσεις διαφορετικών τύπων χρηστών.
- Αποφυγή των πολιτικών στέγασης που οδηγούν σε γκετοποίηση και οικιστικό διαχωρισμό με εθνικά και κοινωνικά κριτήρια.
- Διευκόλυνση της εγγραφής των αλλοδαπών πολιτών στο δήμο κατοικίας.

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και είναι ένας από τους βασικούς πυλώνες για την ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής, η μη κατοχύρωση του συνιστά διάκριση και αυξάνει τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Αν και το θεμελιώδες δικαίωμα όλων των παιδιών στη βασική εκπαίδευση αναγνωρίζεται στο διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ποιότητα και η διάρκεια της εκπαίδευσης που προσφέρεται στα παιδιά των αιτούντων άσυλο, προσφύγων και μεταναστών εξαρτάται από τη χώρα μετανάστευσης/ασύλου και όχι από τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες .

Και πάλι, σε όλες τις υπό έρευνα χώρες, υπάρχει ένα επίμονο χάσμα μεταξύ της τυπικής εγγύησης του δικαιώματος στην εκπαίδευση και της ουσιαστικής.

Αρχικά, η φάση ένταξης στο σχολείο των νεοαφιχθέντων παιδιών και μαθητών μεταναστών και αιτούντων άσυλο εξακολουθεί να παρουσιάζει πολλές κρίσιμες δυσκολίες: η ένταξη γίνεται συχνά μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς και αυτό οδηγεί στη συσσώρευση καθυστέρησης που δεν ανακτάται πάντα με τις κατάλληλες παρεμβάσεις. Αυτή η ένταξη είναι ιδιαίτερα δύσκολη για παιδιά που φιλοξενούνται σε μεγάλους καταυλισμούς ή κέντρα υποδοχής και για παιδιά Ρομά που ζουν σε άτυπους οικισμούς, που βρίσκονται κυρίως σε περιφερειακές περιοχές των πόλεων.

Δεύτερον, τα σχολικά συστήματα εξακολουθούν να είναι πολύ ευρωκεντρικά και όχι πολύ συμπεριληπτικά. Εξακολουθεί να υπάρχει ακόμη ένας πολύ περιορισμένος αριθμός σχολείων που επιδιώκουν να προωθήσουν πολιτικές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και να περιλαμβάνουν στο σχολικό πρόγραμμα σπουδών στοιχεία γνώσης σχετικά με την ιστορία και τον πολιτισμό των χωρών καταγωγής αλλοδαπών παιδιών και μαθητών. Αυτή η ευρωκεντρική προσέγγιση τονίζεται, επιπλέον, από την ουσιαστική απουσία δασκάλων και καθηγητών ξένης καταγωγής στα σχολεία και τα πανεπιστήμια.⁶²

Μεταξύ των προτεραιοτήτων που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή συγκαταλέγονται: η διδασκαλία της γλώσσας της χώρας διαμονής και της χώρας καταγωγής, οι διαδικασίες για την αναγνώριση της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των προσόντων που αποκτήθηκαν στη χώρα προέλευσης, το υψηλότερο ποσοστό καθυστέρησης και εγκατάλειψης του σχολείου αλλοδαπών μαθητών και φοιτητών σε σύγκριση με τους ημεδαπούς συνομηλίκους τους, φαινόμενα σχολικού και εκπαιδευτικού διαχωρισμού ή συγκέντρωσης αλλοδαπών μαθητών και σπουδαστών σε ορισμένα σχολεία και τεχνικά και επαγγελματικά ιδρύματα.

Διάφορες πρωτοβουλίες οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών⁶³ δραστηριοποιούνται ειδικά στον τομέα της εκπαίδευσης για τη διασφάλιση της σε παιδιά αλλοδαπών, την καταπολέμηση του φαινομένου της σχολικής διαρροής και τη διεύρυνση των εκπαιδευτικών μεθοδολογιών αξιοποιώντας επίσης τη μη τυπική εκπαίδευση, την τέχνη και τον πολιτισμό. Σε άλλες περιπτώσεις, εργάζονται για την αποκατάσταση των παραβιασμένων δικαιωμάτων.⁶⁴

62 Αυτός ο περιορισμός αναδεικνύεται κυρίως από τις ενώσεις και τα κινήματα νέων αλλοδαπής καταγωγής στην Ισπανία και την Ιταλία, που υποστηρίζουν την ανάγκη αποαποικιοποίησης του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης. Δείτε τα ενημερωτικά δελτία αφιερωμένα στην *Questa è Roma* (Ιταλία) και στο *CNNAE* (Ισπανία).

63 Οι πρωτοβουλίες γενικά λειτουργούν σε δύο μέτωπα: τη διασφάλιση της πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα και την καταπολέμηση της διαρροής από το σχολείο μεταναστών και προσφύγων. Για παράδειγμα, το *Trama di Terre* (Ιταλία) ή το *RefugEduCare* στην Ελλάδα συμμετέχουν και οι δύο σε δραστηριότητες μετά το σχολείο με μετανάστες και πρόσφυγες μαθητές, για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής.

64 Αυτή είναι για παράδειγμα η περίπτωση της ASGI που στην Ιταλία έχει προωθήσει πολλές προσφυγές κατά των διακρίσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των αλλοδαπών μαθητών, συχνά θύματα θεσμικών πράξεων διακρίσεων που τείνουν να τους αποκλείουν από την πρόσβαση σε ορισμένες σχολικές υπηρεσίες, όπως η μεταφορά ή το κυλικείο.

Εκπαίδευση. Η κοινωνική ατζέντα

- Προώθηση μαθημάτων επιμόρφωσης και κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς, ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα των σχολείων να προσφέρουν σωστή σχολική ένταξη σε μαθητές και σπουδαστές αλλοδαπής καταγωγής.
- Αναθεώρηση των σχολικών προγραμμάτων από μια διαπολιτισμική προοπτική.
- Αντιμετώπιση φαινομένων σχολικής και εκπαιδευτικής συγκέντρωσης μέσω στοχευμένου σχολικού προσανατολισμού που λαμβάνει υπόψη τις ικανότητες και τις επιθυμίες των μαθητών και που εμπλέκει, όταν χρειάζεται, και οικογένειες.
- Ανάπτυξη εξωσχολικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, επίσης χάρη στη συνεργασία και την αλληλεπίδραση με τις οικογένειες και την κοινωνική πραγματικότητα της περιοχής.
- Παροχή στα εκπαιδευτικά ιδρύματα υπηρεσιών πολιτισμικής διαμεσολάβησης, γιατρών και ψυχολόγων που μπορούν να προσφέρουν εξατομικευμένες παρεμβάσεις στα παιδιά από διεπιστημονική άποψη.
- Δημιουργία ειδικών παρατηρητηρίων για την παρακολούθηση των μορφών διακρίσεων και ρατσισμού που εμφανίζονται καθημερινά στον κόσμο του σχολείου.

Υγεία

Η αναγνώριση της υγείας ως ανθρώπινο δικαίωμα, δεσμεύει τα κράτη να εγγυώνται την πρόσβαση σε εγκαταστάσεις και υπηρεσίες υγείας για όλους, διασφαλίζοντας την ποιότητα, την επικαιρότητα και την καταλληλότητα τόσο από πολιτιστική όσο και από την άποψη της διάστασης του φύλου, χωρίς διακρίσεις και δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στα πιο ευάλωτα άτομα.⁶⁵

Η φάση της πανδημίας του Covid-19 ανέδειξε με δραματικό τρόπο πόσο σημαντικός είναι ο σεβασμός των αρχών της ισότητας και της μη διάκρισης στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη για να σταματήσει η εξάπλωση του ιού και να διασφαλιστεί η υγεία όλων. Όμως οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθη-

65 Βλ: OMS, Ανθρώπινα δικαιώματα και υγεία – Human rights and health (who.int)

καν στις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα ανέφεραν κρίσιμα ζητήματα που παρουσιάζονται παρακάτω.

Στην πρώτη φάση της πανδημίας, αναδείχθηκε έλλειμμα στην ενημέρωση και στην πρόληψη της υγείας αναφορικά με τους μετανάστες που φιλοξενούνται σε προγράμματα υποδοχής, hotspot και κέντρα κράτησης. Η προετοιμασία ειδικών υγειονομικών πρωτοκόλλων που θα υιοθετούνταν στους διάφορους τύπους στέγασης είχε μεγάλη καθυστέρηση.

Στη δεύτερη φάση, το πρόβλημα ήταν να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στην εκστρατεία εμβολιασμού σε όλους τους αλλοδαπούς πολίτες που βρίσκονταν στην επικράτεια, ανεξάρτητα από το διοικητικό τους καθεστώς.

Για παράδειγμα, στην Ιταλία ο εμβολιασμός έγινε ουσιαστικά προσβάσιμος σε αλλοδαπούς που δεν ήταν εγγεγραμμένοι στην εθνική υπηρεσία υγείας μόνο ως αποτέλεσμα συμφωνιών που δημιουργήθηκαν μέσω της συνεργασίας μεταξὺ ενώσεων μεταναστών, συνδικάτων και τοπικών επιτροπών με ορισμένες περιφέρειες. Αυτές οι δυσκολίες προστέθηκαν στις δυσχέρειες που, αν και με διαφορετικούς τρόπους από χώρα σε χώρα, υπονομεύουν την πλήρη πρόσβαση αλλοδαπών χωρίς χαρτιά στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Συγκεκριμένα κρίσιμα ζητήματα αφορούν τη διασφάλιση του δικαιώματος στην υγεία των ευάλωτων αλλοδαπών: των εποχικών αγροτικών εργατών, των αστέγων, των χρονίως πασχόντων και των ατόμων με ψυχικές παθήσεις.

Πολυάριθμες παραβιάσεις του δικαιώματος στην υγεία εξακολουθούν να διαπιστώνονται στα κέντρα κράτησης, όπου περιπτώσεις καθυστερημένης παροχής βοήθειας, που οδηγούν σε σοβαρές συνέπειες για τους ασθενείς, συνοδεύονται από υπερβολική χρήση ψυχοτρόπων φαρμάκων.

Δεν υπάρχει διαπολιτισμική προσέγγιση της οργάνωσης, της διαχείρισης και της παροχής υπηρεσιών υγείας. Η παρουσία γιατρών, εργαζομένων στον τομέα της υγείας αλλοδαπής καταγωγής και πολιτιστικών μεσολαβητών στα δημόσια συστήματα υγείας είναι ακόμη πολύ περιορισμένη. Η πρόσβαση στο επάγγελμα αλλοδαπών πολιτών τρίτων χωρών παρεμποδίζεται αφενός από τις δυσκολίες στην αναγνώριση των προσόντων τους και αφετέρου από κανονισμούς, τις διοικητικές πρακτικές και τις δημόσιες προσκλήσεις για υγειονομικό προσωπικό. Επιπλέον, εξακολουθεί να υπάρχει ανισότητα στη μεταχείριση όσον αφορά τις αποδοχές, οι οποίες κατά μέσο όρο είναι χαμηλότερες από εκείνες που εξασφαλίζονται για το εγχώριο προσωπικό.

Διάφορες ενώσεις και κοινωνικά κινήματα που ερωτήθηκαν προσπαθούν να παρέμβουν για να ξεπεραστούν αυτές τις ανισότητες στον τομέα της υγείας τουλάχιστον εν μέρει.

Ενημερωτικές εκστρατείες σχετικά με το δικαίωμα στην υγεία εν γένει και με τα πρότυπα πρόληψης της υγείας κατά του ιού του Covid-19, έχουν προωθηθεί, για παράδειγμα, στην Ιταλία.⁶⁶

Η άμεση παροχή ιατρικής βοήθειας σε μετανάστες χωρίς χαρτιά που δεν είναι εγγεγραμμένοι στην εθνική υπηρεσία υγείας και σε ευάλωτα άτομα, είναι ένας δεύτερος τομέας δραστηριότητας που, όπως στην περίπτωση της MEDU, μπορεί επίσης να ανοίξει το δρόμο σε μορφές εργασιακής εκμετάλλευσης, κακές συνθήκες στέγασης και άλλες μορφές διακρίσεων.⁶⁷

Η νομική συνδρομή και η προώθηση δράσεων συνηγορίας κατά των διακριτικών απαιτήσεων που χαρακτηρίζουν την πρόσβαση σε επαγγέλματα υγείας είναι ένας άλλος τομέας δραστηριότητας.⁶⁸

66 Ιδιαίτερα δραστήριες σε αυτόν τον τομέα η Naga του Μιλάνου και το Ex-Canapificio της Caserta στην Ιταλία και το Fruita amb Justicia Social, στην επικράτεια της Leyda, και το Espacio del Migrante της Βαρκελώνης, στην Ισπανία (βλ. την εθνική έκθεση).

67 Το MEDU-Doctors for Human Rights (βλ. ενότητα επιλεγμένων πρωτοβουλιών) είναι μια οργάνωση που ξεκίνησε με την παροχή υγειονομικής φροντίδας στους πιο ευάλωτους ανθρώπους. Συνειδητοποίησαν ότι με την παροχή αυτής της βοήθειας είχαν μια προνομακική θέση για την κατανόηση και άλλων κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετώπιζαν αυτές οι ευάλωτες ομάδες που αλληλοεπικαλύπτονταν, όπως εργασία, η εκμετάλλευση, η στέγαση, κ.λπ. Ως αποτέλεσμα, αυτή η οργάνωση συνέλεξε πληροφορίες για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και ξεκίνησε πρωτοβουλίες συνηγορίας υπό την ηγεσία των μεταναστών. Η MEDU είναι ένα καλό παράδειγμα για την κατανόηση και την καταπολέμηση πρωτοβουλιών που εισάγουν διακρίσεις.

68 Επίσης στην Ιταλία, η Asgi και η AMSI έχουν δραστηριοποιηθεί ιδιαίτερα σε αυτόν τον τομέα κατά την πρώτη φάση της πανδημίας.

Υγεία. Η Κοινωνική Ατζέντα

- Διασφάλιση θεραπείας και πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας για όλους, χωρίς διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων των αλλοδαπών υπηκόων χωρίς άδεια διαμονής.
- Ενίσχυση των υπηρεσιών ψυχολογικής βοήθειας για θύματα βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακοποίησης και των γυναικών θυμάτων βίας.
- Παροχή υπηρεσιών με γλωσσικούς και πολιτιστικούς μεσολαβητές για τη διευκόλυνση της σωστής ενημέρωσης των χρηστών υπηρεσιών υγείας και την κατανόηση των αναγκών υγείας τους.
- Διάθεση περισσότερων πόρων στις περιφερειακές μονάδες υγείας, συμπεριλαμβανομένων των κινητών μονάδων, για να διασφαλιστεί η έγκαιρη και κατάλληλη υγειονομική βοήθεια, σύμφωνα με τις ανάγκες των ασθενών.
- Διευκόλυνση της αναγνώρισης των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων που αποκτήθηκαν στη χώρα καταγωγής και κατάργηση της απαίτησης ιθαγένειας από τις προκηρύξεις πρόσληψης προσωπικού δημόσιας υγείας.

Μέσα ενημέρωσης και πολιτισμός

Τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης και τα νέα διαδικτυακά συστήματα μαζικής επικοινωνίας διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των τρόπων με τους οποίους οι μετανάστες και οι μειονότητες τείνουν να εκπροσωπούνται στο δημόσιο διάλογο.

Τα διαθέσιμα στοιχεία και οι μελέτες δείχνουν πολύ καθαρά ότι αυτές οι αναπαραστάσεις έχουν δύο βασικά χαρακτηριστικά, αφενός, εξαρτώνται έντονα από τη στενή σχέση που έχει το παραδοσιακό σύστημα μέσων ενημέρωσης με τον κόσμο της πολιτικής, αφετέρου, τα μέσα ενημέρωσης σπάνια δίνουν βήμα να ακουστεί η φωνή των μεταναστών, των προσφύγων και μειονοτήτων που πλήττονται από διακρίσεις. Η επανάληψη αυτών των δύο στοιχείων σημαίνει ότι οι κυρίαρχες αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης που σχετίζονται με τη μετανάστευση και τις άλλες μειονότητες τείνουν να επαναπροτείνουν, συχνά χωρίς

κριτική, τα επιχειρήματα που προτείνει η πολιτική και, με αυτόν τον τρόπο, να τροφοδοτούν την πόλωση του δημόσιου διαλόγου. Αυτό συμβαίνει χάρη στην επιλογή ειδήσεων που τονίζουν την προβληματική φύση της ξένης παρουσίας και στη συχνή χρήση ενός στιγματιστικού λεξιλογίου.

Ο επαναλαμβανόμενος συσχετισμός της μετανάστευσης με την έννοια της κρίσης και της έκτακτης ανάγκης, που παράγεται και αναπαράγεται στον πολιτικό λόγο και στα μέσα ενημέρωσης, αναπηδά από τα κοινωνικά δίκτυα και αποκτά τη συναίνεση σημαντικού μέρους της κοινής γνώμης.

Η οικειοποίηση, από ορισμένους θεσμικούς παράγοντες και εκπροσώπους πολιτικών κομμάτων, ορισμένων ρητορικών και πολιτικών στόχων που αναπτύχθηκαν από αντιρατσιστικά κινήματα, έχει ως αποτέλεσμα τη θεσμοθέτηση, την εργαλειοποίηση και συνεπώς την αποδυνάμωση ορισμένων ιδεών και κατηγοριών πολιτικού αγώνα. Μια τέτοια πολιτική εργαλειοποίηση συμβάλλει στον ευτελισμό και την κανονικοποίηση του ρατσισμού, καταφεύγοντας επίσης στις ρευστές στρατηγικές της σύγχρονης πολιτικής επικοινωνίας.

Οι συνεντεύξεις που διεξήχθησαν στις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα δείχνουν μια πλειάδα εκστρατειών και πρωτοβουλιών που προωθούνται από αυτοοργανωμένα κινήματα μεταναστών και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών με στόχο την αποδόμηση των κυρίαρχων αφηγήσεων των μέσων ενημέρωσης για τη μετανάστευση και τις μειονότητες. Κοινή αφετηρία είναι η πεποίθηση ότι η ακριβής πληροφόρηση απαιτεί την παραγωγή εναλλακτικών αυτόνομων αφηγήσεων, που παράγονται άμεσα από μετανάστες, πρόσφυγες και ανθρώπους που βιώνουν στο πρόσωπο τους τον ρατσισμό.

Η απόρριψη της σχέσης με τον κόσμο της πληροφόρησης που διαμεσολαβείται από τρίτους (πολιτικούς και θεσμικούς παράγοντες, αλλά και αντιρατσιστικούς συλλόγους που συγκροτούνται κυρίως από «ημεδαπούς») αναδεικνύεται με μεγάλη έμφαση κυρίως εκεί που, όπως στην Ισπανία και την Ιταλία, ο ακτιβισμός των παιδιών μεταναστών παρουσιάζει έντονο δυναμισμό και εντοπίζεται στην υποτίμηση/απόρριψη των δομικών μηχανισμών του ρατσισμού από τους ιστορικούς αντιρατσιστικούς συλλόγους, μια από τις αιτίες της παραπληροφόρησης. Η πρόκληση που τίθεται από αυτές τις οντότητες είναι επομένως να αφηγηθούν την ιστορία τους όχι ως «θύματα» διακρίσεων, αλλά ως νέοι φορείς κοινωνικού μετασχηματισμού, χάρη και στη συνειδητή και συνετή χρήση των εργαλείων που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες.

Η αυτοπαραγωγή βίντεο, ιστολογίων, χαρτών και διαδικτυακών πλατφορμών αναφοράς υποστηρίζει εκστρατείες που στοχεύουν στην καταγγελία των θεσμι-

κών διακρίσεων και του δομικού ρατσισμού.⁶⁹

Σε άλλες περιπτώσεις, η αφήγηση ιστοριών και ο ακτιβισμός στα κοινωνικά δίκτυα χρησιμοποιούνται για την αποδόμηση και την αποκάλυψη της παραπληροφόρησης και για την απαίτηση άμεσης προβολής των φωνών των φυλετικοποιημένων απόμων στα κύρια μέσα ενημέρωσης (ημερήσιος τύπος και τηλεόραση).⁷⁰ Ομάδες αλλοδαπών δημοσιογράφων και συγγραφέων προωθούν δράσεις συνηγορίας που στοχεύουν ειδικά στον μετασχηματισμό του συστήματος των μέσων ενημέρωσης εκ των έσω, απαιτώντας μεγαλύτερο άνοιγμα του δημοσιογραφικού επαγγέλματος στην είσοδο αλλοδαπών και επαγγελματιών που είναι αλλοδαποί και εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό της δημοσιογραφίας.⁷¹

Τέλος, η τέχνη, το θέατρο, η μουσική και η λογοτεχνία αποτελούν εκφραστικές γλώσσες που χρησιμοποιούνται για την οικοδόμηση ενός νέου πολυπολιτισμικού φαντασιακού, μεταξύ διαφορετικών ακροατηρίων, μακριά από τον αντιρατσιστικό κόσμο.

69 Για παράδειγμα, στην Ισπανία, η εκστρατεία El Racismo Sale de Fiesta το 2018 παρήγαγε πέντε σύντομα βίντεο για να καταγγείλει το πρόβλημα των ρατσιστικών διακρίσεων στον ελεύθερο χρόνο, γεγονός που προκάλεσε την αύξηση των αναφορών, την αναγνώριση του προβλήματος από την καταλανική κυβέρνηση και τη σύνταξη ειδικού πρωτοκόλλου παρέμβασης με στόχο την καταλανική αστυνομία. Από την άλλη πλευρά, η καμπάνια (Re)Acciona, που διεξήχθη στο Instagram το 2020, είχε ως στόχο να γίνει μάρτυρας περιπτώσεων καθημερινού ρατσισμού που αναφέρονται στο διαδίκτυο. Η εκστρατεία Las Kellys δημιούργησε η ίδια ένα βίντεο ντοκιμαντέρ για την εργασιακή εκμετάλλευση στα ξενοδοχεία, χρησιμοποιώντας το σε πρωτοβουλίες πολιτικής συνηγορίας που απευθύνονται στο ισπανικό κοινοβούλιο και στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα με στόχο τη νομομοποίηση των συμβάσεων εργασίας σε αυτόν τον τομέα.

70 Στην Ιταλία, το κίνημα Italianisenzaccittadinanza, που συμμετέχει σε μια εκστρατεία με στόχο τη μεταρρύθμιση του νόμου περί ιθαγένειας, ασχολείται πολύ για την αυτοπαρουσίαση μέσω της αφήγησης ιστοριών, τόσο στα κοινωνικά δίκτυα όσο και στα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης. Οι νέοι του κινήματος No hate speech Ιταλίας δραστηριοποιούνται με θεματικές διαδικτυακές εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης ενάντια στη διάδοση του μίσους στο διαδίκτυο. Χωρίς τη διεξαγωγή συνεντεύξεων, αλλά πολύ ενεργή στην εκπαίδευση δημοσιογράφων και στις σχολές δημοσιογραφίας είναι επίσης η ένωση δεύτερου επιπέδου Carta di Roma (της οποίας μέλος είναι η Lunaria).

71 Το δίκτυο των αφρο-απογόνων δημοσιογράφων και συγγραφέων που συνεργάζεται με την ένωση Razzismo brutta storia και την ένωση Questa è Roma έχουν προωθήσει πολύ αποτελεσματικές πρωτοβουλίες με στόχο την αποαποικιοποίηση του κόσμου του πολιτισμού και της γλώσσας των μέσων ενημέρωσης και την προώθηση της παρουσίας συγγραφέων με ξένη καταγωγή, ειδικά αφρο-απόγονοι, σε ορισμένα κριταρχα μέσα ενημέρωσης.

Μέσα ενημέρωσης και Πολιτισμός. Η κοινωνική ατζέντα

- Εξάλειψη, όπου υπάρχουν, των προϋποθέσεων που προωθούν τις διακρίσεις που παρεμποδίζουν την πρόσβαση στο δημοσιογραφικό επάγγελμα και προώθηση μεγαλύτερης παρουσίας αλλοδαπών επαγγελματιών στα δημοσιογραφικά γραφεία των εφημερίδων και της δημόσιας τηλεόρασης.
- Αύξηση της προβολής των απόψεων και των ιστοριών των μεταναστών, προσφύγων και φυλετικοποιημένων ατόμων στα μέσα ενημέρωσης, με παράλληλη προστασία της ασφάλειάς τους.
- Εντατικοποίηση των πρωτοβουλιών κατάρτισης για δημοσιογράφους και σπουδαστές σχολών δημοσιογραφίας που είναι αφιερωμένες στην προώθηση της ακριβούς πληροφόρησης σχετικά με τους μετανάστες, τους πρόσφυγες, τους Ρομά και άτομα αλλοδαπής καταγωγής, με τη συμμετοχή επαγγελματιών από αυτές τις ομάδες ως εκπαιδευτές.
- Ενθάρρυνση και υποστήριξη αυτόνομων πρωτοβουλιών αυτοαναφοράς, επικοινωνίας και καταγγελίας θεσμικών και δομικών μορφών ρατσισμού που προωθούνται από μετανάστες, πρόσφυγες και ακτιβιστές που γεννήθηκαν στο εξωτερικό.

2.4. Από τη συμμετοχή στην πρωτοπορία

Το πρόβλημα της πολιτικής συμμετοχής αλλοδαπών πολιτών, η οποία γίνεται κυρίως με τη μεσολάβηση οργανώσεων του τρίτου τομέα, έχει συζητηθεί ευρέως στο ευρωπαϊκό αντιρατσιστικό κίνημα και έχει διερευνηθεί από πολλές μελέτες στο πλαίσιο αυτού του πεδίου. Αυτό εμφανιζόταν σχεδόν πάντα με μεγαλύτερη ένταση ακριβώς στα στάδια όπου το αίτημα για ηγεσία από κινήματα και ενώσεις μεταναστών ή αλλοδαπών πολιτών ήταν εντονότερο. Πράγματι, η ενεργός συμμετοχή σε αντιρατσιστικά κινήματα μεταναστών και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* αποτελεί προϋπόθεση για την πραγματοποίηση ισχυρότερων και αποτελεσματικότερων δράσεων συνηγορίας και υπεράσπισης πολιτικών. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε πόσο και πώς το θέμα της συμμετοχής και της ηγεσίας των μεταναστών και των *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* διαπερνά την εσωτερική συζήτηση και τις πρακτικές των κοινωνικών οντοτήτων που ρωτήθηκαν, ποια είναι τα εμπόδια για την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή στο δημόσιο χώρο και την ανάπτυξη της ηγεσίας των *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* στο αντιρατσιστικό κίνημα, εάν υπάρχουν τρόποι οργάνωσης και σχέσεις που τους διευκολύνουν.

Προέκυψαν πολύ διαφορετικές απόψεις και προσεγγίσεις, που οφείλονται στην ιδιαιτερότητα των κοινωνικών πλαισίων της κάθε χώρας και στην ετερογένεια των οργανωτικών μορφών, της ιστορίας, της «εθνικής» και της γενεαλογικής σύνθεσης της κοινωνικής βάσης και των ηγετικών ομάδων των οντοτήτων που ρωτήθηκαν. Το θέμα της κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής φαίνεται να αποκτά διαφορετική έννοια ανάλογα με το αν μιλάμε για μετανάστες πρώτης ή δεύτερης γενιάς, που δεν έχουν γνωρίσει την εμπειρία της μετανάστευσης και σε πολλές περιπτώσεις είναι ευρωπαίοι πολίτες. Το ζήτημα της συμμετοχής επίσης υποβαθμίζεται με διαφορετικούς τρόπους στις αυτοοργανωμένες κοινωνικές οντότητες, αφενός, και σε πιο δομημένες οργανώσεις του τρίτου τομέα, που γενικά ιδρύονται από γηγενείς ακτιβιστές, από την άλλη.

Η πολύ υψηλή ζήτηση για συμμετοχή, αλλά κυρίως για ηγεσία, των νέων αλλοδαπής καταγωγής που γεννήθηκαν ή/και μεγάλωσαν στην Ευρώπη και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* εκφράζεται ξεκάθαρα στην Ισπανία και την Ιταλία, αναδεικνύοντας μια σύνθετη, σε ορισμένες περιπτώσεις αντικρουόμενη, σχέση με τις ιστορικές αντιρατσιστικές οργανώσεις.

Στην Ισπανία, για παράδειγμα, ο αντιρατσισμός που καθοδηγείται από *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, τουλάχιστον σε ορισμένες περιοχές της χώρας (Μαδρίτη, Βαρκελώνη κ.λπ.). Αυτά τα κινήματα, που προηγουμένως θεωρούνταν άτυπα και «αντισυστημικά» κινήματα, αναγνωρίζο-

νται όλο και περισσότερο ως απαραίτητοι και νόμιμοι συνομιλητές από άλλους φορείς και θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών. Η συνειδητοποίηση ότι δεν είναι δυνατόν να μιλάμε για ρατσισμό και αντιρατσισμό χωρίς τα άτομα που τον έχουν υποστεί έχει ριζώσει σε ένα μεγάλο τμήμα της κοινωνίας των πολιτών και των πολιτικών κομμάτων.⁷²

Το αίτημα για μεγαλύτερη ακρόαση και το πρόβλημα της έλλειψης πολιτικής αναγνώρισης των νέων αντιρατσιστικών υποκειμενικοτήτων που ιδρύθηκαν τα τελευταία χρόνια από νέους αλλοδαπής καταγωγής, των γνώσεων και των ταλέντων των λεγόμενων νέων δεύτερης γενιάς, αναδύονται και στην Ιταλία. Μεταξύ αυτών, οι ενώσεις G2, Questa è Roma και το κίνημα #italianisenzaccittadinanza είναι ιδιαίτερα δραστήριες. Η απόρριψη μορφών συμμετοχής που εκλαμβάνονται ως ευκαιριακές ή εργαλειακές, η ανάγκη να αποκτήσουν φωνή χωρίς διαμεσολάβηση και να χρησιμοποιήσουν γλώσσες και μορφές έκφρασης διαφορετικές από αυτές που παραδοσιακά χαρακτηρίζουν τον αντιρατσιστικό ακτιβισμό, η επιθυμία να προτείνουν αυτόνομες, ανεξάρτητες και εναλλακτικές αφηγήσεις σε σχέση με αυτές που κυριαρχούν στο δημόσιο διάλογο και να καταγγείλουν ξεκάθαρα τις διάφορες μορφές δομικού και θεσμικού ρατσισμού βρίσκονται στο επίκεντρο των διεκδικήσεων αυτών των κινήμάτων.⁷³ Ωστόσο, οι εμπειρίες αυτού του είδους δε φαίνεται να έχουν ακόμη παγιωθεί στην Ελλάδα και τη Μάλτα. **Για τους νεοαφιχθέντες μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες**, το θέμα είναι η παρουσία μιας **πληθώρας υποκειμενικών και δομικών εμποδίων** στην κοινωνική και πολιτική συμμετοχή που είναι κοινά στις τέσσερις χώρες που συμμετέχουν στην έρευνα.

Η νομική και διοικητική επισφάλεια πολλών αλλοδαπών τους ωθεί να μην εκτίθενται, όταν, για παράδειγμα, πλήττονται από θεσμικές διακρίσεις ή ρατσιστική βία ή βρίσκονται σε κέντρα κράτησης και περιορίζει τον πολιτικό τους ακτιβισμό. Η αβεβαιότητα της καθημερινότητας, η γραφειοκρατία και τα πολλά συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν αφήνουν λίγα περιθώρια για συλλογική δράση.

Η υψηλή εδαφική κινητικότητα που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα την πρώτη φάση της μεταναστευτικής εμπειρίας και οι ισχυροί περιορισμοί στην αυτονομία των αιτούντων άσυλο που φιλοξενούνται σε κρατικά κέντρα υποδοχής, εμποδίζουν την άμεση κοινωνική και πολιτική εμπλοκή των μεταναστών και των αιτούντων

72 Sos Racisme, «Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Spanish antiracist realities».

73 Lunaria, «Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Italian anti-racist realities».

άσυλο για τα δικαιώματά τους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους μετανάστες που θεωρούν την Ιταλία, την Ελλάδα και τη Μάλτα ως χώρες διέλευσης.

Η επισφάλεια των συνθηκών στέγασης και εργασίας διατηρεί τα υλικά προβλήματα σε πρώτο πλάνο. Ειδικότερα, στην Ιταλία η εκμετάλλευση που χαρακτηρίζει ορισμένα είδη εργασίας στα οποία απασχολούνται μετανάστες, ειδικά στην ύπαιθρο, σε εργασίες φροντίδας και στις μεταφορές, χαρακτηρίζονται από μεγάλη παρουσία αδήλωτης εργασίας, καθιστώντας τους αλλοδαπούς εργάτες πολύ ευάλωτους σε εκβιασμούς από τους εργοδότες και περιορίζουν έντονα τη δυνατότητα πολιτικής συμμετοχής τους.

Τα προαναφερθέντα εμπόδια προέρχονται στην πραγματικότητα από έναν δομικό περιορισμό που έγκειται στο σύστημα ασφάλειας και απαγόρευσης της μετανάστευσης και των πολιτικών ασύλου που υιοθετήθηκαν σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στην έρευνα. Η ίδια η νομοθεσία είναι αυτή που, θεωρώντας ως προτεραιότητα τον «περιορισμό» της μετανάστευσης και τη διατήρηση ενός μοντέλου ιθαγένειας που βασιίζεται στη στενή σύνδεση μεταξύ της εγγύησης των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και της εθνικότητας, τείνει να παράγει και να αναπαράγει θεσμικές πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις. .

Από τη σκοπιά των παραδοσιακών αντιρατσιστικών οργανώσεων που ασχολούνται με την υποδοχή και την κοινωνική ένταξη μεταναστών και προσφύγων, η ανάγκη να λειτουργούν συχνά σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης, συνεπάγεται πολύ έντονους ρυθμούς εργασίας, τη δυσκολία δημιουργίας σχέσεων εμπιστοσύνης με μετανάστες και αιτούντες άσυλο, την έλλειψη προσωπικού και πόρων που μπορούν να αφιερωθούν στη φροντίδα της συλλογικής ζωής και στην οργάνωση πρωτοβουλιών ακτιβισμού, κοινωνικής κινητοποίησης και πολιτικής συνηγορίας.⁷⁴

Μια πιο πολιτική ερμηνεία των αιτιών που εμποδίζουν τη συμμετοχή και την ηγεσία στο αντιρατσιστικό κίνημα προκύπτει από ακτιβιστές ξένης καταγωγής ή/και φυλετικοποιημένων ανθρώπων που συμμετέχουν σε αυτοοργανωμένες ενώσεις και κινήματα, ιδιαίτερα στην Ισπανία και την Ιταλία. Αυτές οι οντότητες τείνουν να εστιάζουν την προσοχή στις δομικές και θεσμικές ρίζες του ρατσισμού και να αναδεικνύουν την ύπαρξη ενός συστημικού και πολιτισμικού προβλήματος που διαπερνά τα θεσμικά και πολιτικά συστήματα, αλλά και καθορίζει την πολιτική δράση του ιστορικού αντιρατσιστικού κινήματος.⁷⁵

74 Αυτού του είδους τα εμπόδια αναφέρθηκαν από τους Medu, Naga και Refugees Welcome στην Ιταλία, Terres des Hommes και Άρτσι στην Ελλάδα και από τους περισσότερους συνεντευξιαζόμενους στη Μάλτα.

75 Η εκστρατεία #RegularizaciónYa, η Comunidad Negra Afrodescendiente y Africana – CNNAE, η Sindicato Popular de Vendedores Ambulantes στην Ισπανία και η Questa è Roma, η Razzismo brutta storia και το κίνημα #italianisenzacittadinanza στην Ιταλία υπογράμμισαν την προβληματική σχέση τις πιο παλιότερες αντιρατσιστικές οργανώσεις.

Θεσμικός ρατσισμός. Οι θεσμικές ρατσιστικές πρακτικές νομιμοποιούνται σε πολλές περιπτώσεις σε κανονιστικό επίπεδο από τη μεταναστευτική νομοθεσία και αποτελούν από μόνες τους έναν δομικό περιορισμό για τη δράση συνηγορίας των αντιρατσιστικών κινημάτων. Όπως εξηγήθηκε στην προηγούμενη υποενότητα, ο ρατσισμός αποτελεί συστατικό άξονα του έθνους κράτους και ως εκ τούτου, η «μεταρύθμιση» των ρατσιστικών πρακτικών είναι εξαιρετικά περίπλοκη και οι μικρές νίκες απαιτούν μεγάλες προσπάθειες.

Η οικοδόμηση ενός αυτόνομου και ανεξάρτητου πολιτικού λόγου. Η ανάγκη των αντιρατσιστικών συλλογικοτήτων να εργαστούν, απέναντι σε σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων, από το κατελείγον και βραχυπρόθεσμα, συνεπάγεται τη συγκέντρωση ενεργειών για να σταματήσουν ή τουλάχιστον να ανακόψουν τις θεσμικές πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις, βάζοντας στο παρασκήνιο την κατασκευή προτάσεων και στρατηγικών δράσης «ριζικά διαφορετικών» και μετασχηματιστικών.

Η εργαλειοποίηση του αντιρατσιστικού λόγου. Τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με την κοινωνική και θεσμική νομιμοποίηση του αντιρατσιστικού λόγου, ορισμένες κυβερνήσεις και πολιτικά κόμματα έχουν κάνει το δικό τους μέρος αυτού του λόγου, θεσμοθετώντας έννοιες και κατηγορίες που αναπτύχθηκαν από κινήματα που, με αυτόν τον τρόπο, χάνουν δυνάμεις και ικανότητες, να παράγουν πολιτική αλλαγή. Για παράδειγμα, στην Ισπανία ορισμένες τοπικές διοικήσεις έχουν πραγματοποιήσει θεσμικές αντιρατσιστικές εκστρατείες, διατηρώντας παράλληλα πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις (για παράδειγμα, φυλετικό προφίλ). Στην Ιταλία, ορισμένα κόμματα έδωσαν τη μάχη για τη μεταρρύθμιση του νόμου για την ιθαγένεια σε προγραμματικό επίπεδο, αλλά στη συνέχεια δεν υποστήριξαν την έγκριση της μεταρρύθμισης όταν ψηφίστηκε στη Βουλή. Ο κίνδυνος είναι αυτός του ευτελισμού του αντιρατσισμού που μπορεί να ακυρώσει τις προσπάθειες της κοινωνίας των πολιτών για την ενεργοποίηση της κοινωνικής αλλαγής και, κατά συνέπεια, να αποθαρρύνει τη συμμετοχή και τον κοινωνικό και πολιτικό ακτιβισμό.

«Λευκός», ευρωκεντρικός και πατερναλιστικός αντιρατσισμός. Στα ισπανικά αυτοοργανωμένα κινήματα, αλλά και σε ορισμένα ιταλικά κινήματα που ιδρύθηκαν από νέους αφρικανούς αλλοδαπούς, υπάρχει έντονη κριτική για το «λευκό προνόμιο» των φορέων της κοινωνίας των πολιτών και των αντιρατσιστικών κινημάτων. Μια πατερναλιστική και ευρωκεντρική ερμηνεία του ρατσισμού και της σχέσης του με την πολιτική περιπλέκει την ενσωμάτωση του αντιρατσιστικού αγώνα στα κοινωνικά κινήματα. Ομοίως, η άκριτη κατάληψη πολιτικών χώρων από κινήματα και οργανώσεις που αποτελούνται κυρίως από αντιρατσιστικές οργανώσεις που ιδρύθηκαν από γηγενείς ακτιβιστές αποτελεί ακόμα έναν περιορισμό των πρωτοβουλιών αντιρατσιστικής συνηγορίας.

Πόροι και συμμετοχή. Οι αυτοοργανωμένοι χώροι εξαρτώνται από το έργο των ακτιβιστών για την υλοποίηση των πρωτοβουλιών τους. Η διαθεσιμότητα χρόνου και πόρων για την πολιτική δράση των ακτιβιστών μπορεί να ποικίλλει με την πάροδο του χρόνου, ανάλογα με τις προσωπικές συνθήκες των εμπλεκομένων.

Διαχωρισμός της πολιτικής εμπλοκής. Οι ακτιβιστές, μετανάστες δεύτερης γενιάς, απαιτούν πολιτική αναγνώριση που δεν περιορίζεται στο πεδίο των μεταναστευτικών πολιτικών ή στην καταπολέμηση του ρατσισμού. Στην Ιταλία, για παράδειγμα, έχει αναδειχθεί σαφώς η διεκδίκηση ενός ενεργού πολιτικού ρόλου σε όλους τους τομείς συλλογικού ενδιαφέροντος: από τους αγώνες κατά των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, σε εκείνους που αφορούν στον αγώνα κατά των έμφυλων διακρίσεων, στους αγώνες στην εργασία και για την καθολική ευημερία.

Η προσεκτική και διαφοροποιημένη ανάλυση των αιτιών που εμποδίζουν την ανάπτυξη και την εδραίωση ενός εθνικού και ευρωπαϊκού αντιρατσιστικού κινήματος υπό την ηγεσία μεταναστών, προσφύγων και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* δημιουργεί εξίσου ετερογενείς απαντήσεις σχετικά με τις λύσεις που θα διευκόλυναν.

Η συμμετοχή φαίνεται να διευκολύνεται με την ακρόαση, την οικοδόμηση κοινωνικών σχέσεων και την αυτοοργάνωση, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί πλήρως μόνο μέσα σε καλά προσδιορισμένους συλλογικούς χώρους, τόσο φυσικούς όσο και εικονικούς, και ακολουθώντας μεθοδολογίες και χρόνους που δεν είναι ετεροκατευθυνόμενοι.

Η άμεση ή έμμεση διαχείριση βασικών υπηρεσιών ή συλλογικών χώρων είναι απαραίτητη για την οικοδόμηση των αγώνων για την προώθηση των δικαιωμάτων. Αυτοί οι συλλογικοί χώροι θα χρησιμεύσουν στον προσδιορισμό, μέσω της ακρόασης, των κοινωνικών αναγκών που αποτελούν προτεραιότητα για την έναρξη διεκδικήσεων ή εκστρατειών συνηγορίας και για την έναρξη διαδικασιών πραγματικής συμμετοχής και πολιτικής ηγεσίας.

Οι υπηρεσίες από μόνες τους (ακόμα και όταν είναι αυτοοργανωμένες) δεν δημιουργούν αυτόματα τις συνθήκες για άμεση εμπλοκή στον πολιτικό ακτιβισμό. Είναι απαραίτητο να συνοδεύονται από μια εσωτερική διαδικασία συνεχών σχέσεων (περιοδικές συναντήσεις που ορίζονται σε στιγμές που μπορούν να συνδυαστούν με εργασία, ομαδικές συζητήσεις, συμμετοχή σε στιγμές ψυχαγωγίας, άνοιγμα συνομιλιών για την καθημερινή ανταλλαγή πληροφοριών, κοινωνικές έρευνες) και με στιγμές του δημόσιου πολιτικού ακτιβισμού για την ενθάρρυνση της δόμησης ενός συλλογικού ανήκειν και ταυτότητας. Στις αυτο-οργανωμένες κινηματικές οντότητες αυτό φαίνεται να συμβαίνει πιο αυθόρμητα.

Η σημασία της διαθεσιμότητας **αυτοοργανωμένων συλλογικών** χώρων αναδει-

χθηκε σε όλες τις χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα. Αν στη Μάλτα το θέμα έχει ουσιαστικά παρακμάσει ως προς την έλλειψη που δεν έχει βρει ακόμη απαντήσεις, στην Ιταλία, την Ισπανία και σε διαφορετικό βαθμό στην Ελλάδα, δεν λείπουν οι εμπειρίες που ήδη έχουν πειραματιστεί.

Στην **Ελλάδα**, το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, το Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων και η Generation 2.0 είναι συλλογικότητες που αποτελούνται κυρίως από μετανάστες ή που εμπλέκουν άμεσα πρόσφυγες/μετανάστες στις πρωτοβουλίες συνηγορίας τους. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτές οι συλλογικότητες λειτουργούν ως δίκτυα για τις τοπικές κοινότητες προσφύγων ή μεταναστών και δίνουν φωνή στις ανάγκες τους, μέσω της άμεσης επαφής με τις ίδιες τις κοινότητες. Παραδείγματα αυτοοργανωμένης συνηγορίας είναι τα στεγαστικά προγράμματα, που προέρχονται κυρίως από τον αναρχικό χώρο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι πρόσφυγες μετακινούνται από την περιφέρεια προς το κέντρο της πόλης, σε μια προσπάθεια να απομακρυνθούν από τους καταυλισμούς, να ενσωματωθούν στον αστικό ιστό και να ανεξαρτητοποιηθούν από τις παροχές και το μοντέλο διαβίωσης που επιβάλλει το κυβερνητικό σύστημα υποδοχής. Αυτοοργανωμένα, αντιφασιστικά και αντιρατσιστικά ιδανικά πλαισιώνουν αυτές τις πρωτοβουλίες.⁷⁶

Στην **Ισπανία**, αυτοοργανωμένοι χώροι μεταναστών και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* προώθησαν αυτόνομα δράσεις πολιτικής υπεράσπισης. Αυτό τους επέτρεψε να ανοίξουν ενεργητικούς πολιτικούς χώρους, σε τοπικό ή ακόμη και εθνικό επίπεδο, με επικεφαλής μόνο μετανάστες και *φυλετικοποιημένων ανθρώπων*, να διατηρήσουν τη δική τους αντιρατσιστική ατζέντα, χωρίς να χρειάζεται να υποστηρίξουν την ατζέντα άλλων φορέων της κοινωνίας των πολιτών, αν μη τι άλλο λαμβάνοντας υποστήριξη από έξω, να σχεδιάζουν δράσεις συνηγορίας με βάση τον ορισμό των δικών τους στόχων και αφηγήσεων, χτισμένες από το περιθώριο του πολιτικού συστήματος και μακριά από μια αποικιοκρατική αντίληψη του αντιρατσισμού, να συμβάλλουν στην αλλαγή του κοινωνικού λόγου για τη μετανάστευση μετατρέποντας τα «θύματα» του ρατσισμού σε φορείς κοινωνικού μετασχηματισμού.

Η έρευνα διέκρινε χώρους και δίκτυα αυτοοργανωμένου ακτιβισμού σε τοπικό περιφερειακό ή/και εθνικό επίπεδο, πλατφόρμες σε τοπικό επίπεδο και εκστρατείες. Η πλειοψηφία αυτών των χώρων λειτουργεί χάρη στην ακτιβιστική δουλειά των μελών και την αυτοχρηματοδότηση της πολιτικής δράσης. Σε γενικές γραμμές, αυτοί οι χώροι λαμβάνουν τις αποφάσεις τους μέσα από συνελεύσεις και οργανώνονται σε ομάδες ή χώρους εργασίας για να υλοποιήσουν τις πρω-

76 Αντιγόνη, «Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 23 Greek antiracist realities».

τοβουλίες τους. Μόνο σε λίγες περιπτώσεις πραγματοποιήθηκαν εκστρατείες συνηγορίας χρησιμοποιώντας τεχνικούς και οικονομικούς πόρους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Οι εμπειρίες που εξετάστηκαν αναφέρονται κυρίως σε μη μικτούς χώρους δράσης (αυτοοργανωμένους, κατασκευασμένους και καθοδηγούμενους από μετανάστες και φυλετικοποιημένων ανθρώπων) και μόνο σε λίγες περιπτώσεις σε μικτούς χώρους (όπου συμμετέχουν τόσο *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* όσο και γηγενείς ακτιβιστές) όπου, ωστόσο, οι *φυλετικοποιημένοι άνθρωποι* έχουν ενεργό ρόλο στο σχεδιασμό ή την υλοποίηση πολιτικών δράσεων.

Η ύπαρξη μη μικτών αντιρατσιστικών χώρων δράσης θεωρείται ως αναγκαίοτητα, έτσι ώστε τα *φυλετικοποιημένα άτομα* να έχουν ασφαλή περιβάλλοντα όπου μπορούν να μοιραστούν τη βία που έχουν βιώσει και να κατασκευάσουν τις δικές τους αφηγήσεις και στρατηγικές. Επιπλέον η πεποίθηση ότι σε «μικτούς» χώρους δράσης, η δυναμική εξουσίας και η φυλετική ιεραρχία τείνουν να αναπαράγονται και οι αγώνες των *φυλετικοποιημένων ανθρώπων* δεν γίνονται πλήρως κατανοητοί, γεγονός που δημιουργεί δυσφορία και αμφισβητεί τη λειτουργία αυτών των χώρων.

Η κατάσταση στην **Ιταλία** είναι πιο περίπλοκη και διαφοροποιημένη. Εάν η δημιουργία συλλογικών χώρων θεωρείται κεντρικής σημασίας για την ενίσχυση του αντιρατσιστικού κινήματος και της πολιτικής τους επίπτωσης, δίπλα σε συλλογικότητες που διεκδικούν αυτόνομους συλλογικούς χώρους και που καταγγέλλουν την ανάγκη «αποαποικιοποίησης» του αντιρατσισμού, όπως το *Razzismo brutta storia* και το *Questa è Roma*, υπάρχουν συλλογικοί χώροι που γεννήθηκαν ως μικτοί, διαχειριζόμενοι με ισότιμο τρόπο. Η σημασία της ύπαρξης φυσικών χώρων για κοινωνικοποίηση, ανταλλαγή και πολιτική ανάπτυξη θεωρείται κεντρική, αλλά δεν συνεπάγεται απαραίτητα τη διεκδίκηση χωριστών αυτοοργανωμένων «χώρων». Παραδειγματική από αυτή την άποψη είναι η εμπειρία της *Trama di terre*, μιας ένωσης γυναικών που αφοσιώνεται σε θέματα φύλου και φέρνει κοντά Ιταλίδες και γυναίκες αλλοδαπής καταγωγής στη διαχείριση κάποιων υπηρεσιών και στη διεξαγωγή πολιτικών μαχών. Η εμπειρία του *Ex Canarificio* της Caserta προσφέρει ένα άλλο παράδειγμα. Μια ακόμη διαφορετική περίπτωση αντιπροσωπεύει το κίνημα *#italianisenzacittadinanza* που, ενώ επιλέγει την αυτοοργάνωση, συνεργάζεται με πολλές παραδοσιακές αντιρατσιστικές συλλογικότητες, αναζητώντας την υποστήριξη τους για τις πρωτοβουλίες του, αλλά διατηρώντας την πρωτοκαθεδρία της στρατηγικής συνηγορίας του.

Οι παραδοσιακές αντιρατσιστικές οργανώσεις φαίνεται να γνωρίζουν την ανάγκη να αλλάξουν τις στρατηγικές συνηγορίας και τα συστήματα δημοκρατίας και

εσωτερικής εκπροσώπησης, αλλά η διάγνωση του προβλήματος δεν φαίνεται να συνοδεύεται, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, από έναν αρκετά ώριμο προβληματισμό σχετικά με τις πιθανές λύσεις. Η διοργάνωση ομάδων εστίασης, στρογγυλών τραπεζιών, ομάδων αυτοάμυνας, ενημερωτικών εργαστηρίων για τα δικαιώματα, δημόσιων εκδηλώσεων με ομιλητές μετανάστες ή πρόσφυγες, επισκέψεις στους καταυλισμούς όπου φιλοξενούνται αιτούντες άσυλο, καθώς και την ένταξη μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων στο δυναμικό είναι τα κύρια εργαλεία που εντοπίστηκαν για τη διευκόλυνση της συμμετοχής των μεταναστών και προσφύγων στις πρωτοβουλίες συνηγορίας που προωθούνται από ελληνικές αντιρατσιστικές συλλογικότητες. Η υποστήριξη των συλλογικοτήτων στις πρωτοβουλίες που προωθούνται από μετανάστες και πρόσφυγες είναι ένας άλλος σχετικός τρόπος παρέμβασης που δοκιμάστηκαν στην Ισπανία, στην Ιταλία και στην Ελλάδα. Μεταξύ όλων αυτών, υπενθυμίζουμε την υποστήριξη των ιταλικών οργανώσεων στις νέες εκστρατείες για την ιθαγένεια που προωθούνται από την G2, την #italiansenzacittadinanza και το Conngi - την υποστήριξη ισπανικών των αντιρατσιστικών οργανώσεων στην εκστρατεία #RegularizaciónYa και εκείνη των ελληνικών οργανώσεων στη διαμαρτυρία της Μόριας, η οποία ξέσπασε λόγω των άθλιων συνθηκών διαβίωσης στον καταυλισμό. Οργανώσεις, όπως η Αλληλεγγύη Λέσβου, υποστηρίζουν αυτές τις αυθόρμητες πρωτοβουλίες διαδίδοντας τη φωνή τους στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνάφεια της **τυπικής διάστασης της συμμετοχής** (που αφορά το ζήτημα της εκπροσώπησης και της εσωτερικής δημοκρατίας) αναδείχθηκε μόνο σε λίγες περιπτώσεις, οι οποίες συμπίπτουν, άλλωστε, με τις οργανώσεις του τρίτου τομέα που έχουν ήδη πολίτες αλλοδαπής καταγωγής μέσα στα διοικητικά τους όργανα ή με τις εμπειρίες αυτοοργανωμένων κινήματων. Αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνει την ύπαρξη ενός προβλήματος άλλων σχέσεων μεταξύ της παλιάς και νέας υποκειμενικότητας του κινήματος, το οποίο μπορεί να προέρχεται από τη δυσκολία αμφισβήτησης των παγιωμένων οργανωτικών πρακτικών, αλλά και από την έλλειψη επαγγελματιών δεξιοτήτων και καινοτόμων μεθοδολογιών εργασίας. Από αυτή την άποψη, ορισμένες ιταλικές οργανώσεις όπως η 21uglio και η ActionAid φαίνεται να βρίσκουν μια θεωρητική αναφορά (ρητά στην πρώτη περίπτωση, μη δηλωμένη στη δεύτερη) στη μεθοδολογία κοινοτικής οργάνωσης του Saul Alinsky⁷⁷, η οποία καλεί να προωθηθεί διαδικασίες ενεργητικής ακρόασης και οικοδόμησης ηγεσίας για την ενεργοποίηση της κοινωνικής αλλαγής.

77 Saul Alinsky, Radicals, all'azione! Organizzare i senza-potere (Reveille for Radicals), Edizioni dell'Asino, 2020.

ΜΕΡΟΣ 3ο.

Οι εμπειρίες συνηγορίας που προωθούνται από μετανάστες, πρόσφυγες, ΜΚΟ και κοινωνικά κινήματα σε τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες. Μερικά παραδείγματα

ΙΣΠΑΝΙΑ

#RegularizaciónYa

[#RegularizationNow] [Νομιμοποίηση Τώρα]

Πεδίο παρέμβασης: Μεταναστευτικό δίκαιο

Τοποθεσία: Ισπανία

Website: <https://regularizacionya.com>

Η καμπάνια

Η καμπάνια προωθήθηκε από διαφορετικούς χώρους, συλλογικότητες και αντιρατσιστές ακτιβιστές από ολόκληρη την Ισπανία, ως απάντηση στο σχετικό παράπονο που προκάλεσε η πανδημία COVID για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες (και ειδικά όσους βρίσκονται σε παράτυπη κατάσταση) το 2020. Η καμπάνια έλαβε υποστήριξη από περισσότερες από 1500 ενώσεις και χώρους ενεργού ακτιβισμού σε όλη την Ισπανία.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η κατάσταση που δημιουργήθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού το 2020, αποκάλυψε αργότερα ότι ο πληθυσμός των μεταναστών και των προσφύγων ήταν αυτός που υπέφερε περισσότερο από τις επιπτώσεις των πολιτικών λιτότητας και των περικοπών στις δημόσιες πολιτικές στους τομείς της υγείας, της κοινωνίας, της εργασίας και της οικονομίας, που εφαρμόζουν οι ισπανικές κυβερνήσεις την τελευταία δεκαετία: ειδικά τα σχεδόν 600.000 άτομα που βρίσκονται σε παράτυπη διοικητική κατάσταση. Υπό αυτή την έννοια, η καμπάνια καταγγέλλει και προτείνει νομικά μέτρα κατά των επισφαλών συνθηκών εργασίας, της έλλειψης προστασίας και εκμετάλλευσης των μεταναστών εργαζομένων, καθώς και για άλλες εκδηλώσεις δομικού ρατσισμού (το μανιφέστο της καμπάνιας είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://regularizacionya.com/adhesiones>).

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Η καμπάνια απαιτούσε από την ισπανική κυβέρνηση, μεταξύ άλλων:

- Την έκτακτη μόνιμη νομιμοποίηση όλων των ατόμων που βρίσκονται σε παράτυπη διοικητική κατάσταση μέσα στο ισπανικό κράτος, θέτοντας στο επίκεντρο τα νομικά δικαιώματα που πρέπει να διασφαλίζονται για τους μετανάστες.

- Την ευνοϊκή και άμεση ικανοποίηση όλων των αιτημάτων για διεθνή προστασία που βρίσκονται στο στάδιο της διαδικασίας εξέτασης.
- Την ανανέωση όλων των αδειών διαμονής και εργασίας που έχουν υποβληθεί στα γραφεία μετανάστευσης και βρίσκονται ακόμη σε εκκρεμότητα ή υπόκεινται σε διοικητικές προσφυγές.
- Την ευνοϊκή μεταχείριση όλων των αιτημάτων για ανανέωση αδειών διαμονής και εργασίας, ανεξαρτήτως προϋποθέσεων ελάχιστου χρόνου και χωρίς την υποχρέωση προσκόμισης έγκυρης σύμβασης εργασίας.
- Την ιεράρχηση του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή για τις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης και διαμονής ανηλίκων που γεννήθηκαν στην Ισπανία και εκτός αυτής.
- Την άμεση απελευθέρωση όλων των ατόμων που κρατούνται στα Κέντρα Κράτησης Μεταναστών [Centros de Internamiento de Extranjeros] (CIEs).
- Την μεταφορά ατόμων που βρίσκονται στα Κέντρα Προσωρινής Παραμονής Μεταναστών [Centros de Estancia Temporal para Inmigrantes] (CETI) στη Θέουτα και τη Μελίγια για να διασφαλιστεί η υγεία τους, καθώς και τα δικαιώματά τους.
- Την λήξη των “push backs” και των απελάσεων εξπρές των μεταναστών που φτάνουν στη Θέουτα και τη Μελίγια.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η καμπάνια προωθήθηκε, συντονίστηκε και στελεχώθηκε άμεσα από μετανάστες, θύματα ρατσιστικών διακρίσεων και αντιρατσιστικές ομάδες από ολόκληρη την χώρα, που εργάστηκαν οριζόντια και βάσει συνελεύσεων, κυρίως μέσω καναλιών επικοινωνίας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σύμφωνα με τα λόγια της καμπάνιας: «αυτή τη φορά θα είναι οι μετανάστες που θα αναλάβουν τα ηνία στον αγώνα για τα δικαιώματά μας». Στην αρχή, εκατό συλλογικότητες έγραψαν στην ισπανική κυβέρνηση μια επιστολή, η οποία αποτελούσε την καρδιά της πολιτικής ατζέντας αυτού του κινήματος. Από εκεί, οι υποστηρικτές του #RegularizacionYa πραγματοποίησαν κοινωνικό διάλογο εντός και εκτός των κοινοτήτων, για να βελτιώσουν τους πολιτικούς τους στόχους και να οργανωθούν παρά τον περιορισμό των υλικών πόρων. Οι ακτιβιστές έκαναν όλη τη δουλειά.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Η καμπάνια προώθησε την παρουσίαση μιας Μη Νομοθετικής Κοινοβουλευτικής Πρότασης (Proposición No de Ley por la regularización) για την επείγου-

σα, άνευ όρων και μόνιμη νομιμοποίηση ατόμων σε παράτυπη κατάσταση, στο ισπανικό Κογκρέσο των Βουλευτών. Χάρη σε μια κοινή προσπάθεια για πολιτική συνηγορία στο επίπεδο όλης της Ισπανίας, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα επιτεύχθηκε η πολιτική υποστήριξη οκτώ κοινοβουλευτικών ομάδων και τελικά η Πρόταση υποβλήθηκε στο Κογκρέσο. Η σύνδεση με μια βουλευτή μετανάστη που πέρασε αρκετά χρόνια χωρίς χαρτιά στην Ισπανία ήταν βασικός παράγοντας από αυτή την άποψη. Αυτές οι ενέργειες συνηγορίας τοποθέτησαν το #RegularizacionYa και το πλήρες φάσμα του δομικού ρατσισμού στο επίκεντρο της πολιτικής συζήτησης. Δυστυχώς, τον Σεπτέμβριο του 2020 το Κογκρέσο απέρριψε την πρόταση, με το PSOE, το PNV, τους Ciudadanos, το VOX και το Λαϊκό Κόμμα να καταψηφίζουν την πρόταση. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η δράση αντιπροσώπευσε ένα πολύ σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για την προβολή και την οικοδόμηση κοινών στρατηγικών συνηγορίας που προωθούνται άμεσα από τις κοινότητες μεταναστών και ατόμων που υπόκεινται σε φυλετικές διακρίσεις στην Ισπανία.

Comunidad Negra Afrodescendiente y Africana - CNNAE [Afro-descendant and African Black Community]

[Κοινότητα Ατόμων Αφρικανικής καταγωγής και Μαύρων Αφρικανών]

Πεδίο παρέμβασης: Αστυνομικός ρατσισμός

Τοποθεσία: Ισπανία

Website: cnaae.org

Η Οργάνωση

Το CNNAE αυτοπροσδιορίζεται ως οργάνωση της κοινότητας Αφρικανών και ατόμων αφρικανικής καταγωγής της Ισπανίας, ως χώρος πολιτικής συνηγορίας για την εξάλειψη του δομικού ρατσισμού, την προώθηση της αναγνώρισης, της δικαιοσύνης και της ανάπτυξης για τους Αφρικανούς και τους Αφρο-απογόνους που κατοικούν στη χώρα. Αυτός ο χώρος οργανώθηκε μέσα από τις συγκεντρώσεις που πραγματοποιήθηκαν τον Ιούνιο του 2020 σε πολλούς δήμους της Ισπανίας (συμπεριλαμβανομένης της Μαδρίτης, του Μπιλμπάο, της Βαρκελώνης, της Μάλαγα, της Σαραγόσα, της Μαγιόρκα κλπ.) για να καταγγείλουν τη ρατσιστική δολοφονία του Τζορτζ Φλόιντ στα χέρια ενός αστυνομικού της Μινεάπολης, στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αποτελείται από ακτιβιστές που δουλεύουν ανά περιοχή σε ομάδες εκπροσώπων σε οκτώ διαφορετικές αυτόνομες κοινότητες.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η αναγνώριση των συλλογικών δικαιωμάτων της Αφρικανικής κοινότητας και των ατόμων αφρικανικής καταγωγής ως ίσων με εκείνα του υπόλοιπου πληθυσμού του ισπανικού κράτους.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Οι κύριοι στόχοι είναι μεταξύ άλλων:

- Προώθηση ενός ολοκληρωμένου νόμου κατά του ρατσισμού που εγγυάται τα αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα των ατόμων αφρικανικής καταγωγής στην Ισπανία.
- Εγγύηση εργασιακών δικαιωμάτων για Αφρικανούς που ζουν σε συνθήκες εργασιακής εκμετάλλευσης, υποβαθμισμένης στέγασης, κλπ.
- Απόκτηση μόνιμης και άνευ όρων νομιμοποίησης όλων των μεταναστών και προσφύγων, καθώς και κατάργηση του Μεταναστευτικού Νόμου (la Ley de Extranjería) και οριστικό κλείσιμο των διαφόρων Κέντρων Κράτησης Μεταναστών [Centros de Internamiento de Extranjeros].

- Προώθηση διεργασιών ιστορικής μνήμης από μια αντι-αποικιακή οπτική και ενάντια στη δουλειά με την αλήθεια, τη δικαιοσύνη και την επανόρθωση ως βασικούς άξονες.
- Προώθηση εκπαιδευτικών πολιτικών και ενσωμάτωση στο πρόγραμμα σπουδών εκπαιδευτικού περιεχομένου πάνω στην ιστορία και τον πολιτισμό των αφρικανικής καταγωγής πληθυσμών.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Παρά το γεγονός ότι η κοινότητα των αφρικανικών απογόνων υπερασπίζεται εδώ και χρόνια την διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, η ανταπόκριση παραδοσιακών πολιτικών φορέων σε αυτά τα αιτήματα δεν έχει προκαλέσει διαρθρωτικές αλλαγές: μάλλον, διοικήσεις, πολιτικές κόμματα και ακόμη και μη φυλετικοί παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών έχουν παραποιήσει ή εκμεταλλευτεί αυτά τα αιτήματα. Για το λόγο αυτό, το CNNEA οργανώθηκε ως ένας χώρος από και για τους Αφρικανούς, από τον οποίο να σχεδιάζουν και να ηγούνται των δικών τους αγώνων και να δημιουργούν δίκτυα συνεργασίας και στρατηγικές συμμαχίες με άλλα αντιρατσιστικά κινήματα. Εσωτερικά, η δραστηριότητα οργανώνεται από χώρους εργασίας και ομάδες ακτιβιστών (<https://cnaae.org/#areas>).

Η εμπειρία της συνηγορίας

Στις 7 Ιουνίου 2020, το CNNAE οργάνωσε μια διαδήλωση σε δέκα ισπανικούς δήμους ως αντίδραση στο θάνατο του Τζορτζ Φλόιντ και για να διαμαρτυρηθεί ενάντια στον δομικό ρατσισμό του ισπανικού κράτους, φτάνοντας σε συγκέντρωση -παρά τους περιορισμούς λόγω του COVID19- περισσότερων πάνω από 3.000 άτομα τόσο στη Μαδρίτη όσο και στη Βαρκελώνη. Η επιτυχία του καλέσματος κατέστησε δυνατό να έρθει στο επίκεντρο για πρώτη φορά στην Ισπανία, σε επίπεδο μέσων ενημέρωσης αλλά και σε πολιτικό επίπεδο, ένα αυτοοργανωμένο κίνημα ατόμων αφρικανικής καταγωγής ικανών να πραγματοποιήσουν σε κρατικό επίπεδο δράσεις συνηγορίας απέναντι στη ρατσιστική θεσμική βία, με βάση τη δική τους πολιτική ατζέντα και με ένα κίνημα εστιασμένο στις ανάγκες της μαύρης κοινότητας. Με αυτή την έννοια, η γέννηση και η ραγδαία εξάπλωση αυτού του χώρου σηματοδοτεί από μόνη της μία εξαιρετικά παραγωγική (αν και πρόωμη) εμπειρία αυτό-οργάνωσης από τα κάτω για την πολιτική συνηγορία.

Sindicato Popular de Vendedores Ambulantes
[People's Union of Street Vendors]
[Λαϊκή Ένωση Πλανόδιων Πωλητών]

Πεδίο παρέμβασης: Εργασία
Τοποθεσία: Βαρκελώνη, Μαδρίτη, Σαραγόσα
Website: <https://manteros.org>

Η συλλογικότητα

Η Λαϊκή Ένωση Πλανόδιων Πωλητών ιδρύθηκε το 2015 για να αποτελέσει χώρο διαλόγου με τη δημόσια διοίκηση ως απάντηση στην αστυνομική καταστολή της ομάδας πλανόδιων πωλητών αφρικανικής καταγωγής τόσο στη Βαρκελώνη όσο και σε άλλους δήμους της Καταλονίας. Είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας αυτοοργάνωσης από τους ίδιους τους πλανόδιους πωλητές, οι οποίοι έλαβαν την υποστήριξη άλλων αντιρατσιστικών οργανώσεων και κοινωνικών κινήματων στην Καταλονία. Ήδη από την δημιουργία της, έχει προωθήσει και συμμετάσχει σε πολυάριθμες δράσεις στο δρόμο, σε μορφές διαμαρτυρίας, μεταξύ άλλων, κατά της αστυνομικής κατάχρησης, του μεταναστευτικού νόμου και κατά της ποινικοποίησης της ομάδας στα μέσα ενημέρωσης. Με βάση την εμπειρία της Βαρκελώνης, έχουν οργανωθεί ενώσεις σε πόλεις όπως η Μαδρίτη και η Σαραγόσα. Επί του παρόντος, εργάζεται σε ένα δίκτυο με ομάδες από την Ιταλία, τη Γερμανία και τη Γαλλία.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η Λαϊκή Ένωση προκύπτει από την ανάγκη να αναδειχθεί ότι η πλανόδια πώληση είναι μια δουλειά όπως κάθε άλλη, σε ένα πλαίσιο όμως θεσμικής και αστυνομικής πίεσης που ασκείται στους πωλητές και αποσκοπεί στον έλεγχο και τον περιορισμό της παρουσίας τους στον δημόσιο χώρο. Με τα χρόνια, η συλλογικότητα έχει πραγματοποιήσει ενέργειες πολιτικής αντίστασης για να απομυθοποιήσει την πλανόδια πώληση ως κάτι που σχετίζεται με παράνομη δραστηριότητα ή με τη μαφία, καθώς και για να καταστήσει ορατή και να καταγγείλει την αδυναμία των περισσότερων πωλητών να έχουν πρόσβαση στην κανονική αγορά εργασίας, λόγω των φραγμών που θέτει η μεταναστευτική νομοθεσία.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Οι κύριοι στόχοι της Λαϊκής Ένωσης είναι:

- Συνηγορία για τη νομιμοποίηση των μεταναστών, σε συνεργασία με άλλα αντιρατσιστικά κινήματα.
- Αμοιβαία βοήθεια μεταξύ πλανόδιων πωλητών και δημιουργία συμμαχιών με άλλες ομάδες μεταναστών ή/και μη λευκών.
- Προώθηση της μάρκας ρούχων του Συνδικάτου (Top Manta) με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πλανόδιων πωλητών και την προβολή των παρενοχλήσεων που υφίστανται.
- Ευαισθητοποίηση σχετικά με τον θεσμικό ρατσισμό και τις ρατσιστικές πολιτικές μετανάστευσης.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η Λαϊκή Ένωση είναι ένας αυτοοργανωμένος χώρος για πλανόδιους πωλητές αφρικανικής καταγωγής. Οι αποφάσεις για τη στρατηγική και τις ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιηθούν λαμβάνονται μέσω συνελεύσεων. Από την αρχή της δραστηριότητάς της έχει δημιουργήσει συμμαχίες με άλλες συλλογικότητες και οργανισμούς αντιρατσιστικού ακτιβισμού όπως οι *Tras la Manta*, *Tanquem els CIEs*, *SOS Racisme* κ.λπ.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το 2017 η Λαϊκή Ένωση έδωσε ζωή στον συνεταιρισμό *Diomcoop* (<https://diomcoop.org/>), που δημιουργήθηκε από άτομα που ασχολούνται με μη εξουσιοδοτημένες πωλήσεις στο δρόμο, ως απάντηση στις εργασιακές τους ανάγκες. Ο συνεταιρισμός - μετά από μακρά διαδικασία συνηγορίας - έλαβε οικονομική υποστήριξη από το Δημοτικό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, το οποίο στη δημοτική ολομέλεια ενέκρινε την πρόταση της Ένωσης. Η *Diomcoop* προσλαμβάνει πλανόδιους πωλητές για να μπορέσουν να νομιμοποιήσουν τη διαμονή τους στην Ισπανία: υπάρχουν 15 μέλη στον συνεταιρισμό ενώ περισσότερα από 20 άλλα άτομα προσλαμβάνονται σε περιόδους αιχμής. Μία από τις εργασίες του συνεταιρισμού είναι η επωνυμία ρούχων *Top Manta*, μέσω της οποίας γίνεται ορατός ο πολιτικός λόγος της Ένωσης (για παράδειγμα, ένα από τα συνθήματα της μάρκας είναι «Παράνομοι άνθρωποι νόμιμα ρούχα»: <https://www.topmanta.store/>). Τον Ιούνιο του 2021, ο συνεταιρισμός *Top Manta* παρουσίασε τα πρώτα του αθλητικά παπούτσια «χιλιόμετρο μηδέν», κατασκευασμένα σύμφωνα με κριτήρια βιωσιμότητας από οικογενειακά εργαστήρια. Όλα τα κέρδη από τις πωλήσεις των αθλητικών παπουτσιών πηγαίνουν σε ενέργειες για την νομιμοποίηση των πλανόδιων πωλητών.

Parad de Pararme [Stop Stopping me]

[Σταμάτα να με Σταματάς]

Πεδίο παρέμβασης: Αστυνομικός ρατσισμός

Τοποθεσία: Ισπανία (Καταλονία-Μαδρίτη)

Website: www.paraddepararme.org

Η καμπάνια

Η καμπάνια προωθήθηκε μεταξύ 2017 και 2019 από ένα δίκτυο από περισσότερες από 30 αντιρατσιστικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται κατά της ισλαμοφοβίας, της αστυνομικής βίας και υπέρ των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Καταλονία, με τη συνεργασία των International Rights Spain στη Μαδρίτη και την υποστήριξη του Open Society Foundations. Τόσο το τεχνικό προσωπικό όσο και ακτιβιστές από αυτές τις οργανώσεις συμμετείχαν άμεσα στις δράσεις.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η καμπάνια είχε ως στόχο να καταστήσει ορατό και να καταγγείλει το φυλετικό προφίλ ως κανονικοποιημένο κριτήριο σε πολλές ταυτοποιήσεις ή αστυνομικούς ελέγχους στους οποίους ζητείται τεκμηρίωση από άτομα με κριτήριο την εξωτερική τους εμφάνιση και όχι το τι έχουν κάνει. Αυτοί οι έλεγχοι διενεργούνται με γενικευμένο τρόπο και με πλήρη ατιμωρησία, τόσο σε δημόσιους όσο και σε ιδιωτικούς χώρους όπου συνήθως βρίσκονται άτομα με φυσικά χαρακτηριστικά που αναγνωρίζονται ως διαφορετικά από την πλειονότητα του πληθυσμού. Είναι μια ρατσιστική πρακτική διακρίσεων. Παρά το γεγονός ότι οι δυνάμεις δημόσιας ασφάλειας το δικαιολογούν ως απαραίτητη ενέργεια για την αποτελεσματικότητα του έργου τους, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, πάνω από το 74% των ταυτοποιημένων προσώπων δεν έχουν διαπράξει κανένα αδίκημα.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Βασικός στόχος της καμπάνιας είναι οι διοικήσεις:

- Να αναγνωρίσουν την πραγματική διάσταση των αστυνομικών ελέγχων με γνώμονα το εθνοτικό προφίλ και να τις καταδικάσουν.
- Να λάβουν μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη και την απαγόρευση ταυτοποίησης με βάση το χρώμα του δέρματος ή τα φυσικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά.

- Να συλλέγουν δεδομένα για κάθε ενέργεια ταυτοποίησης και καταγραφής που πραγματοποιούν (συμπεριλαμβανομένων κινήτρων, εθνοτικού προφίλ και αποτελέσματος) και να δημοσιεύουν τακτικά στατιστικά στοιχεία για το θέμα.
- Να θεσπίσουν μέτρα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και να επιβάλλουν κυρώσεις κατά αστυνομικών που διενεργούν ελέγχους με μεροληπτικό και αδικαιολόγητο τρόπο.
- Να διευκολύνουν μηχανισμούς παραπόνων για τον πληθυσμό που υπόκειται σε αυθαίρετες ταυτοποιήσεις και αναζητήσεις και να αποδεχτούν ένα σύστημα εξωτερικού ελέγχου αυτών των διαδικασιών.
- Να διαδώσουν ενεργά τα δικαιώματα και όλα όσα πρέπει να είναι εγγυημένα για τους ανθρώπους και να ανταποκριθούν στις ανησυχίες τους σχετικά με τα κριτήρια των αστυνομικών ταυτοποιήσεων.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Ο εντοπισμός του προβλήματος έγινε από τις περιπτώσεις φυλετικού προφίλ που αναφέρθηκαν στην Υπηρεσία Προσοχής και Αναφοράς [Servicio de Atención y Denuncia] της SOS Racisme Catalunya και από την ανάλυση της μεροληπτικής δυναμικής των αστυνομικών δυνάμεων. Υπό αυτή την έννοια, ορισμένοι από τους καταγγέλλοντες συμμετείχαν ενεργά στο σχεδιασμό των δράσεων της καμπάνιας και του υλικού της (όπως, για παράδειγμα, τα βίντεο συνηγορίας: <https://www.paraddepararme.org/testimonios/>). Επιπλέον, η τεχνική και ακτιβιστική ομάδα πίσω από την καμπάνια (που συνδέεται με την SOS Racisme) δημιούργησε ένα δίκτυο συμμαχιών με οργανώσεις και κοινωνικά κινήματα στην Καταλονία, για να διαδώσει το περιεχόμενο της καμπάνιας, και ειδικότερα έναν οδηγό για θύματα φυλετικού προφίλ, καθώς και για μάρτυρες φυλετικού προφίλ: <https://www.paraddepararme.org/guia-es/>.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Στο πλαίσιο της καμπάνιας, εκπονήθηκε η έκθεση Η εξωτερική εμφάνιση δεν είναι κίνητρο («La apariencia no es motivo»), η οποία παρουσιάζει μια ανάλυση των εμπειριών που συγκεντρώθηκαν μέσα από την παρατήρηση και την συλλογή δημόσιων δεδομένων σχετικά με τις αστυνομικές ταυτοποιήσεις από την καταλανική αστυνομία και την τοπική αστυνομία διαφορετικών δήμων. Η μελέτη επιβεβαίωσε τη συστηματική, ρατσιστική και ποινικοποιητική πρακτική αυτού του είδους ταυτοποίησης, καθώς άτομα ξένης υπηκοότητας εξετάζονται από την αστυνομία 7 φορές περισσότερο από τους Ισπανούς πολίτες. Σύμφωνα με στοι-

χεία της καταλανικής αστυνομίας, το 54,1% των αστυνομικών ταυτοποιήσεων έχουν πραγματοποιηθεί σε άτομα ξένης υπηκοότητας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο αλλοδαπός πληθυσμός αντιπροσωπεύει το 13,7% του συνολικού πληθυσμού, το ποσοστό αποδεικνύει τον υψηλό δείκτη δυσαναλογίας. Η έκθεση αυτή παρουσιάστηκε δημόσια το 2019: οι πληροφορίες που περιείχονταν στην έκθεση έδωσαν την δυνατότητα να πραγματοποιηθούν δράσεις πολιτικής συνηγορίας οι οποίες κατέληξαν στην προετοιμασία του εγγράφου «Προτάσεις για αστυνομικές ταυτοποιήσεις χωρίς διακρίσεις» (“Propuestas para unas identificaciones policiales no discriminatorias”), από το Γραφείο για τα Δικαιώματα του Πολίτη της Κυβέρνησης της Καταλονίας (la Oficina por los Derechos Civiles del Gobierno de Cataluña <https://centredocumentacioap.diba.cat/cgi-bin/koha/opac-retrieve-file.pl?id=ade8458376c1d09c71b89b5aed220468>): είναι το πρώτο θεσμικό έγγραφο στην Καταλονία που θέτει ανοιχτά το πρόβλημα της φυλετικής προκατάληψης στις ταυτοποιήσεις, δημοσιευμένο από διοίκηση υπεύθυνη για τη διαχείριση των αστυνομικών δυνάμεων. Τον Οκτώβριο του 2020 το έγγραφο παρουσιάστηκε στην Επιτροπή Πολιτικών Δικαιωμάτων της Generalitat της Καταλονίας [Comisión de Derechos Civiles de la Generalitat de Cataluña].

Fruita amb Justicia Social **[Fruit with Social Justice]** **[Φρούτο με Κοινωνική Δικαιοσύνη]**

Πεδίο παρέμβασης: Εργασία

Τοποθεσία: Lleida

Website: fruitaambjusticia.wordpress.com

Η καμπάνια

Η καμπάνια «Fruita amb Justicia Social» προωθήθηκε το 2018 από διάφορους κοινωνικούς παράγοντες στην επικράτεια της Lleida, λόγω της εκμετάλλευσης πολλών αλλοδαπών εργατών που ταξιδεύουν στην πόλη για να εργαστούν στον αγροτικό τομέα, τον κύριο παραγωγικό τομέα της περιοχής. Μεταξύ των υποστηρικτών της καμπάνιας είναι αντιρατσιστικά κινήματα και οργανώσεις, ΜΚΟ, οργανώσεις από τον αγροτικό και περιβαλλοντικό χώρο και ορισμένα εργατικά συνδικάτα.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Κάθε χρόνο, κατά την περίοδο της συγκομιδής φρούτων στη Lleida (Ιούνιος-Αύγουστος), χιλιάδες μετανάστες εργάτες κοιμούνται σε στρατόπεδα, στρατώνες, στους δρόμους κ.λπ. και πρέπει να αποδεχτούν άδικες και μεροληπτικές συνθήκες εργασίας. Και αυτό γιατί πολλές εταιρείες γεωργικής βιομηχανίας δεν συμμορφώνονται με τις αγροτικές συμφωνίες, επωφελούμενες από τη μεταναστευτική νομοθεσία, η οποία καθιστά πολλούς μετανάστες «αόρατους» και επιτρέπει την εκμετάλλευσή τους σε συνθήκες ημι-σκλαβιάς.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Η καμπάνια έχει, μεταξύ άλλων στόχων, τον στόχο να επηρεάσει και να ασκήσει πίεση:

- Για να στεγάσουν οι διοικήσεις με αξιοπρεπή τρόπο όλους τους εποχικούς εργάτες που ταξιδεύουν στην πόλη Lleida κατά τη διάρκεια της περιόδου συγκομιδής.
- Να κινήσει η δευτερεύουσα αντιπροσωπεία της κυβέρνησης διαδικασίες αδειοδότησης εργασίας και διαμονής για όλους τους εργαζόμενους που βρίσκονται σε παράτυπη διοικητική κατάσταση, στη βάση του ότι είναι κάτοχοι εργασίας.
- Να εξασφαλιστεί καθολική πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη για όλους τους εργαζόμενους που συμμετέχουν στην συγκομιδή φρούτων.

- Για τα αρμόδια κυβερνητικά τμήματα να αυξήσουν το καθεστώς επιθεωρήσεων εργασίας των αγροτικών εγκαταστάσεων της περιοχής και να επιβάλλουν κυρώσεις για την παραβίαση των εργασιακών συμφωνιών και κανονισμών, ειδικά για την αποτυχία παροχής στέγης για τους προσωρινούς εργαζόμενους, όπως ορίζει ο νόμος.
- Για την προώθηση της τοπικής γεωργίας και την εξάλειψη της θεσμικής υποστήριξης προς τις αγροτικές επιχειρήσεις που δεν σέβονται τα δικαιώματα των εποχικών εργαζομένων και το φυσικό περιβάλλον.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Τα άτομα που συμμετέχουν στην καμπάνια είναι ακτιβιστές από διαφορετικούς χώρους πολιτικών και κοινωνικών αγώνων στην επικράτεια της Lleida. Η συμμετοχή φυλετικοποιημένων ατόμων, αν και μειωμένη αριθμητικά, υπήρξε καθοριστική με την πάροδο των ετών στον καθορισμό των στόχων, στην προβολή της καμπάνιας (μέσω εκπροσώπων) και στις δράσεις πολιτικής συνηγορίας.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Από την ενεργοποίησή της, οι ακτιβιστές της καμπάνιας άσκησαν πιέσεις στο Δημοτικό Συμβούλιο της Lleida και στις άλλες αρμόδιες διοικήσεις ώστε οι θεσμοί να εγγυηθούν αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης για τους εργαζόμενους. Οργανώθηκαν διαδηλώσεις, συνέδρια και φόρουμ, γράφτηκαν και διαδόθηκαν δελτία τύπου και πραγματοποιήθηκαν δράσεις συνηγορίας (κατάλογος των κύριων δράσεων που πραγματοποιήθηκαν είναι διαθέσιμος στη διεύθυνση: <https://fruitaambjusticia.wordpress.com/campanya-2/>). Το 2019, το Δημοτικό Συμβούλιο της Lleida ενέκρινε την πρόταση «Για μια δίκαιη Lleida. Πρόταση για την υποστήριξη της καμπάνιας των προσωρινών ατόμων 2019» («Por una Lleida Justa. Moció de apogeo a la campanya de las personas temporales 2019»). Η πλατφόρμα εξέφρασε την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η κυβέρνηση θέλησε να συζητήσει το θέμα και ότι αναγνωρίστηκε ως κεντρικό θέμα στην τοπική πολιτική ατζέντα, και εκτίμησε επίσης θετικά ότι για πρώτη φορά η τοπική αυτοδιοίκηση αντιμετώπισε το θέμα ως «εργατικό» ζήτημα, και όχι ως πρόβλημα «αστεγίας». Ωστόσο, η πλατφόρμα άσκησε έντονη κριτική στον δήμο, θεωρώντας την κίνηση ως απλή δήλωση προθέσεων, που δεν συνοδεύεται από συγκεκριμένες μετασχηματιστικές προτάσεις. Έκτοτε, οι ακτιβιστές της καμπάνιας συνεχίζουν να παρακολουθούν και να καταγγέλλουν τις ενέργειες των διοικήσεων ως προς αυτό: τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει μία μερική βελτίωση των συνθηκών του καταλύματος το οποίο παρέχει το Δημοτικό Συμβούλιο στους εργάτες, ωστόσο απέχει ακόμη πολύ από τις απαιτούμενες προδιαγραφές.

Stop Racisme Lloguers [Stop Racism in Housing Rentals]

[Σταματήστε τον Ρατσισμό στις Ενοικιάσεις Κατοικιών]

Πεδίο παρέμβασης: Στέγαση

Τοποθεσία: Olot, Καταλονία

Website: www.racismelloguers.cat

Η πλατφόρμα

Η πλατφόρμα Stop Racisme Lloguers δημιουργήθηκε το 2018 στους δήμους της περιοχής La Garrotxa, όπου υπήρξαν πολλές περιπτώσεις διακρίσεων στην πρόσβαση στη στέγαση, ως αποτέλεσμα ρατσιστικών μηχανισμών στεγαστικού αποκλεισμού. Ως συνέπεια αυτής της κατάστασης, πραγματοποιήθηκε μια πρώτη ανοιχτή συνέλευση, ώστε οι άνθρωποι που είχαν υποστεί αυτές τις μορφές ρατσισμού να μπορέσουν να συμμετάσχουν και να συλλογικοποιήσουν την εμπειρία τους.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η πλατφόρμα ενεργοποιήθηκε ως κοινωνική απάντηση στην ανάγκη αντιμετώπισης των φυλετικών διακρίσεων κατά την πρόσβαση σε ενοικιαζόμενες κατοικίες στους δήμους της περιοχής και γενικότερα στην Καταλονία.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Οι βασικοί άξονες δράσης της καμπάνιας είναι:

- Δημόσια καταγγελία, ώστε το κοινό να γνωρίζει τις παραβιάσεις νόμιμων δικαιωμάτων τις οποίες υφίσταται σημαντικό μέρος της κοινωνίας.
- Παροχή υποστήριξης σε άτομα που πλήττονται από ρατσισμό στην πρόσβαση στη στέγαση και στη διαδικασία δημόσιας καταγγελίας, είτε μέσω διοικητικής διαδικασίας είτε στα ποινικά δικαστήρια.
- Άσκηση πίεσης προς την κυβέρνηση ώστε να συμμορφωθεί με τις νομικές της υποχρεώσεις απέναντι στη συστημική ευαλωτότητα για ρατσιστικούς λόγους του δικαιώματος στη στέγαση, και κυρίως να ενεργοποιήσει χρήσιμους, απλούς και αποτελεσματικούς μηχανισμούς αναφοράς και διόρθωσης αυτών των συμπεριφορών.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η πλατφόρμα είναι οργανωμένη στη βάση συνελεύσεων, στηριζόμενη στην

εθελοντική εργασία των εμπλεκόμενων ατόμων. Στις συνελεύσεις συμμετέχουν άτομα που επηρεάζονται άμεσα από περιπτώσεις φυλετικών διακρίσεων στην πρόσβαση σε στέγαση, καθώς και ακτιβιστές από διάφορα κοινωνικά κινήματα της περιοχής.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Από τη δημιουργία της, η καμπάνια άσκησε πίεση στο Δημοτικό Συμβούλιο του Olot, πραγματοποιώντας μηνιαίες συνεδριάσεις, ώστε η διοίκηση να μπορεί να εφαρμόσει αποτελεσματικά μέτρα για την εξάλειψη του ρατσισμού στην πρόσβαση στη στέγαση: από αυτή την άποψη, αξίζει να αναφερθεί ότι το 2020 το Γραφείο Στέγασης του Δήμου [Oficina de Vivienda del Municipio] συνέταξε μια νομική έκθεση σχετικά με την παραβίαση αυτού του δικαιώματος και με τις ευθύνες της τοπικής διοίκησης (<https://www.racismelloguers.cat/2021/01/oficina-dhabitatge-dolot-publica-un.html>). Η συλλογή δεδομένων που πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια της καμπάνιας, η οποία περιλαμβάνει έναν χάρτη περιπτώσεων φυλετικών διακρίσεων στη στέγαση που αναφέρθηκαν από πολίτες, είναι διαθέσιμη στον ιστότοπό της (<https://www.racismelloguers.cat/p/mapa-decasos.html>).

ΙΤΑΛΙΑ

Italiani Senza Cittadinanza [Italians without Citizenship Movement] [Ιταλοί χωρίς Ιθαγένεια]

Πεδίο παρέμβασης: Δίκαιο της ιθαγένειας

Τοποθεσία: Ρώμη

Website: www.italianisenzacittadinanza.org,

<https://www.facebook.com/italianisenzacittadinanza>

Το Κίνημα

Το Italiani Senza Cittadinanza (Ιταλοί χωρίς Ιθαγένεια) είναι ένα άτυπο κίνημα που γεννήθηκε αυθόρμητα από τα κάτω το 2016, με πρωτοβουλία μιας ομάδας νεαρών αλλοδαπών γύρω στα 20 και ατόμων ξένης καταγωγής που κατοικούν σε διάφορες ιταλικές πόλεις. Αυτό το κίνημα γεννήθηκε με έναν πολύ συγκεκριμένο στόχο: να παροτρύνει τη Γερουσία να εγκρίνει οριστικά τη μεταρρύθμιση του νόμου 91/92 για την ιθαγένεια, που είχε ήδη εγκριθεί από την Βουλή στις 13 Οκτωβρίου 2015. Χάρη σε μια έντονη διαδικτυακή και offline δράση κινητοποίησης, το κίνημα αναπτύχθηκε με τα χρόνια, δομώντας μια άκρως συμμετοχική συλλογική πολιτική διαδρομή. Αυτό βασίστηκε σε νέους αλλοδαπής καταγωγής που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στην Ιταλία και ενεργοποιήθηκαν άμεσα για την συγκρότηση και την εξέλιξη των πρωτοβουλιών που προωθήθηκαν για την έγκριση της μεταρρύθμισης, καθώς επίσης και για να στηρίξουν νέους Ιταλούς χωρίς ιθαγένεια στις απαιτούμενες διοικητικές διαδικασίες για την αίτηση Ιταλικής ιθαγένειας.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η κοινωνική ανάγκη που οδηγεί το κίνημα είναι η εγγύηση των δικαιωμάτων ιθαγένειας σε χιλιάδες νέους αλλοδαπούς που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στην Ιταλία, οι οποίοι αποκλείονται για πολλά χρόνια από τη δυνατότητα αίτησης για ιταλική υπηκοότητα. Πιο συγκεκριμένα, η μεταρρύθμιση της νομοθεσίας που ζητά το κίνημα, στοχεύει στη διευκόλυνση της απόκτησης ιθαγένειας από αλλοδαπούς ανήλικους που δεν γεννήθηκαν αλλά μεγάλωσαν στην Ιταλία. Στοχεύει επίσης στην απόκτηση ιθαγένειας για αλλοδαπούς ανήλικους που γεννήθηκαν στην Ιταλία, στη μείωση της ελάχιστης περιόδου διαμονής (10 έτη) που απαιτείται

για την υποβολή αίτησης από τους ενήλικες, στη συντόμευση του απαιτούμενου χρόνου για την ολοκλήρωση της διαδικασίας και στην κατάργηση του κανόνα που προβλέπει τη δυνατότητα ανάκλησης της ιθαγένειας που αποκτήθηκε με διαμονή. Τα τελευταία δύο χρόνια, η ανάγκη σύνδεσης της μάχης για την ιθαγένεια με άλλα κινήματα επιχείρησε να κλείσει κέντρα κράτησης, να καταπολεμήσει τον θεσμικό ρατσισμό και να αντιμετωπίσει διακρίσεις διαφορετικών μορφών.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Η Italiani Senza Cittadinanza επαναπροσδιόρισε σταδιακά την πολιτική της ατζέντα, λαμβάνοντας υπόψη τις πολλές αλλαγές που επηρέασαν το Ιταλικό θεσμικό και πολιτικό σκηνικό τα τελευταία τρία χρόνια. Η μάχη για τη μεταρρύθμιση του νόμου 91/92 πλαισιώθηκε από συγκεκριμένες πρωτοβουλίες αύξησης των κανόνων που εισήγαγε ο νόμος 132/2018 (για τη μετανάστευση και την ασφάλεια), ο οποίος παρέτεινε τη μέγιστη διάρκεια της διαδικασίας από δύο σε τέσσερα χρόνια και εισήγαγε την ανάκληση της ιθαγένειας σε περίπτωση τρομοκρατικών αδικημάτων.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η περίπλοκη πρόκληση στην οποία έχει επικεντρωθεί το κίνημα είναι να μετατρέψει τις μεμονωμένες ιστορίες αδικίας και θεσμικών διακρίσεων που βιώνουν νεαροί αλλοδαποί επιχειρώντας να αποκτήσουν ιθαγένεια, σε πλεονέκτημα και σε συλλογική πολιτική διαδρομή. Το κίνημα γνώρισε πολύ συγκεκριμένη οργανωτική ανάπτυξη και εσωτερική δυναμική. Το κύριο «φόρουμ» για εσωτερική συζήτηση που παρεχόταν αρχικά ήταν μια διαδικτυακή «αίθουσα συνομιλίας» (“chat room”) στο Messenger, πλαισιωμένη από μερικές εθνικές συναντήσεις αυτοπροσώπως, που γενικά πραγματοποιήθηκαν σε συνδυασμό με την οργάνωση κινητοποιήσεων στους δρόμους. Με την ανάπτυξη του κινήματος, συγκεκριμένες διαδικτυακές συνομιλίες (“chats”) αφιερωμένες σε ομάδες εργασίας προστέθηκαν στην κύρια διαδικτυακή συνομιλία. Οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι οριζόντιες τόσο ως προς τις πρωτοβουλίες που πρέπει να ληφθούν (καμπάνιες σε μέσα ενημέρωσης, ανοιχτές επιστολές, πολιτική συνηγορία, δημόσιες πρωτοβουλίες κ.λπ.) όσο και ως προς τους συνομιλητές που θα εμπλέκονται (σύλλογοι και άλλα κινήματα) ή αυτούς με τους οποίους θα αλληλεπιδράσουν (μέσα ενημέρωσης, πολιτικοί παράγοντες). Η πολύ δυναμική σελίδα στο Facebook χρησιμοποιείται ως εργαλείο παρακολούθησης (με διαδικτυακή εξυπηρέτηση –“online desk”- και με καθημερινή διαχείριση των προσωπικών μηνυμάτων και των αναφορών που λαμβάνονται), ως κανάλι εσωτερικής ενημέρωσης και ως μέσο εξωτε-

ρικής επικοινωνίας με στόχο τους δημοσιογράφους και τον κόσμο της πολιτικής, χάρη στην πολύ αποτελεσματική χρήση της αφήγησης.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Οι δράσεις συνηγορίας του κινήματος είναι πολυδιάστατες, περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες πολιτικών συνηγορίας (απευθύνονται άμεσα σε αυτούς που λαμβάνουν τις πολιτικές αποφάσεις), δημόσιες κινητοποιήσεις στους δρόμους, έντονη δραστηριότητα σε σχέση με τα μέσα ενημέρωσης και, ειδικά μετά την έκτακτη συνθήκη της πανδημίας, περιλαμβάνουν ακόμη πρωτοβουλίες που στοχεύουν στη βελτίωση των διοικητικών πρακτικών της διαδικασίας αίτησης για Ιταλική υπηκοότητα. Στην πρώτη φάση της ζωής του κινήματος (2016-2017), το ξεμπλοκάρισμα της νομοθετικής μεταρρύθμισης ήταν προτεραιότητα. Αυτό επιτεύχθηκε με τη διοργάνωση δεκάδων δημόσιων πρωτοβουλιών με μεγάλη συμμετοχή μπροστά στο Κοινοβούλιο, με έντονη προβολή στα μέσα ενημέρωσης, με στενή συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών και τον κόσμο της εκπαίδευσης που συμμετείχαν στη μάχη για την ιθαγένεια, συμπεριλαμβανομένων των υποστηρικτών της καμπάνιας *L' Italia sono anch'io*, που ήταν οι υπερασπιστές του κειμένου της μεταρρύθμισης που συζητιόταν στο Κοινοβούλιο.

Η έναρξη της έκτακτης συνθήκης της πανδημίας εστίασε την προσοχή του κινήματος στην ανάγκη υποστήριξης νέων αλλοδαπών που, λόγω νέων οικονομικών δυσκολιών, ήρθαν αντιμέτωποι με την εισοδηματική προϋπόθεση ως εμπόδιο για την πρόσβαση στην Ιταλική ιθαγένεια. Ως εκ τούτου, εφαρμόστηκε μια στρατηγική που επιδίωκε συμμαχίες με άλλους οργανισμούς (Save the Children, Tavolo Minori) για να ζητηθεί μορατόριουμ στην εισοδηματική προϋπόθεση.

Το κίνημα αποφάσισε επίσης (μαζί με μια άλλη ένωση νέων αλλοδαπών, την COONGI) τη δημιουργία ενός «τραπεζιού» από κοινού με ορισμένες ενώσεις που ασχολούνται με την ιθαγένεια καθώς και να διαφοροποιήσει τη στρατηγική συνηγορίας με τον εντοπισμό βραχυπρόθεσμων στόχων (την βελτίωση ορισμένων διοικητικών πρακτικών) και μακροπρόθεσμων στόχων (την σύνταξη νέας πρότασης για την μεταρρύθμιση του νόμου για την ιθαγένεια). Παραμένει σταθερή μια ισχυρή αφοσίωση προς την επικοινωνία, με στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διεύρυνση της δημόσιας υποστήριξης για τη μεταρρύθμιση. Για παράδειγμα, η διαδικτυακή καμπάνια *Obiettivo Cittadinanza* (Αντικειμενική Ιθαγένεια), που προωθείται σε συνεργασία με την ένωση *Cittadinanzattiva*, η οποία αφηγείται τις προσωπικές ιστορίες ορισμένων από τους ακτιβιστές του κινήματος και επικοινωνεί την κατάστασή τους ως Ιταλών πολιτών με συμπονετικό και άμεσο τρόπο, κινείται προς αυτή την κατεύθυνση.

ASGI - Association for Juridical Studies on Immigration

[Σύνδεσμος Νομικών Μελετών για τη Μετανάστευση]

Ομάδα ενάντια στις Διακρίσεις

Πεδίο παρέμβασης: Ενάντια στις διακρίσεις

Τοποθεσία: Τορίνο (Ιταλία)

Website: www.asgi.it

Η Οργάνωση

Η ASGI είναι μία οργάνωση κοινωνικής προώθησης που ιδρύθηκε το 1990 από μια ομάδα δικηγόρων, νομικών και μελετητών που δεσμεύονται να εγγυηθούν τα δικαιώματα των μεταναστών, των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων, των αλλοδαπών πολιτών που διαμένουν μόνιμα στην Ιταλία και των Ρομά. Η ASGI αποτελεί σημείο αναφοράς σε εθνικό επίπεδο για δικηγόρους, νομικούς, κοινωνικούς λειτουργούς, αντιρατσιστικές οργανώσεις και δημόσιους φορείς. Χάρη σε ένα ευρύ δίκτυο συνεργασίας με τα νομικά γραφεία των τοπικών οργανώσεων, η ASGI δραστηριοποιείται στη νομική προστασία αλλοδαπών πολιτών, στη σύνταξη κρατικής και κοινοτικής νομοθεσίας και στην προώθηση ενεργειών κατά των διακρίσεων στο αστικό και ποινικό δίκαιο. Η ASGI έχει συμβάλει ουσιαστικά στην άρση των θεσμικών διακρίσεων τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η αρχή της ισότητας στην πρόσβαση σε δικαιώματα, υπηρεσίες και εργασία καθοδηγεί τις πρωτοβουλίες του συλλόγου κατά των διακρίσεων, ο οποίος δραστηριοποιείται ενάντια στις διακρίσεις που πραγματοποιούνται από ιδιώτες (π.χ. στέγαση, τραπεζικές υπηρεσίες), διασφαλίζοντας την πρόσβαση σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης (υποστήριξη μητρότητας, πρόσβαση σε δημόσια στέγαση, παιδική μέριμνα, εισοδηματικό κριτήριο ιθαγένειας) και εργασία, με ιδιαίτερη έμφαση στις δημόσιες υπηρεσίες.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Η ASGI επιδιώκει να διασφαλίσει:

- Την αρχή της ισότητας για την επιτυχή ένταξη αλλοδαπών πολιτών στην Ιταλική κοινωνία και το ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να εργάζονται με βάση τις ικανότητές τους και όχι με βάση τον τύπο της άδειας διαμονής που διαθέτουν.
- Την πρόσβαση αλλοδαπών πολιτών στη δημόσια απασχόληση, καταπολε-

μώντας το φαινόμενο της «γκετοποίησης» και του «εθνοτικού» καταμερισμού της αγοράς εργασίας, σύμφωνα με τον οποίο οι αλλοδαποί πολίτες τείνουν να τοποθετούνται στους πιο αδύναμους, λιγότερο προστατευμένους και πιο εντατικούς τομείς εργασίας

- Την αναγνώριση των ίσων ευκαιριών στον κόσμο της εργασίας και την ενίσχυση των γνώσεων και των δεξιοτήτων των αλλοδαπών εργαζομένων.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Μέχρι σήμερα, ο σύλλογος έχει περιορισμένο αριθμό αλλοδαπών μελών, αλλά η καθημερινή επαφή και οι κοινωνικές σχέσεις και εμπιστοσύνη με αλλοδαπούς πολίτες που δημιουργούν τα μέλη-δικηγόροι κατά την άσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, διευκολύνουν τον προσδιορισμό των προτεραιοτήτων και των στρατηγικών τομέων που χρήζουν παρέμβασης. Η μεγαλύτερη συμμετοχή αλλοδαπών πολιτών σε δράσεις συνηγορίας και στις δραστηριότητες του συλλόγου είναι μια παρούσα ανάγκη, υπάρχει συνείδηση του γεγονότος ότι η καταγγελία και η αναφορά διακρίσεων θα μπορούσε να έχει ισχυρότερο αντίκτυπο εάν εμπλέκονταν τα ξένα πρόσωπα που θίγονται άμεσα. Παράλληλα, η ASGI επισημαίνει ότι πολλά άτομα που πλήττονται από διακρίσεις επιθυμούν να μην εκτεθούν δημόσια, ειδικά στα ΜΜΕ, ώστε να μην διακινδυνεύουν μια διπλή θυματοποίηση.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Η συνηγορική δραστηριότητα της ASGI εκφράζεται κυρίως σε δικαστικό επίπεδο, με την προώθηση προσφυγών κατά των διακρίσεων και στρατηγικών υποθέσεων. Ο σύλλογος δεν έχει καμία επαγγελματική προσωπικότητα αφιερωμένη στην συνηγορία ούτε ενεργεί με βάση τις στρατηγικές υπεράσπισης που εκπονούνται στο γραφείο. Κανονικά, η ταυτόχρονη εμφάνιση σε πολλές περιοχές της χώρας του ίδιου τύπου διεκδίκησης/διακρίσεων εμπνέει εθνικά συντονισμένη δράση συνηγορίας. Της επιλογής της δράσης προηγείται προσεκτική αξιολόγηση του εύλογου των αιτημάτων, της πραγματικής δυνατότητας απονομής δικαιοσύνης και της συλλογικής αξίας της δράσης. Οι επιτυχημένες δικαστικές πρωτοβουλίες που προωθεί η ASGI είναι πολλές, αλλά ανάμεσα στις σημαντικότερες των τελευταίων ετών δύο συγκεκριμένες ξεχωρίζουν.

Η πρώτη ήταν η προώθηση πολλών προσφυγών κατά των διακρίσεων, που σχετίζονταν με το αίτημα προς αλλοδαπούς πολίτες τρίτων χωρών (όπως προβλέπεται από ορισμένα δημοτικά και περιφερειακά ψηφίσματα) να αποδείξουν την έλλειψη ιδιοκτησίας στις χώρες καταγωγής τους. Έπρεπε να το αποδείξουν μέσω

της προσκόμισης πρωτότυπων εγγράφων έτσι ώστε να έχουν πρόσβαση σε δημόσια στέγαση ή σε επιδόματα ενίσχυσης ενοικίου.

Μια άλλη πρωτοβουλία αφορούσε τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε ορισμένες επιδοτούμενες κοινωνικές υπηρεσίες στα σχολικά κυλικεία και στα σχολικά λεωφορεία (οι οποίες τροποποιήθηκαν μετά την έγκριση ψηφίσματος από τον Δήμο Lodi τον Οκτώβριο του 2017). Σε αυτήν την περίπτωση, μετά τις αλλαγές, για να λάβουν τα οφέλη του νόμου και να μην πληρώσουν το πλήρες κόστος για την υπηρεσία σχολικής καντίνας και τη σχολική μεταφορά, οι οικογένειες αλλοδαπών παιδιών έπρεπε να προσκομίσουν, εκτός από το ISEE που απαιτούνταν και από τις Ιταλικές οικογένειες, ένα πιστοποιητικό που να βεβαιώνει την απουσία εισοδήματος στη χώρα καταγωγής τους. Μαζί με την έκτακτη κινητοποίηση της κοινωνίας των πολιτών, καταρχήν από τις οικογένειες αλλοδαπών παιδιών και τους Ιταλούς συνομηλίκους τους, μια πολύ αποτελεσματική εκστρατεία συνηγορίας λειτούργησε παράλληλα στα μέσα ενημέρωσης αλλά και στα κοινωνικά και νομικά επίπεδα αλληλεγγύης, οδηγώντας στην κατάργηση αυτής της θεσμικής διάκρισης.

Trama di Terre

[Plot of lands]

[Σύμπλεγμα οικοπέδων]

Πεδίο παρέμβασης: Ενάντια στις διακρίσεις

Τοποθεσία: Imola (Ιταλία)

Website: www.tramaditerre.it

Η Οργάνωση

Η Trama di Terre είναι μια διαπολιτισμική οργάνωση γυναικών από όλο τον κόσμο. Δραστηριοποιείται στην Imola από το 1997 και ιδρύθηκε από μια ομάδα 14 γυναικών πέντε διαφορετικών εθνικοτήτων, με στόχο να καλωσορίσει και να οικοδομήσει σχέσεις μεταξύ ντόπιων γυναικών και μεταναστριών, παράλληλα με τον αγώνα για τα δικαιώματα της αυτοδιάθεσης όλων, ενάντια στις διακρίσεις και στη ανδρική βία σε όλες τις μορφές της. Ένα διαπολιτισμικό κέντρο, ένα καταφύγιο για γυναίκες που αντιμετωπίζουν οικονομικές και στεγαστικές δυσκολίες, ένα καταφύγιο για γυναίκες θύματα καταναγκαστικών γάμων και εγκλημάτων «τιμής», ένα κέντρο κατά της βίας, εξαιρετικά καταφύγια για γυναίκες-αιτούσες άσυλο, ένα κέντρο υποδοχής SPRAR (Protection System for Asylum Seekers and Refugees - Σύστημα Προστασίας Αιτούντων Άσυλο και Προσφύγων) (αργότερα Siproimi-Sistema di Accoglienza e Integrazione-SAI, Σύστημα Υποδοχής και Ένταξης) είναι οι κύριες δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Τα μέλη της Trama di Terre θεωρούν θεμελιώδη τη δημιουργία συλλογικών χώρων όπου ντόπιες και ξένες γυναίκες μπορούν να συναντιούνται, να ανταλλάσσουν ιδέες, να υποστηρίζουν η μία την άλλη, να αγωνίζονται μαζί για την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους, να αποτρέπουν και να καταπολεμούν την έμφυλη βία, τον κοινωνικό αποκλεισμό, τις διακρίσεις και τον ρατσισμό. Ο πολιτιστικός, εθνικός και κοινωνικός πλουραλισμός και η συλλογική δράση της ομάδας θεωρούνται οι βασικοί άξονες της πολιτικής ταυτότητας και της κοινωνικής αποστολής του οργανισμού. Μεταξύ των προτεραιοτήτων στην τρέχουσα φάση, υπάρχει πρώτα η ανάγκη να ξεπεραστεί η έλλειψη συνολικής πολιτικής προσέγγισης για το φύλο, τις ίσες ευκαιρίες ως προς το φύλο και την καταγωγή (γεωγραφική, πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική). Το πολιτιστικό και εκπαιδευτικό έργο θεωρείται προτεραιότητα για την πρόληψη και την καταπολέμηση του καθημερινού

κοινωνικού ρατσισμού, που όχι μόνο ταυτίζεται με τις πιο αναγνωρίσιμες μορφές ρατσισμού αλλά και επικυρώνεται από το νόμο. Απαιτείται μια πολυπολιτισμική και διαπολιτισμική εκπαιδευτική πολιτική, αλλά και κατάρτιση των εκπαιδευτικών και αναγνώριση του πολιτιστικού πλουραλισμού της Ιταλικής κοινωνίας με γεγονότα. Ο τρόπος με τον οποίο οι θεσμοί τείνουν να σχετίζονται με αλλοδαπές γυναίκες θα πρέπει να αλλάξει, όπως και η θεσμική έννοια της υποδοχής, η οποία διατηρεί προκαταλήψεις στον τομέα της πρόνοιας.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Οι δραστηριότητες στην ατζέντα είναι:

- Η προώθηση χώρων αυτονομίας και συμμετοχής με στόχο την πλήρη εφαρμογή των αρχών της ισότητας, της ίσης κοινωνικής αξιοπρέπειας και ιθαγένειας ντόπιων γυναικών και μεταναστριών.
- Καταπολέμηση διαφορετικών μορφών διακρίσεων, αναγνώριση της διατομεακότητάς τους, η οποία επηρεάζει ιδιαίτερα τις μετανάστριες και εκείνες που είναι οικονομικά ασθενέστερες.
- Επιδίωξη της γυναικείας αυτοδιάθεσης και ενδυνάμωσης σε ιδιωτικούς αλλά και δημόσιους χώρους.
- Καταπολέμηση του φονταμενταλισμού κάθε είδους μέσω των δραστηριοτήτων του συλλόγου, ο οποίος καταπολεμά κάθε πατριαρχική κουλτούρα, Ιταλική ή ξένη, εστιάζοντας στην προσέγγιση του φύλου και στα δικαιώματα των γυναικών.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η οργάνωση αναπτύχθηκε χάρη στην ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των γυναικών. Το Trama di Terre είναι πρωτίστως ένα φιλόξενο καταφύγιο, αναγνωρισμένο στην περιοχή, που επιτρέπει στις γυναίκες που το πλησιάζουν να βρουν συναισθηματική εγγύτητα, να συνειδητοποιήσουν τις διακρίσεις που έχουν υποστεί, να μιλήσουν στον προστατευμένο χώρο της οργάνωσης, να βιώσουν μέσα στον χώρο την εμπειρία της πολιτικής συμμετοχής και, χάρη στη συλλογική εμπειρία, να κερδίσουν αυτή την εμπειρία και έξω. Η σχέση χτίζεται πρώτα και κύρια χάρη στις διάφορες προσφερόμενες υπηρεσίες, στις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, τις πολιτικές πρωτοβουλίες που προωθούνται από το διαπολιτισμικό κέντρο και από στόμα σε στόμα. Η διδασκαλία της Ιταλικής γλώσσας, οι ξενώνες, το κέντρο κατά της βίας, οι πολιτικές πρωτοβουλίες, η εκπαίδευση, αλλά επίσης η μαγειρική και η μουσική, είναι τα μονοπάτια μέσω των οποίων οι γυναίκες συναντώνται και γίνονται ενεργά μέλη της οργάνωσης.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Οι πρωτοβουλίες συνηγορίας που αναφέρει η οργάνωση είναι τρεις. Η πρώτη αφορά την προστασία των γυναικών που είναι θύματα καταναγκαστικών γάμων. Η Trama di Terre, αφού πραγματοποίησε έρευνα το 2011, άνοιξε ένα κέντρο υποδοχής με την υποστήριξη του ιδρύματος Vodafone και της ActionAid. Όταν τελείωσε το έργο, η οργάνωση προσπάθησε να πείσει τον δήμο να υποστηρίξει τη συντήρηση του κέντρου, δυστυχώς χωρίς επιτυχία. Μια δεύτερη μάχη ήταν επιτυχής. Αφού είχε ζητήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη στέγαση για ανύπαντρες γυναίκες με παιδιά (μετανάστρες και γηγενείς), το 2015-2016 ο Δήμος άλλαξε τον τρόπο υπολογισμού της βαθμολογίας για την πρόσβαση στη δημόσια στέγαση, αναγνωρίζοντας υψηλότερη βαθμολογία στις γυναίκες που εξέρχονται από καταστάσεις βίας. Όχι πραγματική καμπάνια, αλλά μια πρωτοβουλία που φαίνεται ωστόσο ενδιαφέρουσα είναι η συνάντηση που διοργανώθηκε με τον Δήμαρχο στις 19 Ιουνίου 2021, Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων. Ορισμένοι αιτούντες άσυλο παρέδωσαν στον Δήμαρχο μια επιστολή στην οποία εξηγούσαν πολύ ξεκάθαρα τα πραγματικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην έξοδό τους από το σύστημα υποδοχής, για μία έξοδο που θα τους εγγυάται κοινωνική και οικονομική ανεξαρτησία και αυτονομία από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

MEDU

[Medici per i Diritti Umani – Doctors for human rights]

Γιατροί για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Πεδίο παρέμβασης: Υγεία και εργασία

Τοποθεσία: Ρώμη

Website: mediciperidirittiumani.org

Η Οργάνωση

Το Medici per i Diritti Umani (MEDU) είναι μία ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική ανθρωπιστική οργάνωση που ιδρύθηκε από μια ομάδα γιατρών, μαιών και άλλων εθελοντών που συμμετείχαν σε μια αποστολή υγείας με τις αυτόχθονες κοινότητες Kichwa των Άνδεων του Ισημερινού. Η MEDU ιδρύθηκε επίσημα το 2004 στη Ρώμη με στόχο τη θεραπεία και τη μαρτυρία, την παροχή υγειονομικής βοήθειας στους πιο ευάλωτους πληθυσμούς και - ξεκινώντας από την ιατρική πρακτική - την καταγγελία παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικότερα του αποκλεισμού από την πρόσβαση σε θεραπεία. Στη MEDU, δεν υπάρχουν αριθμητικά στοιχεία αποκλειστικά για την στρατηγική συνηγορίας.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Οι πολιτικές προτεραιότητες είναι η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γενικότερα και ειδικότερα η προώθηση του δικαιώματος στην υγεία για τις πιο ευάλωτες πληθυσμακές ομάδες.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Τα θέματα με τα οποία ασχολείται η οργάνωση σήμερα είναι:

- Καταπολέμηση της εργασιακής εκμετάλλευσης στη γεωργία.
- Προώθηση της πρόσβασης στην πρωτοβάθμια περίθαλψη και την ψυχική υγεία για όλους.
- Καταπολέμηση των βασανιστηρίων και της σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που προσεγγίζονται από τα έργα της MEDU συμμετέχουν στις δράσεις συνηγορίας μέσω των άμεσων μαρτυριών που παρέχουν. Αυτές οι μαρτυρίες συγκεντρώνονται σε δημόσιες εκθέσεις, δελτία τύπου

και έγγραφα που απευθύνονται στα θεσμικά όργανα. Οι μετανάστες/πρόσφυγες ενημερώνονται για τις θεσμικές δραστηριότητες συνηγορίας και ενημέρωσης της κοινής γνώμης που πραγματοποιούνται και παρέχουν τα κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία και τις μαρτυρίες τους υπογράφοντας μια ενημερωμένη συγκατάθεση, γνωρίζοντας ότι θα περιλαμβάνονται σε εκθέσεις και έγγραφα συνηγορίας. Σε σπάνιες περιπτώσεις, μετανάστες και πρόσφυγες τους οποίους προσέγγισε η κινητή κλινική σε επισφαλείς οικισμούς, συμμετείχαν σε θεσμικές συναντήσεις και στρογγυλά τραπέζια με τοπικούς φορείς. Αυτού του είδους η εμπλοκή είναι δύσκολη τόσο επειδή η MEDU δεν έχει αναγνωρίσιμες, ηγετικές προσωπικότητες όσο και επειδή οι άνθρωποι που συναντώνται ζουν σε εξαιρετικά επισφαλείς κοινωνικές συνθήκες στέγασης και έχουν ισχνή πολιτική εκπροσώπηση. Η συμμετοχή και η καθοδήγηση προϋποθέτουν ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και οργανωτική εργασία που απαιτεί χρόνο και συγκεκριμένες δεξιότητες, καθώς και δημιουργία ενός κοινού συναισθήματος, νομική και πολιτική αναγνώριση και εντοπισμό κοινών ζητημάτων και προβλημάτων. Το πρώτο εμπόδιο που συναντά η MEDU στην ενθάρρυνση της άμεσης συμμετοχής μεταναστών/προσφύγων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών συνηγορίας είναι η απουσία μακροπρόθεσμης στρατηγικής. Οι πρωτοβουλίες συνηγορίας σχεδιάζονται κατά περίπτωση, με βάση στοιχεία που συγκεντρώνονται επί τόπου κατά την υλοποίηση του έργου. Το δεύτερο εμπόδιο είναι η απουσία ηγετικών προσωπικοτήτων στη MEDU. Το τρίτο εμπόδιο είναι η επισφάλεια των νομικών συνθηκών και των συνθηκών διαβίωσης των μεταναστών, η έλλειψη οργανωμένων ομάδων και η ασθενής πολιτική εκπροσώπηση μεταναστών και προσφύγων (λόγω της χαμηλής κοινωνικο-νομικής αναγνώρισης).

Η εμπειρία της συνηγορίας

Οι πρωτοβουλίες συνηγορίας διαμορφώνονται ανά διαστήματα με βάση τα όσα διαπιστώνονται κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων φροντίδας και ενημέρωσης στο πεδίο. Οι συντονιστές κάθε έργου μοιράζονται θέματα και ζητήματα ενδιαφέροντος με το προσωπικό και στη συνέχεια, με την υποστήριξη του γενικού συντονιστή και, ανάλογα με την περίπτωση, την υποστήριξη των συντονιστών των εθνικών και διεθνών γραφείων, χαράσσεται η στρατηγική. Μια δράση συνήθως περιλαμβάνει ένα πρώτο επίπεδο συλλογής δεδομένων, συστηματοποίησης και επεξεργασίας, ακολουθούμενο από τον εντοπισμό πολιτικών συνομιλητών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, στους οποίους υποβάλλονται αναλυτικά αρχεία. Παράλληλα, τα δεδομένα τροφοδοτούν δημόσιες αναφορές, οι οποίες επίσης προωθούνται απευθείας στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής που σχετίζονται με

τα επιμέρους ζητήματα. Η MEDU αναφέρει ως παράδειγμα το έργο Terragiusta, μία καμπάνια ενάντια στην εκμετάλλευση των αλλοδαπών εργατών στη γεωργία, που ξεκίνησε το 2014. Αυτή η ετήσια καμπάνια ταυτοποίησε κάποια περίπλοκα και αλληλένδετα αίτια των συνθηκών εκμετάλλευσης.

Πρώτον: οι άδικοι μηχανισμοί της αγροδιατροφικής αλυσίδας (θεσμικό επίπεδο υπεράσπισης: η MEDU ζήτησε και πέτυχε να είναι μέρος του Caporalato Table). Δεύτερον: η νομική επισφάλεια των μεταναστών (η MEDU εισήγαγε εργαζόμενο επί των νομικών και στις εκθέσεις αναλύει τις νομικές συνθήκες, προβάλλοντας και συγκεκριμένες προτάσεις).

Τέλος: η εκτεταμένη παρανομία (πολιτικό επίπεδο: συνομιλία και συμμετοχή σε θεσμικές συζητήσεις, δημόσια καταγγελία μέσω αναφορών, αναρτήσεων, εγγράφων ανάλυσης που διαβιβάστηκαν στους αρμόδιους φορείς και στη συνέχεια δημοσιοποιήθηκαν). Οι αναφορές περιέχουν πάντα συγκεκριμένες προτάσεις που απευθύνονται σε επιμέρους φορείς για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν επισημανθεί (στην προκειμένη περίπτωση: Κυβέρνηση, Περιφέρεια, ASP, Νομός, Αστυνομία και Δήμοι).

CSA EX CANAPIFICIO

[Former Hemp fiber mill]

[Πρώην Μύλος ινών κάνναβης]

Πεδίο παρέμβασης: Εργασιακό και μεταναστευτικό δίκαιο

Τοποθεσία: Καζέριτα

Website: www.csaexcanapificio.it

Η Οργάνωση

Η εθελοντική οργάνωση «Comitato per il centro sociale» (Επιτροπή για το κοινωνικό κέντρο) ιδρύθηκε το 1995 με έδρα αρχικά στο δημοτικό κτίριο του Ex-Macello, στην Καζέριτα. Με το πέρασμα των χρόνων, η οργάνωση έχει πραγματοποιήσει μακρά κοινωνική δράση στην περιοχή, της οποίας η διεισδυτικότητα και η αξία για κοινωνία και πολίτες αναγνωρίζεται πλέον ομόφωνα από κατοίκους και φορείς. Στον ίδιο χώρο, υπάρχει το Κίνημα Μεταναστών και Προσφύγων της Καζέριτα, που μετράει χιλιάδες ξένους πολίτες και αγωνίζεται για την εφαρμογή του δικαιώματος ασύλου και ενάντια στην εργασιακή εκμετάλλευση των 'παράτυπων' μεταναστών, ενάντια στην Καμόρα και σε κάθε μορφής ρατσισμό, για τη νομιμοποίηση των αλλοδαπών πολιτών, το εκλογικό δικαίωμα και την ιθαγένεια.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η οργάνωση, με τη βοήθεια και την πλήρη συμμετοχή των μεταναστών, έχει δημιουργήσει πολυάριθμες πολιτιστικές, κοινωνικές και ψυχαγωγικές πρωτοβουλίες για να καλύψει τις ανάγκες της περιοχής και των πολιτών της, ντόπιων και ξένων. Οι βασικοί στόχοι είναι η προώθηση της κριτικής συνείδησης και της ενεργούς συμμετοχής, η προστασία των δικαιωμάτων των πιο αδύναμων, η προώθηση πολιτικών ένταξης και η διάδοση των αξιών της ειρήνης, της αλληλεγγύης και της πολυπολιτισμικότητας.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Σε εθνικό επίπεδο, η οργάνωση:

- αγωνίζεται για την υπέρβαση του Ν. 189/2002 του λεγόμενου "Bossi-Fini". Το Ex Canapificio συνέβαλε επίσης ουσιαστικά στη συλλογή υπογραφών και στην δημοφιλή πρωτοβουλία για τη σύνταξη νόμου της καμπάνιας «Ero straniero» ('ήμουν ξένος'), με στόχο τη μεταρρύθμιση της νομοθεσίας για τη μετανάστευση και το άσυλο, και το θεωρεί ως εξαιρετικό σημείο εκκίνησης που συνοψίζει πλήρως την αποστολή του συλλόγου:

- αγώνας για την υπέρβαση των λεγόμενων «διαταγμάτων ασφαλείας» και για την εισαγωγή και εύρυθμη λειτουργία του νέου νομικού θεσμού προστασίας για ειδικές περιπτώσεις.
- αγώνας για την προώθηση μιας σειράς δράσεων για ισότιμη πρόσβαση στα εμβόλια κατά του Covid 19 για μετανάστες με και χωρίς άδεια παραμονής, ορισμένοι από τους οποίους δεν έχουν κάρτα υγείας, δεν έχουν αριθμό φορολογικό μητρώου ή έχουν αριθμητικό φορολογικό κωδικό.

Το Ex Canapificio αποτελεί μέρος του Forum Per Cambiare l'Ordine delle Cose (Φόρουμ για την Αλλαγή της Τάξης Πραγμάτων), με το οποίο προωθεί την κοινή δράση και τη δικτύωση.

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές πολιτικές, η οργάνωση θεωρεί τη μεταρρύθμιση του Κανονισμού του Δουβλίνου και την κριτική στην υπάρχουσα δομή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Μετανάστευση ως κεντρικά ζητήματα.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Στην οργανωτική δομή του Κοινωνικού Κέντρου, υπάρχουν τόσο εθελοντές ακτιβιστές όσο και αμειβόμενοι εργαζόμενοι στο πλαίσιο του πρώην προγράμματος Sprar (τώρα SAI-Siproimi), αλλοδαποί πολίτες αλλά και Ιταλοί, με ίσα επίπεδα ρόλων και ευθυνών. Υπάρχουν άνθρωποι που ασχολούνται με την υποδοχή, άλλοι με το γραφείο νομικής βοήθειας, άλλοι με δραστηριότητες κοινωνικής ένταξης όπως το γραφείο υποστήριξης εισοδήματος, και εργάζονται πάντα όλοι σε μικτές ομάδες (Ιταλοί και αλλοδαποί). Για τον σύλλογο, αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας ενεργού και συμπεριληπτικής συμμετοχής. Οι προτεραιότητες στις δράσεις συνηγορίας που θα αναληφθούν αποφασίζονται με μια απλή μεθοδολογία που ξεκινά με την έρευνα στο πεδίο, κυρίως μέσω των αιτημάτων που υποβάλλονται στο γραφείο, το οποίο έχει διαμορφωθεί ως γραφείο βοήθειας, προσανατολισμού, ανάληψης ευθύνης, νομικής προστασίας, αλλά κυρίως για αγώνα και διεκδίκηση. Η μετατροπή των ατομικών αξιώσεων σε συλλογικές διεκδικήσεις ενθαρρύνει τον δρόμο, την επιλογή της συμμετοχικότητας. Το μεγαλύτερο εμπόδιο για την πλήρη εμπλοκή των μεταναστών είναι αναμφίβολα η διακοπή και η ασυνέχεια αυτών των συμμετοχικών διαδρομών λόγω της προτεραιότητας αναγκών που συνδέονται με την ιδιωτική ζωή, όπως η μετακίνηση αλλού για εργασία, η συνεχής επισφάλεια ή η απώλεια της άδειας διαμονής.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το Ex Canapificio έχει πραγματοποιήσει πολλές πρωτοβουλίες συνηγορίας όλα αυτά τα χρόνια. Πρώτον, το 2010, η οργάνωση κάλεσε την 'roundabout strike'

κατά της αδήλωτης εργασίας, για να καταγγείλει δημόσια την εργασιακή εκμετάλλευση. Μετά την απεργία, ξεκίνησε μια διαδικασία που οδήγησε στη σύναψη πρωτοκόλλου με την Εισαγγελία το 2011, το οποίο εκτός από την προστασία των θυμάτων σεξουαλικής εκμετάλλευσης, περιλάμβανε τελικά και εκείνα της εργασιακής εκμετάλλευσης.

Μια άλλη σημαντική καμπάνια είναι το Σχέδιο SVI (Σχέδιο για Ευάλωτα και Εκμεταλλεζόμενα Άτομα). Το Ex Canapificio δημιούργησε τόσο μια επικοινωνιακή εκστρατεία όσο και ένα σχέδιο προτάσεων που απευθύνονταν στην τοπική και στην εθνική κυβέρνηση. Το σχέδιο προέβλεπε τη διενέργεια απογραφής των ανθρώπων και την υποστήριξή τους σε μια διαδικασία που θα τους έβγαζε από την κατάσταση της «παρατυπίας», χάρη σε μια συμφωνία που ορίστηκε άμεσα με το Υπουργείο Εσωτερικών και τις Περιφερειακές Επιτροπές που εξετάζουν τα αιτήματα ασύλου. Το σχέδιο προέβλεπε επίσης ένα είδος συμφώνου, το οποίο, μετά την τακτοποίηση, πρόσφερε τη δυνατότητα έναρξης μαθημάτων κατάρτισης και επιχορήγησης εργασίας. Ήταν μια θεσμική διαδρομή, που έφερε τα οφέλη της τόσο σε περιφερειακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, που συχνά λαμβάνεται ως σημαντικό παράδειγμα συνεργασίας, συμπερίληψης και ενσωματωμένης επίλυσης συγκρούσεων.

Associazione 21luglio
[Association 21 July]
[Οργάνωση 21 Ιουλίου]

Πεδίο παρέμβασης: Στέγαση και καταπολέμηση διακρίσεων
Τοποθεσία: Ρώμη (Ιταλία)
Website: www.21luglio.org

Η Οργάνωση

Η οργάνωση 21 Ιουλίου ιδρύθηκε στη Ρώμη στις 6 Απριλίου 2010. Είναι μία μη κερδοσκοπική οργάνωση που υποστηρίζει ομάδες και άτομα σε συνθήκες ακραίου διαχωρισμού και διακρίσεων, προστατεύοντας τα δικαιώματά τους και προάγοντας την ευημερία κοριτσιών και αγοριών.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η οργάνωση ασχολείται με κοινότητες και ομάδες που ζουν σε συνθήκες ακραίου οικιστικού διαχωρισμού σε αστικό επίπεδο, προστατεύει τα δικαιώματα των παιδιών και εργάζεται προσπαθώντας να παρέμβει σε ό,τι δημιουργεί και παράγει παραβιάσεις δικαιωμάτων στον τομέα του ακραίου διαχωρισμού σε συστημικό επίπεδο. Λειτουργεί πρώτα και κύρια στα περίχωρα της Ρώμης. Ενώ σε εθνικό επίπεδο, έχοντας αναγνωρίσει το «στρατόπεδο των Ρομά» ως έναν κατ'εξοχήν τόπο θεσμικών διακρίσεων, από τον οποίο απορρέουν άλλες παραβιάσεις δικαιωμάτων (από το δικαίωμα στην εκπαίδευση έως το δικαίωμα στην υγεία και στην εργασία), προωθεί δράσεις συνηγορίας με στόχο την υπέρβαση γενικά αυτών των τόπων διακρίσεων, στους οποίους περίπου 18.000 άτομα ζουν απομονωμένα και διαχωρισμένα από τους υπόλοιπους σε «εθνοτική» βάση. Με τα χρόνια, η οργάνωση 21 Ιουλίου ανέπτυξε μια μέθοδο που - χωρίς καμία «εθνοτική» χροιά - πηγάζει από μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα και κινείται κατά μήκος δύο αξόνων. Η πρώτη αφορά τις ενέργειες «στο πλαίσιο» κοινοτήτων που εκτίθενται σε διακρίσεις, με στόχο τη συμμετοχή των υπεύθυνων λήψης πολιτικών αποφάσεων, των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας σε μια αλλαγή προσέγγισης τόσο στη διαχείριση του δημόσιου λόγου όσο και σε πολιτικές ενέργειες που έχουν αντίκτυπο στην συνθήκες διαβίωσης αυτών των κοινοτήτων. Η δεύτερη, αφορά δράσεις «σε πλαίσιο», εμπλέκοντας μέλη κοινοτήτων που ζουν σε καταστάσεις διαχωρισμού και αποκλεισμού.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Η οργάνωση:

- Σε τοπικό επίπεδο, λειτουργεί στη γειτονιά Tor Bella Monaca της Ρώμης, στο εκπαιδευτικό και πολιτιστικό κέντρο ανάπτυξης Ex Fienile, ένα κτίριο που διαχειρίζεται ο Δήμος της Ρώμης σε ένα ATS του οποίου η Οργάνωση 21 Ιουλίου είναι επικεφαλής. Δημοσίευσε επίσης την Ατζέντα Ρομά 2021, μια ερευνητική εργασία που απευθύνεται στους υπεύθυνους λήψης πολιτικών αποφάσεων της μελλοντικής δημοτικής διοίκησης, με ακριβή στόχο την υπέρβαση των καταυλισμών των Ρομά της πόλης προτείνοντας ένα ακριβές χρονοδιάγραμμα.
- Σε εθνικό επίπεδο, η κύρια δράση συνηγορίας είναι η ενθάρρυνση της μετάβασης από την απλή καταγγελία και την νομική δράση προς την συμπόρευση με τις διοικήσεις στις διαδικασίες υπέρβασης των καταυλισμών Ρομά.
- Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η στρατηγική στοχεύει στην «απο-εθνοποίηση» του ζητήματος των Ρομά.
- Τον Ιούνιο του 2021, η οργάνωση καθόρισε τη στρατηγική της συνηγορίας της για τα επόμενα επτά χρόνια, έως το 2028.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Το Διοικητικό Συμβούλιο, που εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση, έχει καθήκον να εφαρμόζει τις γενικές κατευθύνσεις που θέτει η Συνέλευση και να προωθεί όλες τις πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην επίτευξη των κοινωνικών στόχων. Ανάμεσα στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι και τρεις Ρομά. Η οργάνωση προωθεί την άμεση εμπλοκή των Ρομά και προσπαθεί να πετύχει τις πρωτοβουλίες του κρατώντας υποστηρικτικό ρόλο. Η οργάνωση, στις δράσεις συνηγορίας της, εμπνέεται από τη μεθοδολογία Οργάνωσης Κοινοτήτων του Saul Alinsky της Σχολής του Σικάγο, η οποία περιλαμβάνει μια καμπάνια ακρόασης, τον εντοπισμό ηγετών της κοινότητας και τη διαδικασία ανάλυσης, μελέτης και συζήτησης σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής μιας δράσης συνηγορίας.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το 2014, στη Ρώμη, η οργάνωση τάχθηκε στο πλευρό των κατοίκων ενός στρατοπέδου περίπου σαράντα Ρομά από τη Ρουμανία που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας στην πολιτική μάχη κατά της αναγκαστικής έξωσης και υποστήριξε αυτούς τους ανθρώπους σε μια διαδικασία διεκδίκησης εναλλακτικής λύσης στέγασης στον ίδιο τον καταυλισμό. Μια πιο πρόσφατη δράση συνηγορίας είναι

αυτή που σχετίζεται με την Περιοχή F, μια δράση πολύ μεγαλύτερη σε διάρκεια και πιο δομημένη καθώς διήρκεσε αρκετούς μήνες, κατά τη διάρκεια των οποίων η οργάνωση διαχειριζόταν συναντήσεις και συγκεντρώσεις, έγιναν τρεις δηλώσεις στη Ρώμη, με πολλούς συμμετέχοντες, μια ανοιχτή επιστολή προς τον δήμαρχο της Ρώμης και μεγάλη κάλυψη από τον Τύπο. Τελικά, τα ενενήντα άτομα, που επρόκειτο να εκκενωθούν στις αρχές Σεπτεμβρίου 2020, τοποθετήθηκαν όλα σε δημοτικές κατοικίες, χάρη και στον εντοπισμό ηγετικών προσωπικοτήτων στην κοινότητα που μεσολάβησαν και υποστήριξαν τη διαδικασία.

ΕΛΛΑΔΑ

Κατάληψη στέγης, στήριξη προσφύγων, Αθήνα

Πεδίο παρέμβασης: Στέγαση

Το κίνημα

Ο Χαράλαμπος Τσαβδάρουγλου έγραψε μια σειρά ακαδημαϊκών άρθρων αναλύοντας και θεωρητικά τις πρωτοβουλίες στέγασης για τους πρόσφυγες που προωθούνται από αναρχικές ομάδες στην Αθήνα. Η δουλειά του φέρνει στο φως πολλά στοιχεία που μπορεί να είναι πολύ ενδιαφέροντα για το έργο μας: την αλληλεπίδραση με τους πρόσφυγες, την ενδυνάμωσή τους σε μια επιτυχημένη αναζήτηση ενός εναλλακτικού μοντέλου ένταξης που αντιμετωπίστηκε με εχθρότητα από τις κυβερνητικές αρχές.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες στις οποίες στόχευαν οι στεγαστικές πρωτοβουλίες των αναρχικών ομάδων στην Αθήνα ήταν διπλές. Από τη μία ήθελαν να παρέχουν στέγη, φαγητό και ένα μέρος όπου θα μπορούσε να προστατεύεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια σε αντίθεση με την κατάσταση στους καταυλισμούς γύρω από την Αθήνα. Από την άλλη πλευρά, το έργο είχε στόχο να φέρει στην πόλη της Αθήνας τους πρόσφυγες για να διευκολύνει την ένταξή τους και τη ζωή τους μέσα στην πόλη.

Η αποστολή/πολιτική ατζέντα

Η μετακόμιση στην πόλη μέσα σε ένα καταφύγιο-κατάληψη είναι από μόνη της πολιτική καθώς ανοίγει έναν νέο ορίζοντα ζωής για τους πρόσφυγες. Αυτό είναι που κατευθύνει την ιδέα της ενδυνάμωσής τους μέσα από ένα οριζόντιο μοντέλο οργάνωσης που μπορεί να οικοδομήσει έναν νέο χώρο στον οποίο η αξιοπρέπεια, η αλληλεγγύη και η ένταξη μπορούν να λάβουν χώρα μακριά από τους καταπιεστικούς περιορισμούς με τους οποίους αυτοί οι άνθρωποι έχουν έρθει αντιμέτωποι στα ‘κυβερνητικά’ στρατόπεδα. Εν ολίγοις, η ιδέα είναι να εργαστούμε πέρα από τα όρια του έθνους-κράτους.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Η πρακτική της αυτονομίας ήταν πολύ ξεκάθαρη σε αυτή την κατάληψη. Η αυ-

τοοργάνωση ασκείται από την αρχή. Ακόμα και οι καθημερινές ανάγκες, (μαγείρεμα, φύλαξη των εισόδων της κατάληψης, ψώνια, κ.λπ.), οργανώνονται ακολουθώντας ένα οριζόντιο πλαίσιο στο οποίο οι ρόλοι αλλάζουν συνεχώς έτσι ώστε να αποφευχθεί η συσσώρευση δύναμης.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το City Plaza στην Αθήνα έκανε πράξη αυτό το συμμετοχικό μονοπάτι. Οι συνέργειες που αυτό το μονοπάτι δημιούργησε μεταξύ των διαφορετικών ομάδων ανθρώπων διευκόλυναν τη δόμηση μιας ετερογενούς ομάδας που διαμόρφωσε δεσμούς αλληλεγγύης μέσω της καθημερινής εργασίας στις κουζίνες, την καθαριότητα κ.λπ., αλλά βοήθησε επίσης να ξεπεραστούν τα γλωσσικά εμπόδια με έναν ενδιαφέροντα συγκερασμό γλωσσών όπου η κάθε ομάδα μάθαινε από την άλλη μόνο και μόνο για να επικοινωνήσει. Αλλά το πιο σημαντικό, το City Plaza στην Αθήνα έγινε ένας χώρος ελευθερίας και αξιοπρέπειας, μακριά από τη θεσμική απανθρωποποίηση και ατομικοποίηση των στρατοπέδων συγκέντρωσης προσφύγων, στο οποίο οι μετανάστες και οι πρόσφυγες θα μπορούσαν να επαναπροσδιορίσουν το νόημα της ύπαρξής τους.

Αλληλεγγύη Λέσβου [Lesvos Solidarity]

Πεδίο παρέμβασης:

Μεταναστευτικές πολιτικές και πρόσβαση στο άσυλο

Τοποθεσία: Μυτιλήνη (Λέσβος)

Website: lesvossolidarity.org

Η Οργάνωση

Η Αλληλεγγύη Λέσβου είναι μια ελληνική ΜΚΟ επίσημα καταγεγραμμένη από το 2016 που γεννήθηκε από το δίκτυο αλληλεγγύης «The Village of Altogether», το οποίο από το 2012 είχε αρχίσει να φιλοξενεί πρόσφυγες στον καταυλισμό ΠΙΚΠΑ στη Λέσβο. Το ΠΙΚΠΑ ήταν μια εγκαταλελειμμένη κρατική παιδική θερινή κατασκήνωση που παραδόθηκε από τις δημοτικές αρχές στο δίκτυο αλληλεγγύης. Το ΠΙΚΠΑ ήταν μια μοναδική πρωτοβουλία και αντιπροσώπευε ένα εναλλακτικό μοντέλο απέναντι από το κρατικό σύστημα των στρατοπέδων. Ήταν ένας τόπος συμπερίληψης και ενεργούς συμμετοχής, ο πρώτος ανοιχτός καταυλισμός προσφύγων στην Ελλάδα που δημιούργησε ισχυρούς δεσμούς αλληλεγγύης. Δυστυχώς, το ΠΙΚΠΑ εκκενώθηκε τον Οκτώβριο του 2020 από τις κρατικές αρχές. Μετά την επιβολή του συμφώνου ΕΕ-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016, ο αριθμός των προσφύγων στη Λέσβο αυξήθηκε κατακόρυφα. Ως εκ τούτου, για την καλύτερη ανταπόκριση σε αυτές τις προκλήσεις και την καλύτερη διαχείριση των δωρεών, ιδρύθηκε η Αλληλεγγύη Λέσβου ως επίσημη ΜΚΟ. Έκτοτε, η Αλληλεγγύη Λέσβου πρωτοστατεί σε δράσεις υποστήριξης προσφύγων και ντόπιων, όπως το Κέντρο Υποστήριξης Mosaik, ένα κοινωνικό κέντρο στη Μυτιλήνη που προσφέρει δραστηριότητες και καταρτίσεις εκπαίδευσης ή το ιατρικό κέντρο Ασκληπιός, μια κλινική που προσφέρει υπηρεσίες τόσο σε πρόσφυγες όσο και σε ντόπιους, συνδέοντάς τους με δημόσιες υπηρεσίες και προσφέροντας ψυχοκοινωνική και υγειονομική υποστήριξη. Ο οργανισμός διοργανώνει εργαστήρια για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για τους πρόσφυγες και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους. άνοιξε ένα νέο πρόγραμμα στέγασης για γυναίκες και για γυναίκες με παιδιά. Τέλος, η Αλληλεγγύη Λέσβου οργανώνει δράσεις για πρόσφυγες ώστε να τους συνδέσει με την τοπική κοινωνία και υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η Αλληλεγγύη Λέσβου προσπαθεί να εξασφαλίσει πρόσβαση σε τεκμήρια, προ-

στασία και αξιοπρεπείς συνθήκες υποδοχής, οι οποίες έχουν σταδιακά περικυβηθεί από την ελληνική κυβέρνηση μετά την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα: δημόσιες υπηρεσίες, υγεία και κοινωνική ασφάλιση. Η οργάνωση αγωνίζεται επίσης για την πρόσβασή τους στα πιο βασικά δικαιώματα, όπως φαγητό, στέγη και εγκαταστάσεις υγιεινής, που σε πολλά Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και στρατόπεδα συγκέντρωσης προσφύγων της ηπειρωτικής χώρας εξακολουθούν να αποτελούν μεγάλο ζήτημα. Εν ολίγοις, προσπαθούν να καλύψουν ολοκληρωτικά τα τεράστια κενά των πολιτικών υποδοχής για να βελτιώσουν, σε ένα πολύ εχθρικό πλαίσιο, την υποδοχή μεταναστών και προσφύγων.

Η αποστολή/πολιτική αξέντα

Η δημιουργία χώρων αλληλεγγύης με βάση την κοινότητα, την παροχή αξιοπρεπών υποδοχής και την υποστήριξη σε άτομα που έχουν ανάγκη, την προώθηση της ένταξης και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Ήδη στο ΠΚΚΠΑ, το δίκτυο αλληλεγγύης εργάστηκε για να δημιουργήσει μια κοινότητα μέσα στον καταυλισμό, ώστε οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο να μπορούν να λαμβάνουν συλλογικές αποφάσεις για τη χρήση του χώρου, για να εκφράσουν τις ανάγκες τους και να επιλύσουν μόνοι τους τις διαφωνίες τους. Πολλές δράσεις στις οποίες συμμετείχε η Αλληλεγγύη Λέσβου προήλθαν αυθόρμητα από πρόσφυγες, όπως οι διαδηλώσεις στο στρατόπεδο της Μόριας το 2017, στις οποίες η οργάνωση παρείχε την υποστήριξή της. Η Αλληλεγγύη Λέσβου υποστηρίζει και ενδυναμώνει αυτές τις αυθόρμητες πρωτοβουλίες ενημερώνοντας τους ανθρώπους για τα δικαιώματά τους και για τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν, διαδίδοντας τη φωνή τους στα μέσα ενημέρωσης και μερικές φορές παρέχοντας πρακτική υποστήριξη. Η οργάνωση έχει επίσης προσλάβει πρόσφυγες στο προσωπικό της ως διερμηνείς και πολιτιστικούς διαμεσολαβητές.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το 2017, το στρατόπεδο συγκέντρωσης προσφύγων της Μόριας είχε σοβαρά προβλήματα με τα τρόφιμα, το ηλεκτρικό ρεύμα, τις εγκαταστάσεις πλυσίματος και γενικά με τις πιο βασικές υπηρεσίες. Ένα ισχυρό κίνημα κατοίκων του στρατοπέδου άρχισε να οργανώνεται και να διαμαρτύρεται για αυτά τα προβλήματα, καθώς και να ζητά τη δυνατότητα μετακίνησης. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε το κίνημα διαμαρτυρίας «#opentheislands», το οποίο ήταν μια πολύ δυνα-

τή και ουσιαστική πρωτοβουλία. Η διαμαρτυρία ήταν πολύ καλά οργανωμένη. Προήλθε από τα κινήματα βάσης των αιτούντων άσυλο και όχι από τοπικές οργανώσεις που προσποιούνται ότι μιλούν εξ ονόματός τους. Η Αλληλεγγύη Λέσβου τους παρείχε χώρο να συναντηθούν και να συζητήσουν τις ενέργειές τους ανοίγοντας το κέντρο Mosaik. Επιπλέον, τους βοήθησε επίσης στην σύλληψη και ανταλλαγή ιδεών, στις αναφορές και τις ανακοινώσεις, στη διάδοση της φωνής τους στα μέσα ενημέρωσης και σε άλλους οργανισμούς και στη συμμετοχή στις διαδηλώσεις. Οι πρόσφυγες τους ζήτησαν να είναι παρόντες και εκείνοι όσο το δυνατόν περισσότερο στις δράσεις τους καθώς πίστευαν ότι η παρουσία «λευκών ανθρώπων» μπορούσε να προκαλέσει διαφορετική αντίδραση των αρχών στις ενέργειές τους.

Generation 2.0

Πεδίο παρέμβασης: Ιθαγένεια & Εργατικό Δίκαιο

Τοποθεσία: Αθήνα

Website: g2red.org

Η Οργάνωση

Η Generation 2.0 RED είναι μία μη κερδοσκοπική οργάνωση που αποτελείται από άτομα διαφορετικής καταγωγής, κυρίως «νεαρούς μετανάστες 2ης γενιάς». Ιδρύθηκε το 2013 με πρωταρχικό στόχο την προώθηση της θέσπισης νομικού πλαισίου για την ιθαγένεια για τους μετανάστες 2ης γενιάς. Τώρα που ο στόχος αυτός έχει επιτευχθεί ως επί το πλείστον στην Ελλάδα, ο κύριος στόχος έχει εξελιχθεί στην κατανόηση του δικαιώματος της ιθαγένειας των μεταναστών γενικά και της νόμιμης διαμονής των μεταναστών, ξεπερνώντας τα προβλήματα που προκύπτουν κατά την πορεία τους προς την ένταξη. Όλα αυτά τα κάνει μέσα από ενέργειες που περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, έρευνα για τα νέα νομοσχέδια που αφορούν την ιθαγένεια και τη διαμονή τα οποία συζητούνται στη Βουλή. Διατυπώνει σχόλια για αυτούς τους νόμους και προτείνει προτάσεις προκειμένου να βεβαιωθούν ότι ο νόμος δεν απειλεί τα δικαιώματα των μεταναστών, όπως έκαναν με τον νόμο 45/47, που στόχευε στη θέσπιση, μεταξύ άλλων, αυστηρών οικονομικών κριτηρίων για την απονομή της ελληνικής υπηκοότητας. Επιπλέον, ευαισθητοποιεί για τα προβλήματα και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι κοινότητες των μεταναστών μέσω δελτίων τύπου και προσπαθεί να φέρει κοντά ντόπιους και μετανάστες μέσω κοινωνικών εκδηλώσεων. Παρέχει επίσης υπηρεσίες όπως εργασιακή συμβουλευτική, νομική συμβουλευτική, διαπολιτισμική μεσολάβηση και μη τυπική εκπαίδευση.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η Generation 2.0 εργάζεται για την προώθηση του δικαιώματος στην ιθαγένεια για τους μετανάστες, καθώς και για να τους βοηθήσει να ξεπεράσουν τα εμπόδια στην πορεία τους προς τη παραμονή και την ένταξη.

Η αποστολή/πολιτική ατζέντα

Η αποστολή του Generation 2.0 είναι να προωθήσει την ισότιμη συμμετοχή σε μια ποικιλόμορφη κοινωνία και να ενδυναμώσει τις κοινότητες, προάγοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα και τη διαφορετικότητα, καταπολεμώντας το ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις διακρίσεις.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Στο προσωπικό της Generation 2.0 συμμετέχουν πολλοί μετανάστες 2ης γενιάς, αλλά και πρόσφυγες που εργάζονται ως μεταφραστές. Στην καθημερινή τους εργασία, ενδυναμώνουν τους μετανάστες και την κοινωνία των μεταναστών μέσω σεμιναρίων και εργαστηρίων, παρέχοντάς τους τα υπάρχοντα εργαλεία ώστε να έχουν επίγνωση των δικαιωμάτων τους και να τα υπερασπίζονται αυτόνομα. Με αυτόν τον τρόπο, τους ενθαρρύνει να είναι ενεργά μέλη της κοινωνίας και να συμμετέχουν στον πολιτικό διάλογο. Συλλέγουν επίσης ιστορίες και πληροφορίες σχετικά με τα τρέχοντα ζητήματα μέσω των υπηρεσιών νομικής συμβουλευτικής τους, οι οποίες στη συνέχεια χρησιμεύουν ως βάση για τις εκστρατείες συνηγορίας που πραγματοποιούν.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Λόγω της πανδημίας του Covid 19, πολλές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κοινότητα των μεταναστών και των προσφύγων ήρθαν στο φως, ιδίως όσον αφορά τις διαδικασίες για την απόκτηση αδειών παραμονής. Ως εκ τούτου, η Generation 2.0 έχει συγκεντρώσει πολλές πραγματικές ιστορίες που προέρχονται από άτομα στα οποία παρείχαν τις υπηρεσίες νομικής συμβουλευτικής τους και δημιούργησαν έναν διαδραστικό χάρτη στον ιστότοπό τους που συγκεντρώνει όλα αυτά τα προβλήματα, συνθέτοντας και εξηγώντας τα στο ευρύ κοινό με απλοποιημένο τρόπο. Δημοσιοποίησαν επίσης την πρωτοβουλία μέσω των ΜΜΕ και έδειξαν τον χάρτη στο Υπουργείο Μετανάστευσης. Απώτερος στόχος ήταν η ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού για τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην πορεία τους προς την παραμονή στην Ελλάδα. Ο χάρτης είναι διαθέσιμος στον παρακάτω σύνδεσμο: Χαρτογράφηση των προκλήσεων στη νόμιμη διαμονή - Generation 2.0 (g2red.org)

Διαπολιτισμικό Λύκειο Ευόσμου

Πεδίο παρέμβασης: Εκπαίδευση

Τοποθεσία: Θεσσαλονίκη

Website: <http://dge.mysch.gr/site>

Το Σχολείο

Το διαπολιτισμικό Λύκειο Ευόσμου αποτελεί μέρος της επίσημης διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του ελληνικού δημόσιου συστήματος εκπαίδευσης. Στο σχολείο λειτουργούν τμήματα υποδοχής προσφύγων, όπου με πρωτοβουλία των καθηγητών διδάσκεται κυρίως η ελληνική γλώσσα μετά τις ώρες του σχολείου. Οι μαθητές συμμετέχουν σε κοινές καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με στόχο την αποτελεσματική ένταξη των προσφύγων μαθητών στο ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης.

Οι κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η ένταξη των προσφυγόπουλων στο σχολικό περιβάλλον και στην ευρύτερη τοπική κοινωνία αποτελεί την κύρια κοινωνική ανάγκη. Μέσα από την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση που προσφέρει η σχολική κοινότητα, κύριος στόχος είναι οι μαθητές πρόσφυγες να μάθουν ελληνικά και να εξοικειωθούν με τη νέα πραγματικότητα. Η συστημική αντιμετώπιση των δυσκολιών, η γνωριμία των προσφύγων γονέων με το σχολικό περιβάλλον και οι συχνές επισκέψεις τους στο σχολείο, αποτελούν μέρος της πολιτικής του σχολείου.

Η αποστολή/πολιτική ατζέντα

Οι δάσκαλοι του σχολείου έχουν καταλάβει ότι η ένταξη των προσφύγων μαθητών στο σχολικό περιβάλλον είναι μια σύνθετη διαδικασία που υπερβαίνει την εκμάθηση της γλώσσας και τα άλλα σχολικά μαθήματα. Πολλοί από αυτούς, προερχόμενοι από πόλεμο, με το τραύμα της απώλειας και ζώντας στην αβεβαιότητα καταυλισμών ή προσωρινών καταφυγίων, έχουν ανάγκες που δεν καλύπτονται από τις παροχές του ελληνικού κρατικού μηχανισμού. Προτεραιότητα του σχολείου είναι η αντιμετώπιση αυτών των πολλαπλών αναγκών.

Η διαδρομή προς την συμμετοχικότητα

Το σχολείο περιλαμβάνει πρόσφυγες μαθητές σε όλες τις παράλληλες δραστηριότητές του, όπως γιορτές και καλλιτεχνικές δράσεις. Οι πρόσφυγες μαθητές είναι ιδιαίτερα χαρούμενοι που συμμετέχουν στις εκδηλώσεις γιατί είναι συνήθως πιο εύκολο να συμμετέχουν χωρίς τον γλωσσικό περιορισμό. Πρόκειται για εκδηλώ-

BIBLIOΓΡΑΦΙΑ

σεις διαπολιτισμικού χαρακτήρα ή παραστάσεις χορού, όπου η έκφραση και η συμμετοχή των προσφύγων μαθητών γίνεται πιο εύκολη.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Η συμμετοχή σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις και παραστάσεις, δεν προβλέπεται από το Ελληνικό Υπουργείο Παιδείας αλλά είναι μια επιπλέον πρωτοβουλία του ίδιου του σχολείου. Τα σχολικά φεστιβάλ γίνονται πάντα ευκαιρία για πολιτιστικές ανταλλαγές, ακόμη και τα Χριστούγεννα ή τον εορτασμό των εθνικών επετείων.

Παραδείγματα τέτοιων εκδηλώσεων:

- Οι Έλληνες μαθητές χόρεψαν κουρδικούς χορούς και τραγούδησαν κουρδικά τραγούδια μαζί με τους πρόσφυγες μαθητές.
- Κάθε Χριστούγεννα χορεύουν όλοι μαζί ένα ταγκό.
- Στις παραστάσεις χορού συμμετέχουν όλοι, επηρεάζονται όλοι ο ένας από τον άλλον και ουσιαστικά συνυπάρχουν, γελούν και γίνονται φίλοι.

ΜΑΛΤΑ

GWU - General Workers Union

[Γενικό Σωματείο Εργαζομένων]

Πεδίο παρέμβασης: Εργασία

Τοποθεσία: Βαλέτα (Μάλτα)

Website: gwu.org.mt

Το Σωματείο

Το Γενικό Σωματείο Εργαζομένων είναι το μεγαλύτερο συνδικάτο στη Μάλτα αφιερωμένο στην προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Η κύρια αποστολή του είναι να προσπαθεί να επιβάλλει τα δικαιώματα στην εργασία και να προστατεύει τους εργαζόμενους από τις καταχρήσεις που συχνά διαπράττουν οι εργοδότες.

Κύριες κοινωνικές ανάγκες

Η GWU πιστεύει στην κοινωνική ποικιλομορφία και στην προώθηση συμπεριληπτικών διαδικασιών για να διατηρηθεί ενεργή η συμμετοχή όλων. Η πολιτιστική ποικιλομορφία είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα πρόκληση γιατί απαιτεί βελτιωμένες υπηρεσίες για όλα τα μέλη. Ο κύριος στόχος της GWU ήταν πάντα η ίση μεταχείριση όλων των μελών, χωρίς διάκριση. Ως εργατική οργάνωση, στόχος είναι να καλωσορίσουμε όποιον χρειάζεται βοήθεια, ανεξάρτητα από τον τομέα εργασίας του.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Από την ίδρυσή του πριν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η GWU και οι επικεφαλής του εργάστηκαν για τη συνεχή βελτίωση των συνθηκών εργασίας των κατοίκων της Μάλτας και της ποιότητας ζωής τους και για τη διασφάλιση ενός δίκαιου μέλλοντος για τους εργαζόμενους.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το σωματείο προσεγγίστηκε για να προσπαθήσει να λύσει ορισμένα προβλήματα που προέκυψαν σε εργοστάσια και εταιρείες με μετανάστες που έφτασαν στη Μάλτα παράτυπα, κυρίως από τη Σαχάρια Αφρική. Το εν λόγω πρόβλημα αφορούσε την υγιεινή των μεταναστών και την κακή χρήση των κοινόχρηστων

λουτρών. Το σωματείο συνειδητοποίησε ότι υπήρξε μικρή συμμετοχή των ίδιων των μεταναστών, οι οποίοι δεν ρωτήθηκαν ποτέ για το πρόβλημα. Μετά από σειρά συζητήσεων, βγήκε το συμπέρασμα ότι υπήρχαν πολιτισμικές διαφορές στη διαχείριση της υγιεινής. Με μια απλή επισκευή, του κόστους περίπου των 40 ευρώ, οι τουαλέτες ανακαινίστηκαν ώστε να περιλαμβάνουν ένα μικρό ντους υγιεινής, επιτρέποντας στους μετανάστες να διατηρήσουν τις συνήθειές τους. Κάτι παρόμοιο συνέβη και με τα τρόφιμα. Καθώς οι περισσότεροι εργάτες στα εν λόγω εργοστάσια ήταν μουσουλμάνοι, προκλήθηκαν προβλήματα από την εισαγωγή χοιρινού ζαμπόν και τυριού στην καντίνα. Το σωματείο παρενέβη για να εξασφαλίσει στους εργαζόμενους τα κατάλληλα γεύματα, χωρίς να προκληθούν προβλήματα και νέα έξοδα. Το σωματείο τώρα ζητά την συστηματοποίηση και την απλοποίηση της διαδικασίας για τη λήψη αδειών παραμονής όχι μόνο για τους μετανάστες χωρίς έγγραφα, αλλά και για όλους όσους μετακινούνται στη Μάλτα.

St Jeanne Antide Foundation [Ίδρυμα St Jeanne Antide]

Πεδίο παρέμβασης:

Υποστήριξη σε ευάλωτα άτομα και θύματα ενδοοικογενειακής βίας

Τοποθεσία: Μάλτα

Website: www.antidemalta.org

Η Οργάνωση

Το St Jeanne Antide Foundation (SJAF) είναι μία εγγεγραμμένη μη κερδοσκοπική κοινωνική οργάνωση. Υποστηρίζει ενεργά τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας των Sisters of Charity του St Jeanne Antide Thouret. Κύριος σκοπός είναι να παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες υποστήριξης σε ευάλωτα άτομα και οικογένειες και σε άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η αποστολή της οργάνωσης είναι να προσφέρει ένα σημείο αναφοράς, ακρόασης, υποστήριξης και καθοδήγησης σε άτομα και οικογένειες που χρειάζονται βοήθεια για να διευκολυνθεί η ανάκτηση της αξιοπρέπειάς τους και να καθοδηγηθούν προς την αυτάρκεια, την ανθεκτικότητα και την πραγματοποίηση των δυνατοτήτων τους.

Κύριες κοινωνικές ανάγκες

- Εργασία υποστήριξης της οικογένειας: οικογενειακή κρίση και δυσκολίες· οικονομικά προβλήματα και φτώχεια· ανεργία και υποαπασχόληση· συναισθηματική δυσφορία· κληρονομημένη κουλτούρα εξάρτησης από παροχές· αδήλωτη εργασία· ανεπαρκής στέγαση και έξωση· μοναξιά· αναλφαβητισμός.
- Υποστήριξη ψυχικής υγείας: υποστήριξη των οικογενειών που φροντίζουν ψυχικά πάσχοντα άτομα - οικογενειακή συμβουλευτική· ομάδες αλληλοβοήθειας· κοινωνική εργασία· συνηγορία· συναισθηματική δυσφορία.
- Υποστήριξη για θύματα ενδοοικογενειακής βίας: θύματα ενδοοικογενειακής βίας που υποστηρίζουν άλλα θύματα,· μη τυπικές δραστηριότητες που βασίζονται σε ομαδική υποστήριξη, εκπαιδευτικές ευκαιρίες και τέχνες για την αυτοέκφραση,· συνηγορία,· εκτίμηση κινδύνου,· υποστήριξη και συμβουλευτική· για την ίδρυση εθνικού κέντρου για πρωτοβουλίες υποστήριξης θυμάτων, βιβλιογραφική· έρευνα και δημοσιεύσεις.

-
- Εκπαιδευτικό πεδίο: μη τυπικές εκπαιδευτικές ευκαιρίες για ευάλωτες οικογένειες - μαθήματα, ομάδες υποστήριξης μάθησης για παιδιά, εργαστήρια συναισθηματικής ελευθερίας, ομάδες αυτοεκτίμησης.

Αποστολή και πολιτική ατζέντα

Λαμβάνοντας μια ολιστική εικόνα για τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη, η αποστολή του Ιδρύματος είναι να παρέχει ολόπλευρη υποστήριξη, καλλιεργώντας έναν χώρο για την υποστήριξη των οικογενειών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ακραία φτώχεια ή επισφάλεια. Το Ίδρυμα συνεργάζεται με κοινοτικούς συλλόγους, καθώς και με κρατικούς φορείς και εθνικές ΜΚΟ. Από το 2007, έχει πραγματοποιήσει εργασίες ενημέρωσης στους δρόμους ως μέσο εντοπισμού και επέκτασης υποστήριξης σε δυσπρόσιτες ευάλωτες οικογένειες, βοηθώντας τις όσο το δυνατόν πιο κοντά στον τόπο διαμονής τους.

Η εμπειρία της συνηγορίας

Το Ίδρυμα ήταν το πρώτο στη Μάλτα που ξεκίνησε μια διαδικασία οργάνωσης και φιλοξενίας θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, δημιουργώντας ένα καταφύγιο πριν από περισσότερα από οκτώ χρόνια, το οποίο εξακολουθεί να λειτουργεί σήμερα, το οποίο προωθήθηκε μέσω μιας μπροσούρας που εστάλη σε όλους τους κοινωνικούς λειτουργούς και μέσω της δημιουργίας μιας διαδικτυακής πλατφόρμας.

Το ίδρυμα έδρασε επίσης σε πολιτικό επίπεδο, λαμβάνοντας 35 συστάσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την αναθεώρηση του Νόμου για την Ενδοοικογενειακή Βία. Επί του παρόντος, για αυτό το έργο έχει υπογράψει μια συνεργασία με την κυβέρνηση που επιτρέπει την πλήρη χρηματοδότηση δύο εργαζομένων πλήρους απασχόλησης που παρέχουν υποστήριξη και συμβουλευτική προς άλλους εργαζόμενους. Το SOAR είναι μια υπηρεσία ενδοοικογενειακής βίας την οποία καθοδηγούν τα ίδια τα θύματα και λειτουργεί έτσι ώστε να τους δίνει τη δυνατότητα να ξαναχτίσουν τη ζωή τους με σθένος, αξιοπρέπεια και ευημερία. Η υπηρεσία δίνει προτεραιότητα στην ουσιαστική συμπερίληψη, στην αλληλουποστήριξη, στην εκτίμηση της αξίας της βιωμένης εμπειρίας και στην κοινωνική δικαιοσύνη. Πριν από τον Covid, για παράδειγμα, δημιουργήθηκε μία Ομάδα Σαββατοκύριακου όπου εναλλάξ 30 γυναίκες και τα παιδιά τους αλληλο-βοηθιόντουσαν, μέσω της διδασκαλίας δεξιοτήτων και της δημιουργίας κοινοτικών εκδηλώσεων. Πολλοί από αυτούς ήταν μετανάστες.

Βιβλιογραφία

- Alinsky S., 2020, *Radicali, all'azione! Organizzare i senza-potere (Reveille for Radicals)*, Edizioni dell'Asino.
- Amnesty International, 2018, *Body politics. The criminalization of sexuality and reproduction. A campaigning toolkit*, available at: <https://www.amnesty.org/en/documents/pol40/7764/2018/en/>
- Antigone, 2021, *Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 23 Greek antiracist realities*, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-GREECE.pdf>
- Arendt H., 1973/2004, *The Decline of the Nation-State and the End of the Rights of Man*. In *The Origins of Totalitarianism*, Shocken Books.
- Asgi, Moria: la colpa è della politica Ue, non dei rifugiati, 2020, qui: <https://www.asgi.it/notizie/moria-colpa-della-politica-ue-non-dei-rifugiati/>
- Asgi, *Le criticità del patto europeo migrazione e asilo alla luce del contesto italiano*, gennaio 2021, available at: <https://www.asgi.it/asilo-e-protezione-internazionale/criticita-patto-europeo-migrazione-e-asilo-contesto-italiano/>
- Canadian Community Economic Development Network (Ccednet), 2003, *The Art of Advocacy A Handbook For Non-Profit Organizations And Charities*, available at: https://ccednet-rcdec.ca/sites/ccednet-rcdec.ca/files/art_of_advocacy_en_online.pdf
- Care International, 2014, *The Care International Advocacy handbook*, available at: <https://www.care-international.org/files/files/Care%20International%20Advocacy%20Handbook.pdf>
- Central European University (Hungary), University of Vienna, University of East London, European Network Against Racism, 2018, *Advocacy Handbook. Refugees' access to higher education and beyond*, available at: https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/reis_advocacy_handbook.pdf
- Civicus and others, 2015, *Advocacy toolkit influencing the post-2015 development agenda*, available at: http://civicus.org/images/stories/SD2015%20Post-2015%20Advocacy%20Toolkit_FINAL.pdf
- Commissione Europea, Comunicazione della Commissione al Parlamento europeo, al consiglio, al Comitato economico e sociale europeo e al comitato delle regioni, Un'Unione dell'uguaglianza: il piano d'azione dell'UE contro il razzismo 2020-2025, 18 settembre 2020, available at: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-2025_it.pdf

- Commissione Europea, Comunicazione della Commissione al Parlamento Europeo, al consiglio, al comitato economico e sociale europeo e al comitato delle regioni Un nuovo patto sulla migrazione e l'asilo, available at: https://ec.europa.eu/info/publications/migration-and-asylum-package-new-pact-migration-and-asylum-documents-adopted-23-september-2020_it
- De Toma C., 2020, *Advocacy Toolkit, Advocacy Toolkit. Guidance on how to advocate for a more enabling environment for civil society in your context*, Open Forum for CSO Development Effectiveness, available at: <https://sinapse.gife.org.br/download/advocacy-toolkit-guidance-on-how-to-advocate-for-a-more-enabling-environment-for-civil-society-in-your-context>
- De Santis G., 2010, “Voices from the Margins: Policy Advocacy and Marginalized Communities”, in *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*, Vol. 1, No 1 Fall/ Automne, pp. 23 – 45.
- Education International, 2018, *Promoting integration of migrants and refugees in and through education*, available at: https://issuu.com/educationinternational/docs/toolkit_en_interactif
- Favilli C., “Il diritto dell’Unione europea e il fenomeno migratorio”, in Zorzella N., Giovannetti M. (a cura di), *Ius Migrandi*, Franco Angeli, 2021.
- Gen S., Wright A. C., 2018, “Strategies of policy advocacy organizations and their theoretical affinities: Evidence from Q-methodology”, *Policy Studies Journal*, 46 (2), pp. 298-326.
- Gen S., Wright A. C., 2012, “A framework for policy advocacy”, *Faculty of Social Sciences – Papers*, 955, pp. 4-5.
- Global protection Cluster, GBV Prevention and Response, 2014, *Gender-based Violence in Emergencies, Advocacy Handbook*, available at: <https://www.refworld.org/pdfid/5c37019b7.pdf>
- Lombardi E., Messina A., Polimanti O., 1999, *Lavorare bene. Manuale sull’organizzazione e le forme di lavoro nel terzo settore (Working well. Handbook on organization and forms of work in the third sector, ed)*, Edizioni lavoro.
- Lo Schiavo L., 2009, “Immigrazione, cittadinanza, partecipazione: le nuove domande di inclusione nello spazio pubblico. Processi di auto-organizzazione e partecipazione degli immigrati (Immigration, citizenship, participation: new demands for inclusion in public space. Processes of self-organization and participation of immigrants, ed)”, Department of Cognitive, Psychological, Pedagogical Sciences and Cultural Studies (COSPECS), University of Messina, *Quaderni di intercultura 1/2009*.
- Lunaria, 2021, *Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Italian antiracist realities*, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-ITALY.pdf>
- Lunaria, Adice, Antigone-Information and documentation center on racism, ecology, peace and non-violence, Grenzenlos, Kisa e SOS Racisme, (cura di), *Words are stones. Analisi dell’hate speech pubblico in sei paesi europei*, 2019, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/report-internazionale/>

-
- MacIndoe H., 2014, *How Competition and Specialization Shape Nonprofit Engagement in Policy Advocacy*, Nonprofit Policy Forum.
- Mantovan C., 2007, *Immigrazione e cittadinanza. Auto-organizzazione e partecipazione dei migranti in Italia (Immigration and Citizenship. Self-organization and participation of migrants in Italy, ed)*, FrancoAngeli.
- Mosley J., 2013, “Recognizing New Opportunities: Reconceptualizing Policy Advocacy in Everyday. Organizational Practice”, in *Social Work*, Volume 58, Issue 3, July 2013, pp. 231–239.
- Naletto G. (a cura di), *Rapporto sul razzismo in Italia*, Manifestolibri, 2009.
- Pugliese E., “Gli immigrati nel mercato del lavoro e i modelli regionali di inserimento”, in Carchedi F. (edited by), *La risorsa inaspettata*, Ediesse, 1999
- Pugliese E., (edited by), *Rapporto immigrazione*, Roma, Ires - Ediesse, 2000.
- Ribera Almandoz, O. Delclós, C. Garcés Mascareñas. B., 2020, *Casa nostra, casa vostra? Condicions i trajectòries d'accés a l'habitatge de sol·licitants d'asil i refugiats a Catalunya*, Barcelona, CIDOB.
- Refugees Support Aegean, The “hotspots” experiment: removing human rights from the equation, 2018, available at: <https://rsaegean.org/en/the-hotspots-experiment/>
- Rivera A., “Razzismo”, in: UTET, *Diritti umani. Cultura dei diritti e dignità della persona nell'epoca della globalizzazione*, 6 voll., 2007.
- SOS Malta, 2021, *Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 15 Maltese antiracist realities*, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-MALTA.pdf>
- SOS Racisme, 2021, *Social priorities, participation, and advocacy practices. The experience of 20 Spanish antiracist realities*, available at: <http://www.cronachediordinariorazzismo.org/wp-content/uploads/BABI-SOCIAL-PRIORITIES-PARTICIPATION-ADVOCACY-PRACTICES-IN-SPAIN.pdf>
- Reisch M., 2002, “Defining Social Justice in a Socially Unjust World”, in *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, Vol. 83, N. 4.
- Sprechmann S., Pelton E., 2001, *Advocacy Tools and Guidelines Promoting Policy Change*, CARE, available at: https://onthinktanks.org/wp-content/uploads/2016/01/CARE_Advocacy_Guidelines.pdf
- UNICEF, 2010, *Advocacy Toolkit. A guide to influencing decisions that improve children's lives*, available at: <https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNICEF%20Advocacy%20Toolkit.pdf>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Sustainable Development. The 17 Goals, available at: <https://sdgs.un.org/goals>
- Urbán M., 2019, *La Emergencia de Vox. Apuntes para combatir la extrema derecha española*, Barcelona, Sylone/Viento Sur.
- WHO, *Human rights and health, Key facts*, available at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/human-rights-and-health>

Καλύτερη συνηγορία για καλύτερη ένταξη

Δράση κατά των διακρίσεων, για την ισότητα και τα δικαιώματα του πολίτη

Καλύτερη συνηγορία για καλύτερη ένταξη. Η δράση κατά των διακρίσεων, για την ισότητα και τα δικαιώματα του πολίτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο του έργου Καλύτερη συνηγορία για καλύτερη ένταξη (Better Advocacy for Better Inclusion - BABI) που χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος Erasmus+. Στόχος του έργου είναι να συμβάλει στην ενίσχυση των ικανοτήτων των αλλοδαπών και των γηγενών ακτιβιστών να προσανατολίζονται τις δημόσιες πολιτικές για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, των προσφύγων και των φυλετικοποιημένων ατόμων.

Το παρόν εγχειρίδιο συλλέγει τα κύρια αποτελέσματα μιας ποιοτικής έρευνας, στην οποία συμμετείχαν 78 οργανώσεις/πρωτοβουλίες/δίκτυα (ενώσεις μεταναστών, προσφύγων και πολιτών ξένης καταγωγής, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, άτυπες επιτροπές, εκστρατείες και άτυπες ομάδες) που δραστηριοποιούνται στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Ελλάδα και στη Μάλτα στον αγώνα κατά των διακρίσεων και της μη προώθησης των δικαιωμάτων των μεταναστών, των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων, των πολιτών αλλοδαπής καταγωγής, των Ρομά.

Το 1ο μέρος προσφέρει ορισμένες βασικές θεωρητικές έννοιες σχετικά με τη συνηγορία.

Το 2ο μέρος παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εμπειρικής μελέτης για την παροχή χρήσιμων προτάσεων για την καλύτερη διάρθρωση των πρωτοβουλιών συνηγορίας που αποσκοπούν στην προώθηση της ισότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, ενός νέου μοντέλου διαχείρισης της μετανάστευσης και κτήσης ιθαγένειας, καθώς και για την καταπολέμηση των διακρίσεων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού.

Το 3ο μέρος παρουσιάζει ορισμένα συγκεκριμένα παραδείγματα συνηγορίας που προωθούνται στην Ισπανία, στην Ιταλία, στην Ελλάδα και στη Μάλτα.

Η ιστοσελίδα του έργου:

www.cronachediordinariorazzismo.org/babi-better-advocacy-better-inclusion

